

แนวทางการพัฒนากระบวนการแก้ไขบำบัดและฟื้นฟู
เด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

โดย

นางสาวชลลดา พรหมเดชไพบูลย์
กรรมการผู้จัดการ บริษัท วิริยะกิจ (1995) จำกัด

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 61
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2561 – 2562

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัย เรื่อง “แนวทางการพัฒนากระบวนการแก้ไขบำบัดและฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม” ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา ของ นางสาวชลลดา พรหมเดชไพบูลย์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร การป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 61 ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2561 – 2562

พลโท

(จจรฤทธิ์ นิลกำแหง)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการพัฒนากระบวนการแก้ไขบำบัดและฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

ผู้วิจัย นางสาวชลลดา พรหมเดชไพบูลย์ **หลักสูตร** วปอ. **รุ่นที่** 61

จากปัจจัยในหลายๆ ด้าน ด้วยสภาพแวดล้อมของสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไปและด้วยเหตุและปัจจัยหลายประการ ทำให้รูปแบบความเป็นอยู่ตลอดจน ขนบธรรมเนียมที่เคยปฏิบัติสืบต่อกันมานั้นเปลี่ยนแปลงไปมากเช่น การมีบุตรในขณะที่ครอบครัวหรือพ่อแม่ไม่พร้อม มักนำไปสู่ปัญหาในเด็กและเยาวชนได้ ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาประเทศไทยมุ่งการพัฒนาประเทศในลักษณะแบบทุนนิยม กล่าวคือ เน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ โดยเชื่อว่าเมื่อเศรษฐกิจของประเทศดีขึ้นจะส่งผลต่อการพัฒนาด้านอื่นๆ ให้เจริญตามไปด้วย แต่ในความเป็นจริงไม่เป็นเช่นนั้น การพัฒนาเศรษฐกิจโดยไม่คำนึงถึงความพร้อมของคนในชาติ ตลอดจนไม่คำนึงถึงความเหมาะสมของภูมิสังคมของประเทศ จึงนำไปสู่ภาวะวิกฤตในที่สุดและส่งผลต่อสังคมไทยในหลายๆ ด้าน นับตั้งแต่ครอบครัว ซึ่งเป็นหน่วยทางสังคมที่เล็กที่สุด ความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของครอบครัวเริ่มเปลี่ยนไป พ่อแม่ ผู้ปกครองต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในต่อการทำงาน ต้องแข่งขันกันทำงานหารายได้ เพื่อนำมาเลี้ยงดู สมาชิกในครอบครัว เป็นเหตุให้ชีวิตในแต่ละครอบครัวใช้เวลาอยู่ร่วมกันน้อยลง โอกาสที่จะมีเวลาเอาใจใส่อบรมเลี้ยงดูบุตรหลานน้อยลง บิดามารดาต้องแยกตัวออกมาจากครอบครัวใหญ่ เพื่อเข้ามาประกอบอาชีพ กลายเป็นครอบครัวเดี่ยว เมื่อบิดามารดาไม่มีเวลาอยู่กับบุตรก็ทำให้เด็กมีเวลาอยู่นอกบ้านอยู่กับเพื่อนมากขึ้น ซึ่งมีความเสี่ยงในการถูกล่อลวงมาจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก ที่พยายามจะแสวงหาผลประโยชน์จากเด็กที่ขาดความอบอุ่น หรือถูกชักชวนให้เดินไปในทางเสื่อมได้ง่าย

Abstract

Title Guidelines for the Process Development of Treatment and Rehabilitation for Children and Juvenile Entering Judicial Process
Course Social Psychology
Name Miss Chollada Promdejpaibul   **Course.** NDC   **Class** 61

As many factors, also the changing circumstances of Thai society and various reasons, the living conditions and the traditions have changed a lot such as having children while parents are not ready can lead to problems in children and young people.

In over several years, Thailand has focused on capitalism for developing the country which is to emphasize economic development as believing that when the country's economy improves, the other aspects can also develop.

In fact, it is not like that. Economic development regardless of the citizens' readiness as well as not taking into the suitability of the geographic society of the country has led the country to a crisis and affected Thai society in many ways. Begin with family which is the smallest social unit, the lives and ways of life started to change. Parents need to spend most of their time at work., compete with other people to work and earn money to raise their families. This is causing lives in the families spend less time together. Then they have few opportunities to raise and take care of their children. Parents must separate themselves from the large family. Therefore, they have become nuclear families.

With the fact that the parents do not have enough time to spend with their children, they go out and spend more time with their friends which are at risk of being badly affected by the environment around the young people which may be some people who try to take advantage from children lacking warmth or easily persuaded to astray.

คำนำ

รายงานการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนากระบวนการแก้ไขบำบัดและฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม” นี้ เป็นการศึกษาในด้านสังคมจิตวิทยา จากสภาพสังคมปัจจุบัน มีการใช้ความรุนแรงมากขึ้น ประกอบผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่มีอายุน้อยลง ทำให้เยาวชนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมมากขึ้น ทำให้กลไกในกระบวนการแก้ไขบำบัดและฟื้นฟู เด็กและเยาวชน ที่มีอยู่ จำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยใหม่ ซึ่งเป็นเหตุที่กระบวนการแก้ไขบำบัดและฟื้นฟู มีความไม่สอดคล้องกับการที่ทันต่อสมัยใหม่ โดยอาจจะเกิดจากปัจจัยในหลายๆ สาเหตุ จึงเป็นเหตุที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจและศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ซึ่งงานวิจัยนี้จะมีประโยชน์ในการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาเยาวชนเกี่ยวกับพฤติกรรมความรุนแรงซึ่งมีอยู่ในปัจจุบันให้ลดน้อยลงต่อไป

(ชลลดา พรหมเดชไพบูลย์)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 61

ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารวิจัยส่วนบุคคลเรื่อง “แนวทางการพัฒนากระบวนการแก้ไขบำบัดและฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม” เล่มนี้สำเร็จได้ ด้วยความอนุเคราะห์จากคณาจารย์ในวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร วิทยาการที่ได้ให้ความรู้ และให้คำแนะนำอย่างดียิ่ง ตลอดจนขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาป้องกันประเทศ ทุกนาย ที่ให้การสนับสนุนกิจกรรมสำหรับนักศึกษาโดยตลอดตั้งแต่เริ่มเข้ารับการศึกษา และขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งสำหรับกลุ่มประชากรผู้ตอบแบบสอบถาม ทำให้การศึกษาของผู้วิจัยดำเนินไปอย่างราบรื่นและสามารถนำเสนอเอกสารวิจัยฉบับนี้ได้สมบูรณ์ หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้ศึกษาขออน้อมรับและ ขออภัยมา ณ ที่นี้

(ชลลดา พรหมเดชไพบูลย์)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 61

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
วิธีดำเนินการวิจัย	4
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	4
คำจำกัดความ	4
บทที่ 2 ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก	6
หลักการด้านสิทธิเด็ก	25
หลักการทางทฤษฎีของการลงโทษและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์	26
หลักการปฏิบัติต่อเด็กที่กระทำความผิด	32
ยุทธศาสตร์และนโยบายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง	34
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	45
สรุป	47
บทที่ 3 ข้อจำกัด ปัญหาและอุปสรรคต่อแนวทางการพัฒนา	48
สถานการณ์ด้านเด็กและเยาวชน	48
สาเหตุของการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน	49
ปัญหาด้านทางกฎหมายเกี่ยวกับระบบจำแนก บำบัด แก้ไข ฟื้นฟูและติดตามเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม	51

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ปัญหาด้านหน่วยงานและองค์กรในการดูแลเด็กและเยาวชนใน	
กระบวนการยุติธรรม	53
ศูนย์ฝึกอบรมในสังกัดกรมพินิจ	54
สรุป	55
บทที่ 4 การพัฒนากระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชน	56
การวิเคราะห์	56
สรุปผลการสัมภาษณ์	62
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	63
สรุปผลการวิจัย	63
ข้อเสนอแนะ	69
บรรณานุกรม	72
ประวัติย่อผู้วิจัย	73

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“เยาวชนคืออนาคตของสังคมไทย” ด้วยสภาพแวดล้อมของสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไป และด้วยเหตุและปัจจัยหลายประการ ทำให้รูปแบบความเป็นอยู่ตลอดจน ขนบธรรมเนียมที่เคยปฏิบัติ สืบต่อกันมานั้นเปลี่ยนแปลงไปมากเช่น การมีบุตรในขณะที่ครอบครัวหรือพ่อแม่ไม่พร้อม มักนำไปสู่ ปัญหาในเด็กและเยาวชนได้ ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาประเทศไทยมุ่งการพัฒนาประเทศในลักษณะแบบ ทุนนิยม กล่าวคือ เน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ โดยเชื่อว่าเมื่อเศรษฐกิจของประเทศดีขึ้นจะ ส่งผลต่อการพัฒนาในด้านอื่นๆ ให้เจริญตามไปด้วย แต่ในความเป็นจริงไม่เป็นเช่นนั้น การพัฒนา เศรษฐกิจโดยไม่คำนึงถึงความพร้อมของคนในชาติ ตลอดจนไม่คำนึงถึงความเหมาะสมของภูมิสังคมของ ประเทศ จึงนำไปสู่ภาวะวิกฤตในที่สุดและส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในหลายๆ ด้าน นับตั้งแต่ครอบครัว ซึ่งเป็น หน่วยทางสังคมที่เล็กที่สุด ความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของครอบครัวเริ่มเปลี่ยนไป พ่อแม่ ผู้ปกครองต้องใช้ เวลาส่วนใหญ่ในต่อการทำงาน ต้องแข่งขันกันทำงานหารายได้ เพื่อนำมาเลี้ยงดู สมาชิกในครอบครัว เป็นเหตุให้ชีวิตในแต่ละครอบครัวใช้เวลาอยู่ร่วมกันน้อยลง โอกาสที่จะมีเวลาเอาใจใส่อบรมเลี้ยงดูบุตร หลานน้อยลง บิดามารดาต้องแยกตัวออกมาจากครอบครัวใหญ่ เพื่อเข้ามาประกอบอาชีพ กลายเป็น ครอบครัวเดี่ยว เมื่อบิดามารดาไม่มีเวลาอยู่กับบุตรก็ทำให้เด็กมีเวลาอยู่นอกบ้านอยู่กับเพื่อนมากขึ้น ซึ่ง มีความเสี่ยงในการถูกมอมเมาจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก ที่พยายามจะแสวงหาผลประโยชน์จากเด็กที่ ขาดความอบอุ่น หรือถูกชักชวนให้เดินไปในทางเสื่อมได้ง่าย

เด็กและเยาวชนเป็นสมาชิกที่สำคัญยิ่งกลุ่มหนึ่งของสังคม ดังนั้นสถาบันต่างๆ จึงต้องทำ หน้าที่อย่างเข้มแข็งจริงจังเพื่อหล่อหลอมและสร้างเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดีตามที่สังคมประสงค์ ในทางตรงข้าม หากสถาบันทางสังคมทำหน้าที่อย่างย่อหย่อนไม่เต็มพลังของสถาบันในการขัดเกลา เด็ก และเยาวชน ปัญหาที่เกิดขึ้นคือการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ผลที่ตามมาคือภาวะ ของสังคม ทำให้สถาบันที่เข้าไปขัดเกลาเด็กและเยาวชนที่หลงผิดเหล่านี้ คือสถาบันทางการปกครอง ซึ่งได้แก่ ศาล เยาวชนและครอบครัวและองค์กรอื่นๆ ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ต้องช่วยกันเยียวยาและทำงานหนักขึ้น เมื่อ กล่าวถึงเด็กและเยาวชน อาศัยความที่มีบัญญัติไว้ในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติ จัดตั้งศาลและวิธี พิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 “เด็ก” หมายถึง บุคคลที่มีอายุไม่ เกินสิบสี่ปีบริบูรณ์ “เยาวชน” หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกินสิบสี่ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ การดำเนินคดีอาญา

แก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ตามที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดมิได้มีเป้าหมายจำกัดเพียงวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป แต่ยังรวมไปถึงการค้นหาสาเหตุแห่งการกระทำความผิด สภาพแวดล้อมและสภาพของเด็กและเยาวชน อันเป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนเหล่านั้นกระทำความผิด ทั้งนี้ เพื่อให้เจ้าพนักงานหรือศาลทราบถึงข้อเท็จจริง และหาวิธีการที่เหมาะสมเพื่อเปลี่ยนแปลงเด็กและเยาวชนเหล่านั้นให้กลับตัวเป็นคนดี เนื่องจากการที่เด็ก และเยาวชนแต่ละคนที่กระทำความผิดย่อมมีสาเหตุที่แตกต่างกันไป ดังนั้นการที่จะแก้ไขและพัฒนาเด็กและเยาวชนเหล่านั้นให้กลับตัวเป็นคนดีกลับคืนสู่สังคม จึงจำเป็นต้องใช้วิธีการที่เหมาะสมแก่ผู้กระทำความผิดเป็นรายไปไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการที่เหมือนกัน หรือต้องให้การลงโทษเสมอไป ซึ่งสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีอำนาจหน้าที่ดำเนินเกี่ยวกับคดีของเด็กและเยาวชนอย่างครอบคลุมในทุกเรื่อง เมื่อเด็กและเยาวชนกระทำความผิดย่อมจะได้รับการดูแล และปกป้องคุ้มครองตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้เป็นอย่างดี และหากเมื่อคดีถึงที่สุดเด็กและเยาวชนที่ถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิด สถานพินิจฯ ก็ยังคงให้การสงเคราะห์หรือบำบัด แก้ไข เด็กและเยาวชน โดยจัดการศึกษา การฝึกและอบรม การดูแลและสั่งสอนเด็กและเยาวชนที่อยู่ในความควบคุมอีกด้วย แต่ยังมีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำภายหลังจากการปล่อยตัว ได้ก่อปัญหาและถูกจับดำเนินคดีเกิดขึ้นอีก ทำให้เล็งเห็นว่ากระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ ไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ได้ ซึ่งปัญหานี้เป็นปัญหาที่กระทบต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และกระทบต่อการดำรงอยู่ในสังคมของเด็กและเยาวชนที่เป็นอนาคตของชาติ และเป็นปัญหาที่น่าสนใจว่า เพราะเหตุใดเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวกลับคืนสู่สังคมและสภาพแวดล้อมของตนแล้ว เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ได้เผชิญกับสิ่งใดที่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจกระทำความผิดซ้ำ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นพบว่า เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำมีจำนวนสูง ถึงร้อยละ 19.03 ของคดีที่ถูกดำเนินคดีทั้งหมด ผู้ก่อคดีซ้ำส่วนใหญ่เป็นเยาวชนที่มีอายุ 15-18 ปี เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง และก่อคดีซ้ำในฐานความผิด 3 อันดับแรก คือ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ อันดับสอง คือ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ อันดับสาม คือ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย และสาเหตุของการกระทำความผิดมาจากการคบเพื่อน ความคึกคะนอง ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ สภาพฐานะ ทางเศรษฐกิจและสภาพครอบครัว การที่เด็กและเยาวชนได้หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกภายหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัวจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เป็นเรื่องที่น่าสนใจและน่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนกลุ่มที่กระทำความผิดซ้ำ และในการแก้ไขปัญหาระบบการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนก็คือการส่งตัวกลับไปยังสถานพินิจฯ อีก เพื่อให้การสงเคราะห์ บำบัด แก้ไข พื้นฟู รวมถึงการจัด การศึกษา การฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนให้รู้จักการพัฒนาตนเอง โดยการเรียนรู้ที่สถานฝึกและ อบรมเด็กและเยาวชนสังกัดสถานพินิจฯ ได้จัดให้เด็กและเยาวชนเพื่อได้รับการพัฒนาทักษะ และศักยภาพทางด้านร่างกาย บุคลิกภาพ การปรับพฤติกรรมให้เข้ากับสภาพแวดล้อมต่างๆ รู้วิธีที่จะแก้ไขปัญหาบางประการที่จะช่วยส่งผลให้เด็กและเยาวชนกลับคืนสู่ครอบครัว สังคมและ สภาพแวดล้อมได้อย่างมีคุณภาพ

ถึงแม้จะมีวิธีการที่เหมาะสมเพื่อใช้ในการเปลี่ยนแปลงเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ให้กลับตัวเป็นคนดีของสังคม ก็ยังสำคัญน้อยกว่าการค้นหาสาเหตุหรือรากเหง้าที่แท้จริงของปัญหาที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำให้พบ และหาหนทางแก้ไขเพื่อขุดรากเหง้าของปัญหานั้น รวมถึงการวางแนวทางป้องกันมิให้เกิดซ้ำหรือถ้าเกิดซ้ำก็ให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด หรือทำให้การกระทำ ความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนภายหลังการปล่อยตัวลดน้อยลง รวมทั้งการผลักดันที่จะพัฒนาเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำให้กลับตัวเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติสืบไปในอนาคต

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัย ได้เล็งเห็นความสำคัญต่อกระบวนการแก้ไข บำบัด และฟื้นฟูเยาวชน ขณะที่อยู่ในความดูแลของศูนย์ฝึกอบรมและสถานพินิจ ซึ่งจากปัญหาที่ผ่านมาในกระบวนการแก้ไขไม่ให้เด็กและเยาวชนกลับมากระทำความผิดซ้ำนั้น เป็นปัญหาที่ซับซ้อนและดำเนินการแก้ไขยากขึ้น อันเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและมีสิ่งเร้าแรงจูงใจปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลทำให้เด็กเกิดการชักนำให้เข้าสู่วังวนของการกระทำผิดกฎหมายซ้ำ โดยกระบวนการ บำบัดและฟื้นฟู ในศูนย์อบรมนั้น อาจจะมีปัญหาหรือข้อบกพร่องต่างๆ ซึ่งจะทำให้เด็กมีการกลับมากระทำความผิดอีก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจะศึกษาและหาแนวทางการพัฒนา กระบวนการแก้ไขบำบัดและฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรม ว่าสามารถจะแก้ไขเรื่องนี้อย่างไร เพื่อให้อนาคตเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้กลับมาคืนสู่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นคนดีของสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทและขั้นตอน ตลอดจนข้อจำกัดของศูนย์ฝึกอบรมฯ ในสังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
2. เพื่อศึกษาสาเหตุและแรงจูงใจการกระทำผิดหรือกระทำความผิดซ้ำ ของเด็กและเยาวชน
3. เพื่อเสนอแนวทางการแก้ปัญหาและพัฒนากระบวนการขั้นตอนต่างๆ ของเด็กและเยาวชนที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมของศาล

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

1. กลุ่มเยาวชนที่อยู๋ในการดูแลของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งจะทำการสัมภาษณ์สาเหตุและแรงจูงใจในการกระทำผิด และผู้ที่เกี่ยวข้องในส่วนต่างๆ ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์อบรมเยาวชน ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์ฝึกอบรมเยาวชน เด็กที่อยู๋ในศูนย์ฯ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับด้านนี้
2. ขอบเขตด้านเนื้อหาจะทำการศึกษาเฉพาะในด้านกระบวนการแก้ไขบำบัดและฟื้นฟู ให้เด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมให้กลับไปสู่สังคม ตลอดจนการค้นคว้าด้านเอกสารผลงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่ผ่านมา

วิธีการดำเนินการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งการศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนากระบวนการแก้ไขบำบัดและฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรม” มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ โดยการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) โดยการศึกษารวบรวมข้อมูล จากหนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและเอกสารต่างๆ
2. การเก็บข้อมูลปฐมภูมิการศึกษาภาคสนาม (Field Research) เป็นการศึกษา และรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยการใช้แบบสอบถามสำหรับเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง คือ เยาวชนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องวิจัยนี้ในด้านต่างๆ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ได้รู้ถึงลักษณะสาเหตุชั้นตอนและข้อจำกัดต่างๆ ในศูนย์ฝึกอบรมฯ ในสังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
2. ทำให้ทราบถึงสาเหตุและแรงจูงใจในการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน
3. เพื่อให้แนวทางในการพัฒนาปรับปรุง กระบวนการ แก้ไข บำบัด และฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในสถานพินิจฯ และศูนย์ฝึกอบรมฯ เพื่อให้ไม่ให้เกิดการทำความผิดซ้ำและปัญหาข้อจำกัดต่างๆ ในการให้เด็กและเยาวชนที่เคยกระทำผิดกลับไปใช้ชีวิตในสังคมต่อไป

คำจำกัดความ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ดียิ่งขึ้น เกี่ยวกับการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนากระบวนการแก้ไขบำบัดและฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรม ผู้วิจัยได้กำหนดคำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

เด็กและเยาวชน	หมายถึง	บุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะที่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ และไม่ใช่ผู้บรรลุนิติภาวะแล้วจากการจดทะเบียนสมรส ในทางกฎหมายก็ถือว่าบุคคลที่มีอายุระหว่างนี้เป็นเยาวชนและหากต้องระวางโทษก็จะพิจารณาโทษแตกต่างจากผู้ใหญ่
การแก้ไขบำบัดฟื้นฟู	หมายถึง	ให้สถานพินิจและศูนย์ฝึกและอบรมจัดทำแนวทางในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและ การฝึกอบรม

เด็กและเยาวชนให้เหมาะสมกับเพศ อายุ ศาสนา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี สภาพ สุขภาพทางกายและจิต บุคลิกลักษณะ ระดับสติปัญญา ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ สภาพครอบครัว ตลอดจนสภาพแวดล้อมของเด็กและเยาวชน และกำหนด วิธีการและเป้าหมายในการกลับคืนสู่ครอบครัวและสังคม โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและ เยาวชนเป็นสำคัญ

สถานพินิจฯ และศูนย์ฝึกอบรมฯ หมายถึง เป็นที่ควบคุมตัวเยาวชนที่เรียกว่า เยาวชน ผู้กระทำความผิดเป็นการชั่วคราวระหว่างศาลไต่สวน หรือเป็นระยะเวลายาวนานเพื่อฝึกอบรมหรือรับการดูแลอย่างอื่นตามกระบวนการยุติธรรมต่างหากจากบุคคลทั่วไป โดยมีศาลซึ่งเรียกว่า ศาลเยาวชนเป็นผู้สั่งให้ควบคุมตัวเยาวชนไว้ ณ สถานพินิจ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชนนั้น มีหลายหนทางสำหรับจัดการเยาวชน ผู้กระทำความผิด บางกรณีเยาวชนอาจได้รับการปล่อยให้กลับเข้าสู่สังคมหลังจากรับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู แต่บางกรณีเมื่อเยาวชนมีพฤติกรรมจะก่อภัยอันตรายแก่สังคมหรือแก่ตนเอง เยาวชนจะถูกส่งไปควบคุมตัวและพฤติกรรมที่สถานพินิจในสถานพินิจนั้น เยาวชนอาจถูกควบคุมตามปกติหรืออาจถูกขังได้

บทที่ 2

ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการแนวทางการพัฒนา กระบวนการแก้ไขบำบัด และฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก
2. หลักการด้านสิทธิเด็ก
3. หลักการทางทฤษฎีของการลงโทษและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์
4. หลักการปฏิบัติต่อเด็กที่กระทำความผิด
5. ยุทธศาสตร์และนโยบายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. สรุป

แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก

1. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการทางความคิด

แนวคิดนี้เชื่อว่ากระบวนการทางความคิด (Cognitive process) เป็นสิ่งสำคัญในการอธิบายพฤติกรรม ดังนั้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจึงต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนการคิด คำว่าความคิด (Cognition) เป็นคำกว้างๆ ที่มีความหมายถึงกระบวนการทางสติปัญญา (Intellectual process) ทั้งหมด เช่น การรับรู้ ความเชื่อ ความคิด การจำ การรู้ การตัดสินใจ เป็นต้น แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญในการอธิบายพฤติกรรมทางสังคม หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นความคิดทางสังคม (Social Cognition) ซึ่งจะอธิบายว่าบุคคลทำความเข้าใจกับสถานการณ์ทางสังคมได้อย่างไร กระบวนการทางความคิดอยู่ระหว่างกลางระหว่างสิ่งเร้าที่สังเกตเห็นได้รับการตอบสนองดังนั้น การอธิบายพฤติกรรมทางสังคมจึงอยู่บนสมมติฐานว่าบุคคลรับรู้ความเป็นจริงนั้นได้อย่างไร ในมุมมองเชิงความคิดทางสังคม ความเชื่อเป็นตัวแปรหนึ่งที่สำคัญที่ส่งผลถึงพฤติกรรม ความเชื่อเป็นตัวเชื่อมระหว่างกระบวนการขัดเกลาทางสังคมกับพฤติกรรม ความเชื่อเป็นลักษณะของบุคคลที่มีมานาน ซึ่งจะช่วยปรับพฤติกรรมและได้รับจากกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ความเชื่อสามารถปรับเปลี่ยนได้และสามารถแยกแยะความแตกต่างระหว่างบุคคลจากพื้นฐานอันเดียว ความเชื่อถูก

นำไปใช้เป็นปัจจัยกำหนดพฤติกรรมในแบบแผนทางพฤติกรรมต่างๆ เช่น ในเชิงสุขภาพ ความเชื่อ เป็นปัจจัยหนึ่งในแบบแผนเชื่อทางสุขภาพ ประกอบด้วยความเชื่อที่ว่าเข้าเองมีโอกาสจะเจ็บป่วยหรือเป็นโรคนั้นๆ มากน้อยเพียงใด ซึ่งในที่นี้ได้นำมาใช้ในลักษณะที่ว่าเด็กและเยาวชนมีความเชื่อว่ามีโอกาสกระทำผิดมากน้อยเพียงใดและการกระทำผิดนั้นมีผลต่อเขาร้ายแรงมากน้อยเพียงใด

บรรทัดฐานที่คลุมเครือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการแสดงพฤติกรรม บรรทัดฐานที่คลุมเครือ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 ประการ ได้แก่ ความเชื่อในบรรทัดฐาน หมายถึง ความเชื่อที่ว่าบุคคลที่มีความสำคัญต่อเขาต้องการให้เราทำหรือไม่ทำอะไรขณะที่แรงจูงใจในการคล้อยตาม หมายถึง การที่เราคิดว่าเราจะทำสิ่งที่บุคคลที่มีความสำคัญต่อเขาต้องการให้ทำหรือไม่ให้ทำหรือไม่ บรรทัดฐานที่คลุมเครือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ถูกนำไปใช้เป็นปัจจัยเพื่ออธิบาย

2. ทฤษฎีการควบคุมตนเอง

ไมเคิล อาร์ กอทเฟรดสัน (Michael R. Gottfredson) และ เทร์วิช เฮิสชชี (Travis Hirschi) ได้สร้างทฤษฎีทั่วไปของอาชญากรรม (A General Theory of Crime) ในปี ค.ศ.1990 เป็นการอธิบายการควบคุมตนเอง (Self – control) ที่มีผลต่อการก่ออาชญากรรม โดยได้ให้ความหมายอาชญากรรมว่า “การกระทำด้วยกำลังหรือการฉ้อโกงในการแสวงหาความสนใจของตนเอง” (Acts of force or fraud undertaken in pursuit of self interest) ผู้ที่มีการควบคุมตนเองต่ำมีโอกาสกระทำความผิดหรือก่ออาชญากรรมได้สูง การควบคุมตนเองไม่ได้หมายความว่า พฤติกรรมของตัวเองถูกกำหนดและผู้ที่มีการควบคุมตนเองต่ำ นอกจากนั้นจะมีแนวโน้มในการก่ออาชญากรรมสูงแล้วยังมีการกระทำอื่นๆ ที่เบี่ยงเบนและเสี่ยงสูงด้วย เช่น การดื่มสุรา เสพยา การพนัน แสวงหาความตื่นเต้น ใช้เงินอย่างไม่ฉลาด เป็นต้น เขาไม่รู้สึกละอายต่อการกระทำเบี่ยงเบนและเสี่ยงเช่นนั้น ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับการก่ออาชญากรรมอย่างใกล้ชิด โดยอธิบายได้ว่ามีลักษณะต่อไปนี้ คือ 1. กระตุน่ง่าย 2. ชอบการเสี่ยง 3. ไม่คงที่และไม่มีจุดยืน 4. ไม่อดทน 5. เอาตนเองเป็นศูนย์กลาง ซึ่งบทบาทของพ่อแม่ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของการขัดเกลาทางสังคมต่อเด็กสิ่งที่เป็นความเสี่ยงดูถูกผิดๆ ได้แก่ 1. พ่อแม่ไม่ดูแลเอาใจใส่ต่อลูก 2. พ่อแม่ไม่มีเวลาสำหรับลูก 3. พ่อแม่ไม่ได้คำนึงถึงพฤติกรรมของลูกไม่เหมาะสม 4. พ่อแม่ไม่ลงโทษลูก

3. พัฒนาการทางจิตสังคม 8 ขั้น ตามทฤษฎีของแอร์ริคสัน

สิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพ (Physical) ทางสังคม (Social) ทางวัฒนธรรม (Cultural) และทางความคิด (Ideational) เข้ามามีอิทธิพลกับพัฒนาการของชีวิตมนุษย์ตั้งแต่แรกเกิดจนชรา ซึ่งส่งผลต่อความคิดริเริ่ม ความสามารถในการปรับตัว บุคลิกภาพและพฤติกรรมต่างๆ แอร์ริค ฮอมเบอร์เกอร์ แอร์ริคสัน (Erik Homburger Erikson) เป็นนักจิตวิทยาคลินิก เกิดที่ประเทศเยอรมันพบว่า พัฒนาการทางจิตวิทยาของมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงเหมือนกับโครงสร้างทางกายภาพร่างกาย มุมมองของแอร์ริคสันจึงเน้นพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมร่วมกัน นั่นคือ การเจริญเติบโตทาง

ร่างกาย และสิ่งแวดล้อมจะมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางจิตใจ และบุคลิกภาพ ทำให้บุคคลสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ ทฤษฎีของแอร์ริคสันนี้มีพื้นฐานจากทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ จุดเด่นของแอร์ริคสันคือมองพัฒนาการมนุษย์ตลอดช่วงอายุขัย ซึ่งแอร์ริคสันมองพัฒนาการของบุคคลคนหนึ่งในลักษณะองค์รวม (Wholeness/Holistic) ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งสิ้นอายุขัย ซึ่งโมเดลนี้แบ่งพัฒนาการของบุคคลไว้ 8 ขั้น พัฒนาการทางจิตสังคม(Psychosocial Development Model) 8 ขั้น แบ่งช่วงชีวิตของมนุษย์ จากแรกเกิดถึงประมาณอายุ 80 ปีเป็น 8 ช่วง ตามการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย และสมอง จากวัยเด็กจนถึงวัยรุ่นจะมีการเจริญเติบโตเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและช้าลงในช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น มีความคงที่ในวัยผู้ใหญ่ และหลังจากนั้นในวัยผู้ใหญ่ตอนกลางจนถึงวัยชราพัฒนาการในด้านต่างๆ เริ่มเสื่อมถอยลง แต่คงไว้ซึ่งประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงตามขั้นต่างๆ นี้เป็นเสมือนบันไดที่แต่ละบุคคลจะก้าวขึ้นไป การประสบกับปัญหาอุปสรรคเป็นเรื่องปกติ และอาจเกิดขึ้นได้ในทุกช่วงพัฒนาการ ซึ่งจะเป็นเหมือนการเรียนรู้ การรู้จักแก้ไขปัญหา และเผชิญกับวิกฤตในช่วงต่างๆ การประสบกับความล้มเหลวในขั้นหนึ่งๆ จะมีผลกระทบต่อการพัฒนาการของบุคคลคนนั้นในขั้นต่อไป ด้วย เช่น การไม่ประสบผลสำเร็จในพัฒนาการขั้นต้นๆ จะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนจากกลุ่มปกติ ตัวอย่างพฤติกรรม เช่น การเรียน และการเข้าสังคมของบุคคลในช่วงวัยเด็กตอนต้นประสบปัญหา ส่งผลให้เกิดปัญหาพฤติกรรมต่างๆ ในช่วงวัยรุ่น และเกิดปัญหาอุปสรรคการใช้ชีวิตในช่วงวัยผู้ใหญ่ตามมา เช่นกัน รูปแบบพัฒนาการทางจิตสังคมของแอร์ริคสันมี 8 ขั้น โดยขั้น 1 ถึงขั้น 4 เป็นช่วงของการสั่งสมประสบการณ์ และการเรียนรู้ในการแก้ปัญหา ในขั้น 5 เป็นเรื่องการปรับตัวเพื่อแสวงหาอัตลักษณ์ และขั้น 6 ถึงขั้น 8 เป็นการนำเอาอัตลักษณ์ไปใช้ โดยมีรายละเอียดตามขั้นต่างๆ ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ความรู้สึกไว้นือเชื่อใจกับความไม่ไว้วางใจ (Trust vs. Mistrust)

พัฒนาการขั้นแรกจะเกิดขึ้นในช่วงตั้งแต่แรกเกิดจนถึงขวบปีแรก ในช่วงนี้ทารกจะมีความสุขความพึงพอใจบริเวณปาก และกิจกรรมเกี่ยวกับการกิน ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงปีแรกของชีวิต ทารกที่อยู่ในครรภ์มารดาจะได้รับการตอบสนองที่เพียบพร้อม อยู่ในอุณหภูมิที่เหมาะสม รับประทานอาหารผ่านทางสายรก อยู่ในภาวะสงบเงียบ ทำให้ทารกมีความพึงพอใจรู้สึกมั่นคงปลอดภัย ต่อมาเมื่อทารกคลอดจากครรภ์มารดา จะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม เช่น การเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิ การกินทางปาก การขับถ่ายทางทวารหนัก การได้ยินเสียง และอื่นๆ ในขั้นนี้ทารกมารดาให้ความรักและการดูแลแก่ทารกอย่างสม่ำเสมอ ตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐานทางกายและทางจิตใจอย่างต่อเนื่อง (เช่น เมื่อทารกหิวก็ได้กิน ได้รับการสัมผัสสลับคลำด้วยความรัก ทนุถนอม ได้นอนหลับอย่างสงบพอเพียง เมื่อขับถ่ายก็ได้รับการดูแลความสะอาด) จะทำให้ทารกพัฒนาความรู้สึกไว้นือเชื่อใจขั้นพื้นฐาน (Basic Trust) ต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม ความสำเร็จของพัฒนาการในขั้นแรกสังเกตได้จากการที่ทารกไม่มีความวิตกกังวลมากจนเกินไป หรือไม่มีอารมณ์รุนแรง เช่น การแสดง พฤติกรรมร้องไห้โยเยโดยไม่สมเหตุสมผล หรือแสดงความโมโหหงุดหงิด เพื่อเรียกร้องความสนใจ เมื่อมารดาหรือผู้ดูแลคลาดสายตา

ไปการที่ทารกสามารถอยู่ตามลำพังในระยะเวลาสั้นๆ เมื่อเวลา ที่มารดาหรือผู้ดูแลผลจากทารกไป เพื่อทำธุระอื่นๆ ลักษณะดังกล่าวแสดงว่า ทารกเริ่มมีความรู้สึกมั่นคงและไว้วางใจ มีความมั่นใจว่ามารดาหรือผู้ดูแลจะกลับมาดูแลเช่นเดิม ถือเป็นจุดพื้นฐานเริ่มต้นของการพัฒนาอัตลักษณ์ (Ego Identity) ของบุคคลซึ่งจะเกิดขึ้นชัดเจนในช่วงวัยรุ่น ทารกน้อยที่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการที่ดี จะสร้างความไว้นี้ต่อจิตใจต่อบุคคลรอบข้างและสภาพแวดล้อม มีความเชื่อมั่นและความหวังในการเริ่มต้นพัฒนาการแห่งชีวิตในอนาคต เมื่อชีวิตพวกเขาจะต้องเผชิญกับปัญหา หรือความกดดัน เขาก็จะมีความเข้มแข็งในการฝ่าฟันปัญหา ซึ่งเป็นผลจากการได้รับประสบการณ์ทางบวกในช่วงต้นของชีวิตนั่นเอง สำหรับทารกที่มีความรู้สึกไม่ไว้วางใจเกิดขึ้นถือเป็นความล้มเหลวของพัฒนาการขั้นแรกนี้ในตัวบุคคลคนนั้น ความไม่ไว้วางใจอาจมาจากมารดาหรือผู้ดูแลมีปฏิกิริยาตอบสนองไม่เหมาะสมต่อความต้องการของทารก การห่างเหิน หรือปฏิเสธบุตร รวมทั้งมารดาที่มีลักษณะพึ่งพาไม่ได้ หรือมารดาที่เลี้ยงดูทารกด้วยความหงุดหงิด โกรธ ทารกจะแสดงพฤติกรรมเรียกร้องมากเกินควร อย่างไม่มีเหตุผล หรืออาจแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในลักษณะอื่นๆ และพัฒนาความรู้สึกไม่ไว้วางใจต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม ไม่เข้าใจสิ่งแวดล้อม ไม่ไว้วางใจผู้อื่นในพัฒนาการขั้นต่อไป

1. พัฒนาการทางด้านร่างกาย

1.1 มีการเจริญเติบโตทางร่างกายอย่างรวดเร็ว

1.2 มีการเคลื่อนไหวระยะแรก เป็นไปโดยปฏิกิริยาสะท้อน (Reflexive - ปฏิกิริยาตอบสนองสิ่งเร้าแบบอัตโนมัติ เช่น การกระพริบตา การกระตุก น้ำลายไหล เป็นต้น) แล้วค่อยๆ หายไป ต่อมาจะพัฒนาเป็นการเคลื่อนไหวของร่างกาย รวมทั้งการเคลื่อนไหวที่มีจุดมุ่งหมายมากขึ้น ทารกจะสามารถควบคุมการเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายได้มากขึ้น จากการทำทารกสามารถชันคอคว่ำตัว ลูกขึ้นนั่ง คลานเข้า ยึดเกาะตั้งตัวเพื่อยืนขึ้นเอง การเกาะเดินจนในที่สุดสามารถลุกขึ้นยืนได้เอง

2. พัฒนาการทางด้านภาษา

2.1 ทารกแรกเกิด แสดงความต้องการให้ผู้เลี้ยงดูเข้าใจ ด้วยการร้องไห้

2.2 2 เดือน ฟังเสียงคุย หันหาเสียง เปล่งเสียงอ้อแอ้

2.3 4 เดือน เปล่งเสียงได้ยาวขึ้น ส่งเสียงอ้อแอ้โต้ตอบ เมื่อรู้สึกพอใจจะส่งเสียงเอ๊กอักในลำคอ

2.4 6 เดือน หันหาเสียงเรียก ส่งเสียงหลายเสียง

2.5 9 เดือน ฟังรู้ภาษา เข้าใจสีหน้า ท่าทาง เลียนเสียงพยัญชนะแต่ไม่มีความหมาย

2.6 12 เดือน เรียกพ่อแม่/ พูดคำโดดที่มีความหมาย 1 คำ ทำท่าตามคำบอกที่มีท่าทางประกอบได้

3. พัฒนาการทางด้านความคิด สำหรับพัฒนาการทางด้านความคิดนั้นจะขอกกล่าวถึงแนวคิดของเพียเจท์ (Piaget) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางความคิดของมนุษย์ โดย

พัฒนาการทางความคิดในระยะทารกนั้นเป็นระยะของ Sensori-motor Operation (แรกเกิด - 2 ปี) และแบ่งลำดับขั้นพัฒนาการเป็น 6 ระยะ เมื่อเปรียบเทียบกับพัฒนาการในช่วงแรกตามทฤษฎีของแอร์ริคสัน ซึ่งอยู่ในช่วงอายุขวบปีแรก จะเทียบกับแนวคิดของเพียเจต์ได้ 4 ระยะคือ ระยะ 0 - 2 เดือน (Reflexive) พฤติกรรมต่างๆ เป็นปฏิกิริยาสะท้อน (ปฏิกิริยาตอบสนองสิ่งเร้าแบบอัตโนมัติ เช่น การกระพริบตา การกระตุก น้ำลายไหล เป็นต้น)

3.1 ระยะ 1 - 4 เดือน (Primary circular reaction) ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจะเป็นสิ่งกระตุ้นการเคลื่อนไหวของเด็ก เด็กจะทำซ้ำ ๆ แต่ยังไม่มีความมุ่งหมาย สนใจการเคลื่อนไหว ไม่ใช่สนใจผลของการเคลื่อนไหว

3.2 ระยะ 4 - 9 เดือน (Secondary circular reaction) เริ่มมีความตั้งใจทำพฤติกรรมเคลื่อนไหว และสนใจผลของพฤติกรรมนั้น ๆ

3.3 ระยะ 9 - 12 เดือน (Coordination of secondary reaction) เริ่มแก้ปัญหาอย่างง่าย ๆ ได้ ใช้พฤติกรรมในอดีตที่ผ่านมาช่วยแก้ปัญหา สามารถแยกสิ่งที่ต้องการออกจากสิ่งที่ไม่ต้องการ สามารถเลียนแบบการเคลื่อนไหว

ในขั้นนี้ทารกจะมีการเจริญเติบโตทางร่างกายอย่างรวดเร็ว ในขณะที่พัฒนาการทางความคิดเป็นแบบง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน และมักเป็นปฏิกิริยาสะท้อน

ขั้นที่ 2 ความเป็นตัวของตัวเอง กับ ความละอายและสงสัย (Autonomy vs. Shame and Doubt) ในพัฒนาการขั้นที่ 2 เกิดขึ้นระหว่างขวบปีที่ 2 - 3 ของชีวิต พัฒนาการในขั้นนี้ เด็กจะมีพัฒนาการทางร่างกาย โดยเฉพาะกล้ามเนื้อมากขึ้น และเริ่มที่จะเรียนรู้การควบคุมส่วนต่างๆ ของร่างกาย เคลื่อนไหวร่างกายอย่างเป็นอิสระมากขึ้น สามารถที่จะเรียนรู้อย่างรวดเร็ว และเริ่มสำรวจสิ่งแวดล้อมรอบข้าง เด็กในวัยนี้จะเริ่มฝึกหัดการขับถ่าย การควบคุมกล้ามเนื้อหูรูด ความรู้สึกเป็นของตัวเอง (Sense of Autonomy) และการควบคุมตนเอง (Self Control) จะเกิดขึ้นได้ถ้าผู้ปกครองให้การอบรมเลี้ยงดูอย่างเหมาะสม มีความมั่นคงอดทน ให้โอกาสเด็กได้ทำสิ่งต่างๆ ตามความปรารถนาของตนเอง โดยอยู่ในการดูแลของผู้ปกครอง (เช่น การเคลื่อนไหว การเดิน การปีนป่ายการหยิบจับสิ่งของอย่างเป็นอิสระ โดยที่ผู้ปกครองไม่แสดงท่าทีตื่นตระหนก หรือกังวลมากเกินไป) จะทำให้เด็กรู้สึกภาคภูมิใจในความสำเร็จของตนเอง มีความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น ผลดีอีกประการคือ เด็กจะพัฒนาความรู้สึกมุ่งมั่น (Will) ซึ่งหมายถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจแน่วแน่ในการเลือก และในการยับยั้งตนเอง เด็กจะกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นและกล้าที่จะตัดสินใจมากขึ้น รวมทั้งมีความมุ่งมั่นและตั้งใจในการทำกิจกรรมต่างๆ ในทางตรงข้าม หากผู้ปกครองปล่อยปละละเลย ดูว่า หรือเข้มงวดกับเด็กมากเกินไป เด็กจะรู้สึกละอาย สงสัยในความสามารถของตนเอง ไม่มั่นใจในการแสดงความคิดเห็น ไม่มั่นใจว่าจะควบคุมชีวิตตนเองได้ ผลกระทบหนึ่งที่น่าเกิดขึ้นคือทำให้เด็กมีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม ขาดความเชื่อมั่น วิตกกังวล หวาดระแวงสงสัย หรือมีพฤติกรรมย้ำทำ นอกจากนี้ บุคคลที่ได้รับการพัฒนาความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง และการควบคุม

ชีวิตตนเองอย่างเหมาะสม เมื่อโตขึ้นเขาจะเป็นผู้ใหญ่ที่จะสนับสนุน และเชื่อมั่นสถาบันทางกฎหมายของสังคม มีความเคารพและอยู่ภายใต้กฎหมายของสังคม

พัฒนาการทางด้านร่างกายและภาษา

- เด็กเป็นอิสระทางกาย (Physical Independence) มากขึ้น สามารถเดินวิ่งได้เอง
สำรวจสิ่งแวดล้อมได้

- เด็กเริ่มพูดเป็นคำ ๆ ได้มากขึ้น เข้าใจคำสั่งและภาษาท่าทางมากขึ้น เมื่ออายุ 2 ปี
พูด 2 – 3 คำต่อกันได้อย่างมีความหมาย

พัฒนาการทางด้านความคิด พัฒนาการทางความคิด ระยะSensory-motor ของ
Piaget ระยะ 12 – 18 เดือน (Tertiary Circular Reaction) เริ่มมีพฤติกรรมลองผิดลองถูก (Trail &
Error) สนใจผลที่เกิดขึ้น เป็นตัวของตัวเอง เริ่มมีความเข้าใจวัตถุภายนอก รับรู้การคงอยู่ของวัตถุแม้เมื่อ
วัตถุนั้นถูกปิดบัง หรือซ่อนลับตาไป หรือถูกเคลื่อนย้ายไปที่อื่น (Object Permanence) ระยะ 18 –
24 เดือน เริ่มมีความคิด จินตนาการ มีความสามารถแก้ปัญหาด้วยวิธีใหม่ๆ แต่ยังเป็นลักษณะลองผิด
ลองถูกอยู่ (Invention of new means through mental combination)

ขั้นที่ 3 ความคิดริเริ่มกับความรู้สึกผิด (Initiative vs. Guilt) พัฒนาการในขั้นนี้อยู่
ในช่วงอายุ 3 – 5 ปี เด็กวัยนี้ร่างกายมีความสามารถและช่วยตัวเองได้มากขึ้นกว่าเดิม แต่ก็ยังอยู่ใน
วงจำกัด การพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สำหรับเด็กในช่วงวัยนี้ทำได้โดยให้เด็กได้ร่วมทำกิจกรรมต่าง
ๆ ที่ท้าทายความสามารถของเขา รวมทั้งสิ่งแวดล้อมก็มีส่วนผลักดัน และเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์
ให้กับเด็กได้ ระยะเวลานี้เป็นระยะที่เด็กเริ่มเรียนรู้บทบาททางเพศ มาตรฐานทางศีลธรรมและการควบคุม
อารมณ์ ครอบครัวจะเป็นแหล่งชี้แนะถึงสิ่งต่างๆ ในสังคมให้แก่เด็ก เด็กเริ่มสร้างบุคลิกภาพและ
ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีจากการได้มีกิจกรรมและประสบการณ์ร่วมกับสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว การอบรมสั่ง
สอนโดยพ่อแม่ หรือผู้ใหญ่ในครอบครัวจะช่วยให้เด็กได้ซึมซาบเข้าไป เป็นการรู้สำนึกผิดชอบชั่วดีใน
ความคิด และแสดงออกในพฤติกรรมของเด็ก การเรียนรู้ที่เด็กจะได้รับจากตัวแบบ (Role Model) ใน
ครอบครัว โดยมีตัวแบบเป็นตัวอย่าง และให้ข้อมูลแก่เด็ก เพื่อเรียนรู้ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด ดังนั้นความรู้สึก
ผิดชอบชั่วดีจึงสามารถสร้างขึ้นโดยการเรียนรู้จากบุคคลในครอบครัว และรวมถึงแนวความคิดค่านิยม
ของสังคม ในระยะนี้ครอบครัวมีบทบาทอย่างยิ่งในการปลูกฝังความรู้สึกผิดชอบชั่วดีให้แก่เด็ก การสร้าง
ความสัมพันธ์ในระยะนี้จะเริ่มด้วยความสัมพันธ์ระหว่างแม่-เด็ก ต่อมาพ่อเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องด้วย และ
เมื่อสังคมของเด็กกว้างขวางขึ้นเด็กจะเริ่มสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เด็กเริ่มเป็นตัวของตัวเอง เด็ก
ที่มีประสบการณ์มากจะสามารถช่วยเหลือตัวเองได้มาก เด็กที่ไม่สามารถพัฒนาผ่านขั้นความคิดริเริ่มไป
ได้จะเกิดความรู้สึกผิด และไม่กล้าที่จะเป็นผู้ริเริ่ม เนื่องจากเกิดความกลัวว่าจะทำผิดพลาดอีก
พัฒนาการของเด็กเป็นความรับผิดชอบร่วมกันทั้งเด็ก พ่อแม่ และชุมชน การได้ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน
หรือการมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ในสังคมจะเป็นการช่วยถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด เจตคติ ค่านิยม

ของสังคมให้แก่เด็กได้ทีละน้อย โดยมีผู้ใหญ่ช่วยกันปรับประคับประคองให้เด็กพัฒนาไปสู่ความสมบูรณ์ได้ เด็กวัยนี้ควรได้รับโอกาสทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสามารถอย่างอิสระ เช่น การเล่น การคิด การประดิษฐ์ การจินตนาการต่างๆ และควรได้รับการสนับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ซึมซับความรู้สึกผิดชอบชั่วดี และหลักศีลธรรมจรรยา หากเด็กวัยนี้ได้รับการจำกัดในการทำกิจกรรมหรือถูกตำหนิ เมื่อคิดและทดลองทำสิ่งต่างๆ จะทำให้เด็กขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดค้ำคั้นหรือความรู้สึกผิดเกิดขึ้นเนื่องจากเขาไม่สามารถทำสิ่งต่างๆ ได้สำเร็จตั้งใจและถูกติรอนหรือขัดขวางความสามารถของตนเอง ทำให้ความรู้สึกผิดเกิดสะสมในตัวเด็กและมีผลให้เด็กขาดความคิดสร้างสรรค์

พัฒนาการทางด้านร่างกายและภาษา เด็กวัยนี้สามารถเดิน วิ่ง กระโดดโลดเต้นได้ เด็กจะมีทัศนคติไปในทางที่ดี ถ้าได้ทำกิจกรรมต่างๆ อย่างมีอิสระ ได้ใช้ความคิดและพลังงานของเขา และการได้สัมผัสกับสิ่งแวดล้อม เด็กต้องการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ในระยะแรกๆ ของขั้นนี้เด็กจะมีความกระตือรือร้นและเริ่มมีความก้าวร้าวเกิดขึ้น เพื่อจะเอาชนะ ลักษณะพฤติกรรมของเด็กวัยนี้ จะแตกต่างกันไปตามเพศ และในที่สุดจะพัฒนาเป็นบุคลิกภาพที่แสดงถึงความเป็นชายและหญิงอย่างเห็นได้ชัด รูปแบบพฤติกรรมของเด็กชาย เด็กชายจะชอบกระโดดโลดเต้น ต้องการมีความรู้ใหม่ๆ และชอบยุ่งเรื่องของคนอื่น ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งต่างๆ โดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องเพศ โดยแสดงออกมาในรูปแบบต่างๆ เช่น การไม่สามารถอยู่นิ่งๆ อากักรกระวนกระวาย การจู่โจมถึงตัวบุคคล ในขณะที่เด็กหญิง รูปแบบที่แสดงออกมาจะเริ่มต้นคล้ายกับหญิงสาวทั่วไป เช่น มีเสน่ห์ น่ารัก มีที่ท่าช่วยเขิน เย้ายวน จนถึงขั้นที่แสดงออกถึงความสงบเสงี่ยมซึ่งเป็นลักษณะของสาว ๆ ทั้งหมดนี้เป็น การเริ่มต้นที่แสดงออกถึงเพศแม่ เด็กหญิงเริ่มมีบทบาทของความเป็นแม่ต่อไปในรูปของท่วงทีการพูดคุย การแสดงออกต่าง ๆ ในสังคมจะสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมต่างๆ รวมถึงอุปนิสัยส่วนลึกที่จะยอมรับใคร เข้ามาร่วมเกี่ยวข้องด้วย พฤติกรรมต่างๆ เหล่านี้ถือว่าเป็นธรรมชาติของเด็ก สภาพแวดล้อมของครอบครัวมีบทบาทสำคัญต่อการแสดงออกของเด็กเป็นอย่างมาก เมื่อเด็กผ่านช่วงนี้ไป ความสนใจเรื่องเพศจะเปลี่ยนจากความสนใจในบุคคลอื่นเป็นการค้นหาสิ่งใหม่ๆ ให้กับตัวเอง เด็กมีความสามารถทางภาษาและสามารถใช้ได้ดีขึ้นกว่าเดิม ชอบพูดและตั้งคำถามถึงสิ่งต่างๆ รอบตัว และมีจินตนาการทางความคิดต่างๆ ในขณะที่กำลังทำกิจกรรมนั้นๆ เด็กในช่วงนี้กำลังเรียนรู้ในสิ่งแปลกใหม่ ผู้ใหญ่ควรปล่อยให้เด็กได้พูดถาม และทำกิจกรรมต่างๆ อย่างอิสระภายในขอบเขตความสามารถ และจินตนาการของเขา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมตลอดถึงการใช้ภาษาจะช่วยให้เด็กเกิดความคิดในการวางแผนและการริเริ่มทำกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้เขาต้องการที่จะศึกษาค้นคว้าต่อไป เด็กก็จะมีความคิดริเริ่ม แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าผู้ใหญ่คอยเข้มงวด ไม่เปิดโอกาสให้เด็กได้ซักถาม หรือตำหนิว่าพฤติกรรมที่เขาแสดงออกอยู่ตลอดเวลา เขาก็จะรู้สึกผิด และไม่กล้าแสดงออกเมื่อคิดจะทำสิ่งใด

ขั้นที่ 4 ความขยันหมั่นเพียรกับความรู้สึกต่ำต้อย (Industry vs. Inferiority) ขั้นนี้

อยู่ในช่วงอายุ 6 – 12 ปี ช่วงวัยเด็กตอนปลายเป็นระยะที่เด็กมีความเจริญเติบโตและมีความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ มากขึ้นยิ่งกว่าในวัยเด็กตอนต้นและวัยเด็กตอนกลาง การแสวงหาสิ่งต่างๆ ทำให้เด็กมีประสบการณ์กับสิ่งใหม่ๆ รอบตัวเขามากขึ้น เมื่อเขาคิดว่าสิ่งใดที่เขาต้องการเขาจะต้องแสวงหาให้ได้ตามความปรารถนา เนื่องจากในวัยที่ผ่านมาเขาไม่สามารถทำกิจกรรมหลายอย่างได้ เพราะมีผู้ใหญ่คอยบังคับและควบคุม เด็กในวัยนี้ต้องการแสดงความคิดเห็นและแก้ปัญหาต่างๆ เพื่อแสดงความเป็นผู้ใหญ่ จุดสำคัญของพัฒนาการระยะนี้คือการได้แสดงออกว่าเขามีความคิด และมีความสามารถเหมือนผู้ใหญ่คนอื่นๆ เช่นกัน ในช่วงอายุนี้นักเรียนควรช่วยชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตเพราะเป็นระยะที่พวกเขาเริ่มไตร่ตรองถึงอนาคต การที่ได้พิสูจน์ว่ามีความสามารถกระทำสิ่งต่างๆ ในขอบเขตของเขาได้อย่างเหมาะสมทำให้เด็กในวัยนี้มีความเชื่อมั่นว่าเขาจะประสบความสำเร็จในอนาคต

พัฒนาการทางร่างกาย การเจริญเติบโตด้านร่างกายของเด็กวัยนี้มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไปอย่างช้า ๆ สม่าเสมอ มีการเปลี่ยนแปลงของกล้ามเนื้อและระบบประสาทซึ่งทำงานประสานกันได้ดีขึ้น การเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของอวัยวะภายในเกือบทุกระบบ การเปลี่ยนแปลงด้านน้ำหนัก การเจริญเติบโตของกระดูกและฟัน และการขยายออกของร่างกายซึ่งเปลี่ยนไปในด้านส่วนสูงมากกว่าส่วนกว้าง โดยความสูงจะเพิ่มขึ้น 2 – 3 นิ้วต่อปี สัดส่วนร่างกายใกล้เคียงผู้ใหญ่มากขึ้น เด็กผู้หญิงจะมีการเจริญเติบโตทั้งด้านร่างกายและวุฒิภาวะเร็วกว่าเด็กผู้ชายประมาณ 1 – 2 ปี จากลักษณะการเจริญเติบโตทางด้านร่างกายดังกล่าว ทำให้เด็กวัยนี้เริ่มให้ความสนใจกับรูปร่างหน้าตา มีความอยากรู้อยากเห็นในเรื่องราวทางกายของเพศตรงข้าม อย่างไรก็ตามการเจริญเติบโตที่เกิดขึ้นทุกด้านของเด็กวัยนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ลักษณะทางพันธุกรรม การเลี้ยงดูเอาใจใส่จากครอบครัว และตัวเด็กเอง เช่น รูปแบบการรับประทานอาหาร การออกกำลังกายที่เหมาะสม การมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่สมบูรณ์แข็งแรง

พัฒนาการทางอารมณ์ พัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กวัยนี้คือ การมีความคิดละเอียดอ่อนมากขึ้น สามารถเข้าใจอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้ดีขึ้น ควบคุมอารมณ์ของตนได้ เรียนรู้ที่จะแสดงอารมณ์ได้เหมาะสมในรูปแบบที่สังคมยอมรับได้ เด็กวัยนี้สามารถควบคุมและระงับความโกรธได้ดีขึ้น ไม่มีลักษณะของการโกรธง่ายและหายเร็ว พัฒนาการการแสดงออกจะเปลี่ยนไป จากเดิมที่แสดงออกด้วยการร้องไห้ดื้อกับพื้นเสียงดัง หึงตัวลงนอนเมื่ออยากได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ต้องการจะเปลี่ยนเป็นการคิดแค้นในใจแต่ไม่ทำจริงดังที่คิด หรือการหลีกเลี่ยงจากสถานการณ์ที่ไม่พึงพอใจในทันที ไม่มีพฤติกรรมแบบต่อสู้โดยใช้กำลัง ด้านความรักเด็กวัยนี้แสดงออกด้วยการมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น ระวังแถมใส่ อารมณ์ดี จะระมัดระวังไม่ทำให้ผู้อื่นเสียใจหรือกระทบกระเทือนใจ โดยเฉพาะขณะอยู่ในกลุ่มเพื่อน หรือในสังคม เขาต้องการความรัก ความอบอุ่นมั่นคงในครอบครัวและหมู่คณะ นอกจากนี้เด็กจะเลิกกลัวสิ่งที่ไม่เป็นตัวตน พิสูจน์ไม่ได้ อารมณ์กลัวของเด็กวัยนี้เกิดจากประสบการณ์ และ

การเรียนรู้ที่ได้รับมา สิ่งที่ได้ก๊วญนี้กลัวมากที่สุดคือ กลัวการไม่เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม กลัวไม่มีเพื่อน ไม่ชอบการแข่งขัน ไม่ต้องการเด่นหรือด้อยกว่ากลุ่ม ชอบการยกย่องแต่ไม่ชอบการเปรียบ- เทียบ นอกจากนี้เด็กยังกลัวอันตรายต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับตนและบุคคลที่รัก การตอบสนองความกลัวจะเป็นลักษณะการต่อสู้ การถอยหนี และการทำตัวให้เข้ากับสิ่งนั้นๆ ความกลัวของเด็กจะเริ่มลดลงเรื่อยๆ พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย เด็กจะเปลี่ยนจากความกลัวเป็นความกังวลเรื่องรูปร่างของตนเอง แทน คือ กังวลจากความต้องการให้ตนมีรูปร่างที่แข็งแรงในเด็กชาย หรือมีรูปร่างหน้าตาสวยงามในเด็กหญิง อย่างไรก็ตาม เด็กวัยนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกที่เกิดขึ้นเร็ว บางครั้งทำตัวเป็นผู้ใหญ่ บางครั้งทำตัวเป็นเด็ก ความขัดแย้งทางอารมณ์จึงเกิดขึ้นได้เสมอ พัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กวัยนี้จึงขึ้นอยู่กับลักษณะการเลี้ยงดูของพ่อแม่ ซึ่งมีผลสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาความรู้สึกมั่นคงของเด็กต่อไป

พัฒนาการทางด้านความคิดและสังคม เด็กจะสนใจในสิ่งต่างๆ แล้วพยายามดัดแปลงให้มาสู่แบบฉบับของเขา ความสามารถในการเลียนแบบจะปรากฏออกมาในรูปของ การเรียนรู้ภายในขอบเขตความสามารถของตัวเอง ซึ่งมีพื้นฐานมาจากสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมและสังคม เด็กจะมองเห็นว่าพ่อแม่เป็นตัวแทนของสังคม เป็นแบบอย่างแก่เขา แต่เขายังต้องการตัวแบบอื่นๆ เพื่อการเปรียบเทียบกับวัย เช่น เพื่อนของพ่อแม่ และพ่อแม่ของเพื่อน เป็นบุคคลสำคัญที่ใหม่สำหรับเขา นอกจากนี้เพื่อนบ้าน เพื่อนในโรงเรียน เป็นสิ่งสำคัญทางสังคมที่เขาจะพิจารณา และคนแปลกหน้ากลายเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับเขา เด็กหญิงและเด็กชายจะแสวงหาผู้ใหญ่และบุคคลอื่นๆ เพื่อการวิเคราะห์ เขาคิดว่าพ่อแม่ยังไม่สมบูรณ์พอที่เขาจะเลียนแบบได้ครบทุกด้าน ในโลกของเด็กมีการสมมติตำแหน่งต่างๆ ที่สำคัญเหมือนผู้ใหญ่ เด็กมีความนับถือตนเองเป็นเกณฑ์เพื่อวัดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของตน เด็กจะแสวงหาตัวแบบจากครอบครัวที่มีลักษณะพิเศษออกไป ทางด้านการปรับตัวของเด็กในสังคม เด็กจะมีการยอมรับตัวเองมากขึ้น นอกจากนี้โรงเรียน กลุ่มเพื่อนรุ่นเดียวกันและกลุ่มบุคคลทางศาสนา จะมีส่วนช่วยสนับสนุนการปรับตัวของเด็กได้เป็นอย่างดี ในช่วงวัยนี้เด็กเริ่มเปลี่ยนความผูกพันจากครอบครัวไปสู่สถาบันอื่นในสังคม พัฒนาการระยะนี้จะมีผลต่อระยะวัยรุ่น โดยทั่วไปเด็กวัยรุ่นมักต้องการได้รับการยอมรับจากผู้อื่น ชอบทำกิจกรรมต่างๆ สูงกว่าความสามารถตามการรับรู้ของตนเอง เป็นการทดลอง และเรียนรู้ศักยภาพ ของตนเอง ในขณะเดียวกันความกลัวความผิดพลาดหรือความล้มเหลวที่เกิดขึ้น ก็เป็นแรงผลักดันให้เขาพยายามทำกิจกรรมนั้นๆ ให้สำเร็จ เด็กวัยรุ่นจะพยายามเอาชนะ เพื่อความสำเร็จซึ่งเป็นแนวทางไปสู่ความเชื่อมั่นในตัวเองเมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ กล่าวได้ว่าเด็กวัยรุ่นมีพลังอย่างเพียงพอที่จะปรับตัวเพื่อความสำเร็จในการทำงาน มีความขยันขันแข็ง พยายามคิดทำ คิดผลิตสิ่งต่างๆ ให้เหมือนผู้ใหญ่ด้วยการทุ่มเททั้งกำลังกายและกำลังใจ การได้รับคำชมเชย เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดกำลังใจ และมีความมานะพยายามมากขึ้น แต่ในทางตรงกันข้ามเด็กไม่ได้รับความสนใจ หรือผู้ใหญ่แสดงออกว่าสิ่งที่เขาทำเป็นเรื่องน่ารำคาญ เขาก็จะรู้สึกต่ำต้อย

การส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย

1. แนะนำในเรื่องการออกกำลังกาย การเล่นกีฬา การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เพื่อให้มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง
2. แนะนำเรื่องการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อการเจริญเติบโตของเด็กวัยนี้ เด็กควรได้รับสารอาหารครบทุกหมู่ในปริมาณที่เพียงพอ สิ่งที่ควรคำนึงถึงคือเด็กวัยนี้มักสนใจการเล่นกับเพื่อนมากกว่าเรื่องการรับประทานอาหาร

การส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตใจ

1. แนะนำเรื่องการรู้จักตนเอง การมองตนเองตามความเป็นจริง ด้วยการบริหารจิตใจ การทำสมาธิ การเสียสละเพื่อผู้อื่นอย่างเหมาะสม
2. ฝึกการผ่อนคลายความเครียดในลักษณะต่างๆ เช่น การผ่อนคลายกล้ามเนื้อทุกส่วนของร่างกาย จินตภาพบำบัด หรือการทำงานอดิเรกที่ชอบ เช่น ฟังเพลง เล่นดนตรี อ่านหนังสือที่ชอบ วาดภาพ เป็นต้น

การส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม

1. แนะนำเรื่องการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนได้อย่างเหมาะสม ให้อภัยการยืดหยุ่น รู้จักการแพ้ ชนะ และให้อภัย เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลตามสภาพความเป็นจริง เพื่อลดความคาดหวังจากผู้อื่นในทุกๆ ด้าน
2. ฝึกพฤติกรรมการแสดงออกอย่างเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งพฤติกรรมทางด้านร่างกาย และคำพูด การจัดให้มีการแสดงบทบาทสมมติสถานการณ์ต่างๆ เพื่อให้เกิดทักษะนำไปสู่การปฏิบัติต่อไป

ขั้นที่ 5 ความเป็นอัตลักษณ์กับความสับสนในบทบาท (Identity vs. Role Confusion) ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 13 – 20 ปี การแสวงหาอัตลักษณ์ของบุคคล และการเสริมสร้างความรับผิดชอบถือว่าเป็นเอกลักษณ์สำคัญของวัยนี้ ซึ่งความรับผิดชอบดังกล่าวมีรากฐานมาจากการอบรมของพ่อแม่ และความรู้สึกไว้วางใจและความมั่นใจในตนเอง องค์ประกอบสำคัญของการสร้างความรู้สึกเป็น อัตลักษณ์ และผ่านพ้นความรู้สึกสับสนในตนเอง ได้แก่ ความเข้าใจในอัตลักษณ์และการแสวงหาสถานภาพทางสังคม ความเข้าใจในอัตลักษณ์ช่วยให้เด็กวัยรุ่นเกิดความเข้าใจในปัญหาต่างๆ และช่วยในการตัดสินใจ วางแผนเรื่องเกี่ยวกับอนาคต เช่น การเลือกอาชีพ การเลือกคู่ครอง เป็นต้น ในวัยนี้เด็กวัยรุ่นจะเกิดความคิดสงสัยในตัวเอง เช่น การคิดถามตนเองว่า “ฉันคือใคร?” หรือ “ฉันจะทำอาชีพอะไรดี?” เนื่องจากระยะวัยรุ่นเป็นระยะ ที่มีความรู้สึกสับสน ขาดความมั่นใจ เพราะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจเพื่อเตรียมเข้าสู่ผู้ใหญ่ ปัญหาของเด็กวัยนี้มักเป็นไปในทำนองที่ว่า ฉันไม่รู้ว่าฉันควรจะทำอะไร ฉันไม่รู้ว่าฉันจะดำเนินชีวิตไปในทิศทางใด และฉันไม่รู้ว่าฉันเป็นใคร อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกัน และความรู้สึกได้รับการยอมรับจากสังคมแวดล้อม ซึ่งรวมถึงกลุ่มย่อยทาง

วัฒนธรรม และศาสนามีผลต่อการปรับตัวของวัยรุ่นอย่างยิ่ง เด็กวัยรุ่นจะค่อย ๆ พัฒนาความเป็นตัวของตัวเองขึ้น เขาจะแสวงหาตนตามอุดมคติ (Ego - ideal) และค้นหาอัตลักษณ์เพื่อปรับตัวให้เข้ากับบทบาทใหม่ในสังคม เราพบว่าเด็กวัยรุ่นตอนปลายจำนวนมากยังไม่สามารถค้นพบอัตลักษณ์ของตน เด็กวัยรุ่นที่ประสบอุปสรรคในพัฒนาการขั้นนี้จะขาดทักษะที่เหมาะสมในการแก้ไขสถานการณ์ คือเมื่อเผชิญปัญหา มักจะหลบเลี่ยงมากกว่าที่จะแก้ไข ในขณะที่สถานการณ์ หรือปัญหาหนึ่งยังไม่ได้รับการแก้ไข เมื่อปัญหาอื่น ๆ ประดังเข้ามา ก็เกิดการสับสน และซับซ้อนของปัญหา กล่าวคือเด็กวัยรุ่นยังไม่มีทักษะที่ดีในการแก้ปัญหา อย่างไรก็ตามวัยรุ่นแต่ละคนย่อมต้องการเวลาในการเรียนรู้ และปรับตัวเพื่อการพัฒนาไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่และได้รับการยอมรับจากบุคคลรอบข้างในสังคม

พัฒนาการทางร่างกาย พัฒนาการทางด้านร่างกายประกอบด้วย การเจริญเติบโต และเปลี่ยนแปลงของร่างกายอย่างมาก รวมถึงพัฒนาการอัตลักษณ์ทางเพศที่ชัดเจน ในวัยนี้ ร่างกายของเขามีการผลิตฮอร์โมนเพศ (Sex hormone) และฮอร์โมนของการเจริญเติบโต (Growth hormone) อย่างมากและรวดเร็ว ส่งผลให้ร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เขาจะยาวขึ้นก่อนจะเห็นการเปลี่ยนแปลงอื่นประมาณ 2 ปี ในเพศหญิงจะมีไขมันมากกว่าเพศชาย วัยรุ่นชายจะมีพัฒนาการของกล้ามเนื้อมากกว่า ทำให้เพศชายดูแข็งแรงกว่า ระหว่างวัยรุ่นเพศชายและวัยรุ่นเพศหญิงจะมีการเปลี่ยนแปลงทางเพศที่ต่างกันอย่างชัดเจน อาทิเช่น วัยรุ่นชายจะเป็นหนุ่มขึ้น เสียงแตก หนวดเคราขึ้น และเริ่มมีฝืนเปียก ส่วนวัยรุ่นหญิงจะเป็นสาวขึ้นคือ เต้านมมีขนาดโตขึ้น ไขมันที่เพิ่มขึ้นจะทำให้รูปร่างมีทรวดทรง สะโพกผายออก และเริ่มมีประจำเดือน นอกจากนี้ระดับสติปัญญา ความคิดจะพัฒนาสูงขึ้น คือมีความคิดเป็นแบบรูปธรรมมากขึ้นกว่าวัยก่อนหน้า มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ และสังเคราะห์สิ่งต่างๆ ได้มากขึ้นตามลำดับ จนเมื่อพ้นวัยรุ่นแล้วจะมีความสามารถทางสติปัญญาได้เหมือนผู้ใหญ่ แต่ในช่วงวัยรุ่นนี้ เด็กวัยรุ่นอาจขาดความยั้งคิด มีความหุนหันพลันแล่น ซึ่งการวิจัยพบว่า พฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลงในวัยรุ่นส่วนใหญ่เป็นผลมาจาก การเปลี่ยนแปลงภายในร่างกาย คือการผลิตฮอร์โมนของต่อมไร้ท่อต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในสมอง และร่างกายของวัยรุ่น

พัฒนาการทางอารมณ์ ในช่วงวัยนี้อารมณ์จะปั่นป่วน เปลี่ยนแปลงง่าย หงุดหงิดง่าย เครียดง่าย โกรธง่าย อาจเกิดอารมณ์ซึมเศร้าโดยไม่มีสาเหตุได้ง่าย อารมณ์ที่ไม่ดีเหล่านี้ อาจทำให้เกิดพฤติกรรมเกรี้ยวกราด มีผลต่อการเรียนและการดำเนินชีวิต ในวัยรุ่นตอนต้น การควบคุมอารมณ์ยังไม่ค่อยดีนัก บางครั้งยังทำอะไรตามอารมณ์ตัวเองอยู่บ้าง แต่จะค่อยๆ ดีขึ้นเมื่ออายุมากขึ้น อารมณ์เพศวัยนี้จะมีมาก ทำให้มีความสนใจเรื่องทางเพศ หรือมีพฤติกรรมทางเพศ เช่น การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องปกติในวัยนี้ แต่พฤติกรรมบางอย่างอาจเป็นปัญหา เช่น เบี่ยงเบนทางเพศ กามวิปริต หรือการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น

พัฒนาการทางจริยธรรม วัยนี้จะมีความคิดเชิงอุดมคติสูง (Idealism) เพราะเขาสามารถแยกแยะความผิดชอบชั่วดีได้มีมโนธรรม ต้องการให้มีความถูกต้อง ความชอบธรรมในสังคม

ชอบช่วยเหลือผู้อื่น ต้องการเป็นคนดี เป็นที่ชื่นชอบของคนอื่น และจะรู้สึกอึดอัดคับข้องใจกับความไม่ถูกต้องในสังคม หรือในบ้าน แม้แต่พ่อแม่ของตนเองเขาก็เริ่มรู้สึกว่าไม่ได้ดีสมบูรณ์แบบเหมือนเมื่อก่อนอีกต่อไปแล้ว บางครั้งเขาจะแสดงออก ด้วยการวิพากษ์วิจารณ์พ่อแม่ หรือครู อาจารย์ตรงๆ การต่อต้านประท้วงจึงเกิดได้บ่อยในวัยนี้ เมื่อเขาเห็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง หรือมีการเอาเปรียบ เบียดเบียน ความไม่เสมอภาคกัน เมื่อพ้นวัยรุ่นตอนต้นไป การควบคุมตนเองจะดีขึ้น จนเป็นระบบจริยธรรมที่สมบูรณ์เหมือนผู้ใหญ่

พัฒนาการทางสังคม วัยนี้จะเริ่มห่างจากทางบ้าน ไม่ค่อยสนิทสนมคลุกคลีกับพ่อแม่พี่น้องเหมือนเดิม แต่จะสนใจเพื่อนมากกว่า จะใช้เวลากับเพื่อนนานๆ มีกิจกรรมนอกบ้านมาก ไม่อยากไปไหนกับทางบ้าน เริ่มมีความสนใจเพศตรงข้าม สนใจสังคมสิ่งแวดล้อม ปรับตัวเองให้เข้ากับกฎเกณฑ์กติกาของกลุ่ม ของสังคมได้ดีขึ้น มีทักษะทางสังคมมากขึ้น รู้จักการสื่อสารเจรจา การแก้ปัญหา การประนีประนอม การยืดหยุ่นอ่อนอ่อน และการทำงานร่วมกับผู้อื่น พัฒนาการทางสังคมที่ดีจะเป็นพื้นฐานมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ความภาคภูมิใจในตนเอง และบุคลิกภาพที่ดี ถ้าบุคคลไม่สามารถปรับตัว หรือพบอุปสรรคในพัฒนาการขั้นนี้ เขาจะเกิดความรู้สึกรุนแรง ซึ่งมีผลต่อบุคลิกภาพ และการแสดงออกของเขา การได้พูดหรือได้แสดงความคิดเห็นต่อหน้าคนหมู่มากนับว่าเป็นประโยชน์เป็นการแสวงหาอัตลักษณ์ของตัวเองอย่างหนึ่ง นอกจากนั้นวัยรุ่นจะเลือกผู้ใหญ่ที่ไม่ใช่พ่อแม่ มาเป็นแบบอย่างที่มีความหมาย และเป็นที่ยอมรับของเขา วัยรุ่นจะมองคุณค่าของวัฒนธรรม ศาสนา และอุดมคติว่า เป็นสิ่งที่ดีงาม และเป็นสิ่งที่สนับสนุนส่งเสริมพัฒนาการและการแสวงหาอัตลักษณ์ของเขา ถ้าเขาประสบความสำเร็จในการแสวงหาตนเอง เขาจะสามารถแสดงบทบาทของตนเองได้อย่างเหมาะสม แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าเขาไม่สามารถพ้นฝ่าอุปสรรค ปัญหาต่างๆ และไม่มั่นใจในอัตลักษณ์ของตน เขาจะเกิดความสับสนและแสดงบทบาทที่ไม่เหมาะสม ประเด็นปัญหาที่พบได้บ่อยในวัยรุ่น ได้แก่ ความสัมพันธ์กับพ่อแม่ หรือบุคคลในครอบครัว การใช้สารเสพติด ปัญหาเกี่ยวกับประเด็นทางเพศ ปัญหาบุคลิกภาพ และพฤติกรรมที่ขัดต่อกฎเกณฑ์ต่างๆ

ปัญหาความสัมพันธ์กับพ่อแม่ วัยนี้จะแสดงพฤติกรรมที่แสดงความเป็นตัวตนของเขาค่อนข้างมาก การพูดจาไม่ค่อยเรียบร้อยซึ่งอาจเลียนแบบมาจากกลุ่มเพื่อน อารมณ์แปรปรวน ไม่มีความสม่ำเสมอต่อความรับผิดชอบต่าง ๆ เอาแต่ใจตัวเอง ทำให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือครูอาจารย์หงุดหงิดไม่พอใจได้มาก ๆ ถ้าบุคคลรอบข้างไม่เข้าใจ การแสดงออกเหล่านี้ และใช้วิธีการจัดการที่ไม่ถูกต้อง เช่น ใช้การดุด่าว่ากล่าว บ่นตำหนิ หรือลงโทษรุนแรง จะเกิดปฏิกิริยาต่อต้าน ซึ่งไม่ช่วยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเหล่านั้น วิธีการจัดการกับปัญหาพฤติกรรมเหล่านี้ ทำได้โดยเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจความต้องการของเขา มีการตอบสนองโดยประนีประนอมยืดหยุ่น แต่ยังคงขอบเขตที่เหมาะสม ควรใช้การจูงใจ ให้วัยรุ่นได้ออกความคิด และร่วมมือโดยสมัครใจมากกว่าการบังคับ หรือการใช้ความรุนแรง

ปัญหาการใช้สารเสพติด ตามธรรมชาติของวัยรุ่นจะมีความอยากรู้อยากเห็นอยากลองมาก การที่อยู่ใกล้ชิดกับกลุ่มเพื่อนที่ใช้สารเสพติด ย่อมมีความเสี่ยงสูงที่จะถูกชักจูงให้ใช้สารเสพติดต่างๆ วัยรุ่นส่วนใหญ่ไม่กล้าปฏิเสธเพื่อนเพราะกลัวเพื่อนไม่คบ หรือถูกเพื่อนทำหาย หรือบางคนใช้เพราะอยากให้เหมือนเพื่อนๆ เพื่อให้ได้รับ การยอมรับ เมื่อลองแล้วเกิดความพอใจ และติดสารเสพติดเหล่านั้นไป

ปัญหาทางเพศ พฤติกรรมรักร่วมเพศ (Homosexuality) เป็นพฤติกรรมที่จะทำให้เกิดปัญหาตามมาได้มาก คนที่เป็นรักร่วมเพศมักจะเจอปัญหาในการดำเนินชีวิตได้มากกว่าคนทั่วไป ในบางสังคมมีการต่อต้านพฤติกรรมรักร่วมเพศ มีการรังเกียจ ล้อเลียน ไม่ยอมรับ บางประเทศมีกฎหมายลงโทษผู้ที่มีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน รักร่วมเพศ คือพฤติกรรมที่พึงพอใจทางเพศกับเพศเดียวกัน อาจมีการแสดงออกภายนอกให้เห็นชัดเจนหรือไม่ก็ได้ พฤติกรรมรักร่วมเพศอาจมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย ขึ้นอยู่กับแต่ละกรณี เช่น เด็กผู้ชายถูกเลี้ยงดูมาท่ามกลางญาติพี่น้องที่มีแต่ผู้หญิง อาจทำให้มีอาการมีความเป็นผู้หญิงเหมือนกัน และก่อกวนเพศชายด้วยกัน เพราะมีความคิดว่าตนเองเป็นเพศหญิง เป็นการรักษาผู้ที่เป็นรักร่วมเพศ มักไม่ได้ผล เนื่องจากผู้ที่เป็นรักร่วมเพศมักจะพอใจในลักษณะแบบนี้อยู่แล้ว การช่วยเหลือทำได้โดยการให้คำปรึกษาผู้ที่เป็นพ่อแม่ และผู้ป่วย เพื่อให้ปรับตัวได้ ไม่รังเกียจลูกที่เป็นแบบนี้ และการพูดคุยเพื่อให้ผู้ป่วยได้เข้าใจและแสดงออกอย่างเหมาะสม ไม่มากเกินไปจนเกิดการรังเกียจ และต่อต้านจากคนใกล้ชิด หรือเพื่อนบ้านในชุมชน การป้องกันภาวะรักร่วมเพศ ทำได้โดยการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่เพศเดียวกับเด็ก เพื่อให้มีการถ่ายทอดแบบอย่างทางเพศจากพ่อหรือแม่เพศเดียวกับเด็ก การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง (Masturbation) ในวัยรุ่นถึงว่าเป็นพฤติกรรมปกติ ไม่มีอันตราย ไม่มีผลเสียต่อร่างกายหรือจิตใจ แต่ว่าควรแนะนำให้เด็กได้เห็นถึงความเหมาะสมของเวลา และสถานที่ ไม่ควรหมกมุ่นมากจนเป็นปัญหาต่อการใช้เวลา ทำให้ขาดการทำกิจกรรมอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์มากกว่าการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น (Sexual Relationship) มักเกิดจากวัยรุ่นที่ขาดการยับยั้งชั่งใจ หรือมีปัญหาทางอารมณ์ และใช้เพศสัมพันธ์เป็นการทดแทน เพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นมักไม่ได้ยังคิดให้รอบคอบ ขาดการไตร่ตรอง ทำตามอารมณ์เพศ หรืออยู่ภายใต้ฤทธิ์ของสารเสพติด ทำให้เกิดปัญหาการติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การตั้งครครณ์เมื่อยังไม่พร้อม การทำแท้ง การเลี้ยงลูกที่ไม่ถูกต้อง ปัญหาครอบครัว และกลายเป็นปัญหาสังคมในที่สุด

ปัญหาบุคลิกภาพ ช่วงวัยรุ่นจะมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพอย่างชัดเจน ทั้งนี้สัจใจ คอ ความคิด การกระทำ มีรูปแบบที่สม่ำเสมอ จนสามารถคาดการณ์ได้ว่าในเหตุการณ์แบบนี้ เขาจะแสดงออกอย่างไร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ประสบการณ์ และการเรียนรู้ที่ผ่านมา จะทำให้วัยรุ่นมีบุคลิกภาพที่ดีด้วย แต่ในทางตรงข้าม การประสบ อุปสรรคต่างๆ เช่น การขาดผู้ปกครองคอยดูแล สั่งสอน หรือการเรียนรู้แบบผิดๆ จะทำให้วัยรุ่นมีปัญหาบุคลิกภาพได้ ทำให้เขาปรับตัวเข้ากับคนอื่นยาก และเอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง ในกรณีที่เป็นปัญหามากๆ อาจนำไปสู่อาการผิดปกติทางบุคลิกภาพ (Personality Disorders)

อาการพฤติกรรมเกร (Conduct Disorder) เป็นโรคที่มีปัญหาพฤติกรรมกลุ่มที่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน โดยตนเองพอใจ ได้แก่ การละเมิดสิทธิผู้อื่น การขโมย ฉ้อโกง ตีชิงวิ่งราว ทำร้ายผู้อื่น ทำลายข้าวของ เกร หรือละเมิดกฎเกณฑ์ของหมู่คณะหรือสังคม การหนีเรียน ไม่กลับบ้าน หนีเที่ยว โกหก หลอกลวง ล้วงเงินทางเพศ การใช้สารเสพติด อาการดังกล่าวนี้มักจะเกิดขึ้นต่อเนื่องมานานพอสมควร สัมพันธ์กับปัญหาในครอบครัว การเลี้ยงดู ปัญหาอารมณ์ การรักษาควรรีบทำให้เร็วที่สุด เพราะการปล่อยไว้นาน จะยิ่งเรื้อรังรักษายาก และกลายเป็นบุคลิกภาพแบบอันธพาล ตและต่อต้านสังคม (Antisocial Personality Disorder) เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่

การป้องกันปัญหาวัยรุ่น

1. การเลี้ยงดูอย่างถูกต้อง ให้ความรักความอบอุ่น
2. การฝึกให้รู้จักระเบียบวินัย การควบคุมตัวเอง
3. การฝึกทักษะชีวิต ให้แก้ไขปัญหาคิดถูกต้อง มีทักษะในการปฏิเสธสิ่งที่ไม่ถูกต้อง
4. การสอนให้เด็กรู้จักคบเพื่อน ทักษะสังคมดี
5. การฝึกให้วัยรุ่นได้เรียนรู้ และเสริมสร้างอัตลักษณ์

ขั้นที่ 6 ความใกล้ชิดสนิทสนมกับความรู้สึกโดดเดี่ยวอ้างว้าง (Intimacy vs. Isolation) บุคคลในขั้นนี้อยู่ช่วงอายุประมาณ 21 – 35 ปี เป็นวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ที่สามารถหาอัตลักษณ์ของตนเองได้จากช่วงก่อนแล้ว บุคคลในช่วงอายุนี้จะรู้จักตนเอง รู้ว่าตนเองมีความเชื่ออย่างไร ต้องการอะไรในชีวิต เกิดความรู้สึกต้องการมีเพื่อนสนิทที่จะรับและแลกเปลี่ยนสิ่งต่างๆ ที่ตนมีอยู่ แบ่งปันความเชื่อถือ ความสุข และความต้องการของตนแก่ผู้อื่น นั่นคือ คู่สมรส หรือเพื่อนสนิท จึงมีการพัฒนาความรู้สึกผูกพันกับผู้อื่น แต่ถ้าบุคคลไม่สามารถสร้างความรู้สึกผูกพันใกล้ชิดกับผู้อื่นได้ มีความต้องการแข่งขันหรือทะเลาะเบาะแว้งกับผู้อื่น ก็จะนำไปสู่ความรู้สึกโดดเดี่ยวอ้างว้าง บุคคลในช่วงนี้มีความเป็นอิสระในสังคมมากกว่าวัยก่อนๆ ในช่วงต้น มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม ความสมบูรณ์ของจิตใจในช่วงนี้คือ การได้รับการยอมรับ มีความก้าวหน้า มีอาชีพที่เหมาะสม มีการสมาคมกับเพศตรงข้ามเพื่อการเลือกคู่ครองต่อไป การปรับตัวของผู้ใหญ่ในวัยนี้คือ การเลือกคู่ครอง และการมีหน้าที่การงานที่เหมาะสม รวมทั้งการเข้ากันได้ดีกับเพื่อนร่วมงาน การไม่สามารถปรับตัวได้จะทำให้บุคคลแยกตัวออกไปจากสังคมและครอบครัว ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความสามารถในการเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ แม้บางคนแต่งงานแล้ว แต่ไม่สามารถแบ่งปันชีวิต และกิจกรรมกับคู่สมรสได้ จะรู้สึกโดดเดี่ยว และส่งผลต่อการปรับตัวของบุตร เมื่อบุตรเติบโตและ ออกไปเผชิญชีวิตในสังคมภายนอก ดังนั้น งานและความรัก จึงเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลในช่วงวัยนี้ประสบความสำเร็จในชีวิต

องค์ประกอบที่ช่วยให้ประสบความสำเร็จ ในช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนต้นนี้ประกอบด้วย

1. ประสิทธิภาพทางร่างกาย วัยนี้เป็นช่วงที่ร่างกายมีความกระฉับกระเฉงสูงสุด และมีพลังเต็มที่ และจากนั้นก็ค่อยๆ ลดลง ผู้ที่ทำงานหนักจึงต้องคำนึงถึงสุขภาพด้วยเช่นกัน

2. ประสิทธิภาพของสมอง คนที่มีสติปัญญาดีจะมีความสามารถในการเรียนรู้ การทำงานและการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ มีความคิดสร้างสรรค์ มีเหตุผล มีความมั่นใจในตนเอง และรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่ตนทำงานอยู่ได้

3. สุขภาพจิต ผู้ที่อยู่ในวัยนี้ ควรฝึกฝนจิตใจให้เข้มแข็งเพื่อเผชิญกับปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยอมรับความจริง ผู้ที่มีสุขภาพจิตดีจะเป็นผู้ที่มีความร่าเริง เบิกบาน มีผู้ชอบคบหาด้วย และมักจะมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานเสมอ

4. การปรับตัวในงานอาชีพ อาจกล่าวได้ว่า ผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตนั้น ส่วนหนึ่งคือ การประสบความสำเร็จในอาชีพการงานของตน ดังนั้นผู้ที่ประสบความสำเร็จในงานก็ย่อมนำความสุขมาสู่ตนเอง และครอบครัว

5. การปรับตัวในชีวิตครอบครัว หากบุคคลสามารถปรับตัวเข้ากับคู่สมรสได้ดี ย่อมมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และร่วมกันฝ่าฟันอุปสรรคปัญหา และเป็นกำลังใจซึ่งกันและกัน หากไม่สามารถปรับตัวเข้ากันได้ก็จะนำไปสู่ปัญหาการทะเลาะเบาะแว้ง และการหย่าร้างในที่สุด

บทบาทเหล่านี้ถือเป็นบทบาทใหม่ที่ต้องอาศัยความอดทน ความเข้าอกเข้าใจซึ่งกันและกัน และการมีวุฒิภาวะทางจิตใจ ซึ่งผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตครอบครัว ส่วนใหญ่ก็จะมีความสำเร็จในชีวิตการงานด้วยเช่นกัน

ขั้นที่ 7 การสืบทอดกับการคำนึงถึงแต่ตนเอง (Generativity vs. Self absorption/Stagnation) ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 36 – 59 ปี เริ่มเข้าสู่วัยกลางคน เป็นระยะที่บุคคลมีครอบครัว มีบุตร และเลี้ยงดูบุตรด้วยความเอาใจใส่ ในระยะนี้บุคคลต้องการมีบุตรไว้สืบสกุล การจะมีบุตรซึ่งถือว่าเป็นสมาชิกใหม่ในครอบครัวนั้นต้องมาจากรากฐานของความรักและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน บุคคลที่ไม่สามารถพัฒนามาถึงขั้นนี้ย่อมเกิดความรู้สึกท้อถอยและเหนื่อยหน่ายในชีวิต คิดถึงแต่ตนเอง เริ่มมีความเจ็บป่วยเรื้อรัง และปฏิเสธความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น ไม่เตรียมสภาพแวดล้อมที่ดีให้แก่ชนรุ่นหลัง ทำงานอย่างขาดความรับผิดชอบ ปล่อยปละละเลย เป็นต้น นอกจากนี้ในช่วงวัยนี้ยังเป็นวัยที่สนใจและต้องการสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม โดยความรู้สึกต่อสังคมนั้นจะเข้ามารวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับชีวิตส่วนตัว รู้จักแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเอง ปัญหาครอบครัว และเลี้ยงดูบุตรด้วยความเอาใจใส่ ระยะนี้เป็นระยะที่บุคคลตั้งใจทำงานเพื่อให้สิ่งต่างๆ ดีขึ้น รวมทั้งพัฒนาการทางจริยธรรมก็มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องด้วยเช่นกัน

ในวัยนี้จะมีความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้น ได้แก่

1. ความเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ได้แก่ รูปร่าง หน้าตา ท่าทาง และประสาทสัมผัส ตลอดจนการทำงานของต่อมต่างๆ ในร่างกายเสื่อมลง จึงเป็นเหตุให้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพอารมณ์ด้วย เช่น หงุดหงิด กังวล เป็นต้น

2. ความเปลี่ยนแปลงในหน้าที่การงาน ในระยะนี้อาจมีการโยกย้ายงานไปยังตำแหน่งหรือหน้าที่ใหม่ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความกังวลใจได้

3. ความเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ บุคคลในวัยนี้มักมีความกังวลในสุขภาพร่างกาย และมีความเป็นห่วงในหน้าที่การงาน จึงมีผลกระทบต่ออารมณ์ ทำให้มีการแปรเปลี่ยนไปจากเดิม เช่น โกรธง่าย เป็นต้น

4. ความเปลี่ยนแปลงในด้านความสนใจ ในวัยนี้จะมีความสนใจในเรื่องต่างๆ ที่ลึกซึ้งเป็นพิเศษ มีการทำงานอดิเรกต่างๆ เพื่อหาความสุขให้แก่ตนเอง

โดยส่วนใหญ่ความสุขของคนวัยกลางคนคือ การมีความสุขสงบในชีวิตครอบครัว มีคู่ครองและบุตรที่ดี ประสบความสำเร็จในอาชีพ โดยมีงานที่มีเกียรติ มีผู้ให้ความเคารพนับถือ และมีหน้าที่การงานไม่มัวหมอง นอกจากนี้ยังมีการใช้เวลาว่างและร่างกายให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและครอบครัวด้วย

ขั้นที่ 8 ความมั่นคงสมบูรณ์ในชีวิตกับความสิ้นหวัง (Integrity vs. Despair) ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 60 – 80 ปี นั่นคือ เข้าสู่วัยชรา พัฒนาการขั้นสุดท้ายนี้มีพื้นฐานจากการปรับตัวในช่วงต้นของชีวิต บุคคลในช่วงวัยนี้มักแสวงหาความมั่นคงภายในจิตใจ ซึ่งเกิดเมื่อบุคคลสามารถผ่านพัฒนาการในขั้นต่างๆ มาได้อย่างดี เป็นวัยของการยอมรับความเป็นจริง ใช้คุณค่าจากประสบการณ์ ที่สั่งสมมา ให้เป็นประโยชน์ต่อชนรุ่นหลัง และเป็นช่วงของการระลึกถึงความทรงจำในอดีต ถ้าในอดีตที่ผ่านมาบุคคลมีความสุข ประสบความสำเร็จในพัฒนาการ และสิ่งต่างๆ รอบตัว ก็จะมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความมั่นคงทางจิตใจ แต่ในทางตรงข้ามถ้าบุคคลมีความทรงจำที่ผิดหวังอยู่ตลอด และพบปัญหาอุปสรรคในพัฒนาการของช่วงที่ผ่านมา จะมีความรู้สึกท้อแท้ หมดหวัง เหนื่อยหน่ายกับชีวิต วิตกกังวลกับอดีตที่ไม่ดีงามของตนเอง ขาดกำลังใจในการต่อสู้ และไม่สามารถพัฒนาชีวิตในวัยชราได้อย่างมีความสุข ผู้ที่สามารถปรับตัวได้ในช่วงเกษียณอายุการทำงานจะเห็นว่า ตนได้ทำประโยชน์แก่สังคมอย่างเต็มที่แล้ว เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง มีความพอใจในชีวิต รู้จักหาความสุข ความสงบในจิตใจ ยอมรับกับสภาพความเป็นจริง และความเป็นอยู่ของตนเองในปัจจุบัน และไม่รู้สึกละอายใจ หรือเสียดายเวลาที่ผ่านมา กับ ประสบการณ์ในอดีตของตนเอง วัยชราเป็นวัยที่มีพัฒนาการทางด้านต่างๆ ถดถอยลง สมรรถภาพของผู้ชราในวัยเดียวกันก็อาจมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการดูแลรักษาสุขภาพ แต่โดยหลักๆ จะพบความเสื่อมถอยของพัฒนาการในด้านต่างๆ ดังนี้

1. พัฒนาการทางด้านร่างกาย สภาพร่างกายมีการเสื่อมถอย มีความเจ็บไข้ได้ป่วยบ่อยๆ และใช้เวลานานกว่าคนหนุ่มสาวในการฟื้นจากความเจ็บป่วย กล้ามเนื้อหย่อนสมรรถภาพ การทรงตัวไม่ดี

2. พัฒนาการทางด้านสติปัญญา หลงลืมง่าย ความจำและเลื่อน แต่เหตุผลยังดี ทักษะในการคิดริเริ่มอาจจะไม่คล่องแคล่วเหมือนก่อน และความรอบคอบลดลง แต่พบว่า พัฒนาการทางด้านสมองยังดีกว่าทางด้านร่างกาย

3. พัฒนาการทางด้านอารมณ์ มีอารมณ์ไม่คงที่ ชอบบ่น แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม สังคม และประสบการณ์ที่ผ่านมาด้วย ความพอใจของวัยรุ่นส่วนใหญ่เกิดจากมิตรภาพ และประสบการณ์ที่ตนเองได้ช่วยเหลือผู้อื่น

4. พัฒนาการทางด้านสังคม วัยชราส่วนมากจะให้ความสนใจทางศาสนา หรือเป็นผู้ให้ความสนับสนุนดูแลลูกหลานในครอบครัว

ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นหลายประการในวัยรุ่นทั้งด้านร่างกายอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด และความสัมพันธ์กับผู้อื่นและสังคม ทำให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมที่เป็นไปเพื่อการแสวงหาประสบการณ์ที่แปลกใหม่ที่ช่วยสร้างความเข้าใจตนเอง และสถานการณ์ต่างๆ ให้มากยิ่งขึ้น โดยปกติวัยรุ่นจะมีพฤติกรรมที่เป็นพัฒนาการตามวัย คือ ความพยายามที่จะทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จด้วยตนเอง ความต้องการอิสระ เป็นตัวของตัวเอง การเข้ากลุ่มเพื่อน หรือความอยากลองเพื่อช่วยให้ตนเองเกิดความเข้าใจในปรากฏการณ์ต่างๆ และด้วยกระบวนการพัฒนาการตามวัยที่เป็นไป

สรุปได้ว่าเนื่องด้วยลักษณะวัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงมากมายในด้านร่างกาย, จิตใจ และวิถีชีวิต ปัจจัยต่างๆ ที่อาจเกี่ยวข้องกับการดื่มสุราของวัยรุ่น คือ 1. ความรู้สึกลอยลาง เป็นพฤติกรรมที่เป็นผลจากสมองที่อยู่ในช่วงพัฒนาการ วัยรุ่นจึงมีแนวโน้มที่มีพฤติกรรมหุนหันพลันแล่นและเข้าไปทดลองสถานการณ์ใหม่และเสี่ยง เช่น การดื่มสุรา และพฤติกรรมที่รุนแรง มากขึ้น รวมทั้งเมื่อวัยรุ่นมีการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ วัยรุ่นจะมีอัตราการดื่มสุรา อย่างหนัก (binge drinking) มากกว่าผู้ใหญ่ เนื่องจากสมองของวัยรุ่นที่เริ่มดื่มยังไม่ได้รับผลกระทบที่รุนแรงจากการดื่มสุรา ในขณะที่สมองของวัยรุ่นมีความไวต่อฤทธิ์ด้านบวกของสุรามากกว่าผู้ใหญ่

4. องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อวัยรุ่น

พัฒนาการของวัยรุ่น อาจมีลักษณะบางอย่างคล้ายกัน เช่นการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย และจิตใจ แต่ในขณะที่เดียวกันสภาพแวดล้อม ก็มีผลสำคัญที่ทำให้วัยรุ่นมีความแตกต่างกัน (UNFPA , 2005 อ้างถึงใน สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ , 2549) ดังนั้น ในการศึกษาเกี่ยวกับวัยรุ่น นอกจากจะศึกษาโดยตรงที่ตัววัยรุ่นเองแล้ว การศึกษาบริบทแวดล้อมที่สำคัญต่อพัฒนาการ และลักษณะนิสัยของวัยรุ่นก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ควรศึกษาประกอบไปพร้อมกัน ด้วยเหตุผลนี้ สเตนเบิร์ก (Steinberg ,1996) จึงเสนอให้ศึกษาบริบทแวดล้อมที่สำคัญ 4 ประการ ที่มีอิทธิพลต่อวัยรุ่นอันได้แก่

1. วัยรุ่นกับครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่มีความสำคัญ ต่อพัฒนาการของมนุษย์มากที่สุดนับตั้งแต่เด็กจนโต ครอบครัวจะเป็นเสมือนบ้านหลอม ให้คนมีพื้นฐานที่ดีหรือไม่ดีต่างกันไป จากการศึกษาปัญหาสังคมจะพบว่าปัญหาของวัยรุ่นส่วนใหญ่ล้วนมีสาเหตุเบื้องต้น มาจาก

ปัญหาภายในครอบครัวทั้งสิ้น ดังนั้นในการแก้ปัญหาวัยรุ่น หนทางหนึ่งที่สามารถเป็นไปได้คือ การเริ่มแก้ปัญหาของครอบครัวก่อนและเมื่อครอบครัวมีปัญหาบ่อยลงปัญหาของวัยรุ่นก็จะลดน้อยลงตามไปด้วย ในปัจจุบันครอบครัวในสังคมไทยมีแนวโน้มที่จะมีขนาดลดลงจากครอบครัวขยายกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวหรือเป็นครอบครัวที่ขาดพ่อหรือแม่ เนื่องมาจากปัญหาการหย่าร้างที่เพิ่มมากขึ้น โดยผลกระทบของการหย่าร้าง จะปรากฏในพฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่น เช่น วัยรุ่นที่เติบโตขึ้น ภายในครอบครัวที่ความสัมพันธ์ไม่ดีมีแนวโน้มที่จะไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวใหม่ของตน เนื่องจากขาดต้นแบบของครอบครัวที่อบอุ่น ครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น พ่อแม่ขาดการดูแลเอาใจใส่ และขาดความรับผิดชอบจะสร้างปัญหาให้แก่ลูก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับลูกที่อยู่ในวัยรุ่น ดังนั้น เพื่อเป็นการช่วยลดปัญหาสังคม ที่มีพื้นฐานมาจากปัญหาครอบครัว พ่อแม่จึงควรวางตัวเป็นเพื่อนที่ดีของลูก หลีกเลี่ยงการโต้เถียงกันต่อหน้าลูก อบรมสั่งสอนลูกโดยมีความเมตตาเป็นพื้นฐานเมื่อลูกย่างเข้าสู่วัยรุ่น ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูกจะเริ่มห่างเหินขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากวัยรุ่นต้องการเป็นอิสระ พ่อแม่ควรหาโอกาสพูดคุยกับลูก ในเรื่องต่างๆ เช่นการวางตัวในสังคม การเคารพในสิทธิของผู้อื่น การคบเพื่อน และการรู้จักคุณค่าของเงิน หรืออบรมสั่งสอนโดยยึดหลักของเหตุผล และใช้การแนะนำแทนการออกคำสั่ง

2. วัยรุ่นกับโรงเรียน นอกเหนือจากสถาบันครอบครัวแล้วโรงเรียนเป็นอีกสถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการ หรือการเจริญเติบโตของวัยรุ่นเป็นอย่างมาก วัยรุ่นจะใช้เวลากว่าหนึ่งในสามของวันอยู่ภายในโรงเรียนหรือสถานศึกษา สังคมในโรงเรียนถือเป็นสังคมภายนอกบ้าน ที่เป็นประสบการณ์ครั้งแรกของเด็ก เป็นสถานที่ที่เด็กมีโอกาสได้พบเพื่อนรุ่นเดียวกันได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ทั้งที่เป็นวิชาความรู้ และเป็นประสบการณ์ชีวิต เด็กจะได้เรียนรู้การใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น การทำงานเป็นหมู่คณะ ความรับผิดชอบงานต่างๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ความมีน้ำใจ เรียนรู้บทบาทการเป็นผู้ให้และผู้รับรู้จักสิทธิและหน้าที่ ของตนเองและผู้อื่นและยังได้เรียนรู้ ความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ โดยสิ่งต่างๆ ที่เด็กเรียนรู้ในโรงเรียนจะช่วยให้เด็กพัฒนาไปสู่การมีวุฒิภาวะทางสังคม เมื่อเป็นวัยรุ่นซึ่งเป็นรากฐานของการใช้ชีวิตในสังคมเมื่อโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ภายในโรงเรียน บุคคลที่มีความสำคัญต่อวัยรุ่นเป็นอย่างมากคือ ครู หน้าที่ของครูโดยทั่วไปคือ การถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ลูกศิษย์ พร้อมทั้งสั่งสอนให้เป็นพลเมืองที่ดี มีความรับผิดชอบต่อสังคม ครูเป็นบุคคลที่จะสร้างให้เด็กมีวุฒิภาวะที่สมบูรณ์ โดยพบว่า เด็กวัยรุ่น คือ อนาคตของชาติ ที่ต้องการเวลาในการเอาใจใส่ดูแลจากครูเป็นพิเศษมากกว่าในวัยอื่นๆ เด็กจะมีความเชื่อถือและไว้วางใจต่อครูมาก แต่ในบางครั้งปัญหาที่เกิดขึ้นภายในห้องเรียน เช่น เด็กหนีเรียน หรือไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอาจมีสาเหตุมาจากตัวเด็กหรือตัวครู โดยปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากตัวครูไว้ เช่น ครูสอนไม่ดี ครูไม่มีความยุติธรรม ครูไม่สนใจและไม่ให้ความสำคัญกับเด็ก และครูเจ้าอารมณ์ เหล่านี้ ล้วนเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กมีพฤติกรรมเป็นปัญหาได้ ดังนั้นครูที่สอนเด็กวัยรุ่นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ ในจิตวิทยาวัยรุ่นจึงจะสามารถควบคุมพฤติกรรมของเด็กได้ นอกเหนือจากความสามารถในการสอน คุณสมบัติที่สำคัญประการหนึ่งของครูคือ การมีอารมณ์ขัน เพราะจะช่วยระบายความเครียด และสร้างบรรยากาศการเรียนให้เกิด

ความสนุกสนาน ทำให้เด็กอยากเรียนมากขึ้น ดังมีคำกล่าวที่ว่า “ครูที่ดีที่สุด คือ ครูที่หัวเราะสนุกสนานไปกับเด็ก ส่วนครูที่เลวที่สุด คือ ครูที่หัวเราะเยาะเด็ก”

3. วัยรุ่นกับเพื่อนวัยรุ่นกับกลุ่มเพื่อน ถือเป็นสิ่งที่คู่กันการคบเพื่อนมีความสำคัญมากสำหรับวัยรุ่น กลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของวัยรุ่นเป็นอย่างมาก วัยรุ่นมักจะเลือกเพื่อนที่มีรสนิยมตรงกัน มีทัศนคติคล้ายคลึงกันและมีขนาดของร่างกายเท่าๆ กัน โดยเด็กชายจะรวมกลุ่มกับเด็กชายด้วยกันก่อน ในทานองเดียวกัน เด็กหญิงก็จะรวมกลุ่ม และมีกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน จากนั้นเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นเด็กจะเริ่มมีความรู้สึก อยากคบเพื่อนต่างเพศบ้าง ลักษณะการคบเพื่อนของวัยรุ่นจะมีการเปลี่ยนแปลงไปเมื่อวัยรุ่นเติบโตขึ้น ซึ่งได้แบ่งขั้นตอนการพัฒนาการเป็นกลุ่มของวัยรุ่นไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การพัฒนาการของกลุ่มวัยรุ่นชาย-หญิง เป็นแบบอิสระต่อกัน

ขั้นที่ 2 มีการรวมกลุ่มอย่างมีโครงสร้าง โดยมีการแยกเพศของกลุ่มชายและกลุ่มหญิง แม้ว่าจะรวมอยู่ในกลุ่มเดียวกัน

ขั้นที่ 3 การปฏิสัมพันธ์ของวัยรุ่นชายหญิงมีลักษณะเป็นกลุ่มย่อยหลายกลุ่มและแต่ละกลุ่มยังคงมีความสัมพันธ์ต่อกัน หมายถึง มีลักษณะของการจับคู่แต่ยังอยู่ภายในกลุ่ม 12

ขั้นที่ 4 เริ่มแบ่งแยกจากคู่ที่อยู่ในกลุ่มมาเป็นคู่เดียว

การเข้ากลุ่มของวัยรุ่นนั้น เกิดจากวัยรุ่นมีความกังวลใจ ในการเปลี่ยนแปลงของรูปร่าง ทำให้เกิดความไม่มั่นใจ จึงต้องการการยอมรับจากสังคมและกลุ่มเพื่อน วัยรุ่นต้องการให้เพื่อนยอมรับตนเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่ม โดยอาจทำกิจกรรมร่วมกัน แต่งกายแบบเดียวกัน พูดจาโดยใช้ภาษาระดับเดียวกัน การเข้ากลุ่มจะช่วยให้วัยรุ่นมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีสังคมกว้างขวางขึ้น และยังช่วยให้เข้าใจชีวิตมากขึ้น เมื่อได้เห็นปัญหาของผู้อื่นความสัมพันธ์ในครอบครัว ก็มีความเกี่ยวข้องกับการคบเพื่อนของวัยรุ่น ในครอบครัวที่ไม่อบอุ่น วัยรุ่นจำเป็นต้องรวมกลุ่มกับเพื่อนเพื่อ หาเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ อาศัยความเข้าใจและความอบอุ่นจากเพื่อน มาเป็นสิ่งที่ทดแทนความรักจากครอบครัว โดยวัยรุ่นจะยอมทำตามเพื่อนทุกอย่างซึ่งเป็นเรื่องที่น่ากังวล หากกลุ่มเพื่อนมีพฤติกรรมเกเร สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่นก็อาจทำให้หลงทางในสิ่งที่ผิด และสูญเสียอนาคตได้

4. วัยรุ่นกับกิจกรรม ตามธรรมชาติของวัยรุ่นนั้น วัยรุ่นเป็นวัยที่มีความอยากรู้อยากเห็น อยากรทดลองสิ่งใหม่ๆ ที่ตนสนใจ ทั้งในเรื่องหลักการและแนวคิดต่างๆ เรื่องที่ทำหาย รวมถึงเรื่องเร้นลับ นอกจากนี้วัยรุ่นยังมีความพยายามที่จะปรับปรุงตนเอง แก้ไขข้อบกพร่องของตน และมีความมุ่งมั่น ในงานที่รับผิดชอบวัยรุ่นจึงมักใช้เวลาว่าง ในการตอบสนองความต้องการเหล่านั้น ทางเลือกของวัยรุ่นในการใช้เวลาว่างอาจเป็นไปในทางที่เกิดประโยชน์ หรือเกิดโทษต่อตัววัยรุ่นเองหรือต่อสังคม กิจกรรมบันเทิงที่วัยรุ่นเลือกปฏิบัตินั้น เกิดขึ้นจากเหตุผลเพียงข้อเดียว นั่นคือเพื่อให้ร่างกายผ่อนคลายความตึงเครียด และความกดดันที่เกิดขึ้นในโรงเรียน หรือจากงานที่ได้รับมอบหมายจากทางบ้าน กิจกรรมนันทนาการต่างๆ ที่วัยรุ่นสนใจ มักจะเกี่ยวข้องกับความถนัดของตัววัยรุ่นเอง ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้มีประโยชน์ต่อพัฒนาการทั้ง

4 ด้านของวัยรุ่น อันได้แก่ ทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา การทำงานพิเศษหรือการทากิจกรรม นันทนาการของวัยรุ่นอาจเกิดผลกระทบต่อการศึกษา หรือเกิดผลเสียต่อตัวของวัยรุ่นเองได้ หากวัยรุ่นไม่รู้จักการจัดสรรเวลาที่เหมาะสม หรือมีการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด สิ่งผิดกฎหมาย หรือคบเพื่อนที่ไม่ดี ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆ ตามมาดังที่ปรากฏเป็นข่าวบ่อยครั้ง

หลักการด้านสิทธิเด็ก

เด็กทุกคนที่เกิดมาต้องการความรักและการเอาใจใส่ดูแลเลี้ยงดูจากพ่อแม่และผู้ใหญ่ในสังคม ได้รับการปฏิบัติในฐานะที่เป็นมนุษย์คนหนึ่ง ต้องไม่มีการถูกเหยียดหยามและเลือกปฏิบัติต่อเด็ก ได้รับการปกป้องคุ้มครองจากการใช้ความรุนแรงไม่ว่ารูปแบบใดๆ เพื่อให้เด็กอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขและเติบโตขึ้นเป็นคนดีของสังคม

สิทธิเด็ก หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส มีอำนาจอันชอบธรรมที่จะกระทำการใดๆ ได้อย่างอิสระ โดยได้รับการรับรองคุ้มครองจากกฎหมาย สิทธิเด็กได้รับการรับรองโดยองค์การสหประชาชาติ ซึ่งต่อมาได้พัฒนานำหลักการต่างๆ มารวบรวมไว้เป็นกฎหมายระหว่างประเทศในรูปของอนุสัญญาคือ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Right of the Child = CRC) เป็นสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่สหประชาชาติ โดยเฉพาะองค์การกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติได้ร่างขึ้น โดยมีประเทศเข้าเป็นภาคีสมาชิก 195 ประเทศรวมถึงประเทศไทยเราด้วย เป็นสิทธิสากล (Universal Rights) และเป็นสิทธิเด็ดขาด (Absolute Rights) ที่ต้องได้รับการรับรองและคุ้มครอง

ด้าน สิทธิตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Right of the Child) ที่บังคับใช้ในประเทศไทย นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2535 มีทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่

1. สิทธิในการมีชีวิต คือ สิทธิของเด็กที่คลอดออกมาแล้วจะต้องมีชีวิตอยู่รอดอย่างปลอดภัย อนุสัญญาฯ กำหนดว่ารัฐภาคีจะต้องรับรองว่าเด็กทุกคนมีสิทธิติดตัวมาตั้งแต่เกิด และต้องประกันอย่างเต็มที่เท่าที่จะทำได้ให้มีการอยู่รอดและพัฒนาของเด็ก

2. สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง เป็น สิทธิที่เด็กได้รับปกป้องคุ้มครองจากการทารุณกรรมทุกรูปแบบ เช่น การทารุณกรรมทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศ ซึ่งรวมถึงการล่วงละเมิดทางเพศ หรือการแสวงหาประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การค้าประเวณีเด็ก การขายเด็ก การนำเด็กไปใช้ขอตาน ไม่ว่าจะโดยบิดา มารดา หรือผู้ใดก็ตาม นอกจากนี้ เด็กที่ลี้ภัยจากอันตรายเข้ามาในประเทศของรัฐภาคี จะต้องได้รับการคุ้มครองและช่วยเหลือ สำหรับ ‘เด็กพิการ’ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ก็ย่อมมีสิทธิที่จะใช้ชีวิตที่ดีอย่างมีศักดิ์ศรี และได้รับการส่งเสริมให้พึ่งพาตนเองได้

3. สิทธิในด้านพัฒนาการ เด็ก ทุกคนจะได้รับสิทธิให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับพัฒนาการ ร่างกาย จิตใจ สังคม รวมถึงความพึงพอใจและความสุข เช่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรม

ครอบครัวในโรงเรียน หรือสังคมที่เด็กอยู่ได้อย่างมีความสุข มีโอกาสเล่น พักผ่อน รับข้อมูลข่าวสารอย่าง มีอิสระในการคิดและแสดงออก โดยได้รับการกลม่อเมลาทางด้านจิตใจ ความรู้ ความคิดที่เหมาะสมกับวัย และที่สำคัญที่สุดก็คือเด็กทุกคนต้องได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี

4. สิทธิในการมีส่วนร่วม เป็นสิทธิที่ให้ความสำคัญกับการแสดงออกทั้งในด้านความคิด และการกระทำของเด็ก ในการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่อาศัยอยู่ รวมทั้งสิทธิในการปกป้องเรียกร้อง ผลกระทบที่เกิดกับชีวิตความเป็นอยู่ของ เด็ก ด้วยการอนุญาตให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเองและสามารถแสดงความคิดเห็นโดยไม่กระทบสิทธิและเสรีภาพ ของบุคคลอื่น

หลักการทางทฤษฎีของการลงโทษและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์

เมื่อมีการกระทำผิดขึ้นในสังคม สังคมจะต้องหาวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งในการจัดการกับ คนที่ทำผิด ละเมิดกฎเกณฑ์ของสังคมเพราะหากสังคมไม่จัดการกับคนที่ทำผิดก็เท่ากับว่าสังคมยอมรับ การกระทำผิดดังกล่าว การที่สังคมจะจัดการกับคนที่ทำผิดอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับความเชื่อของสังคมในแต่ละ ยุคแต่ละสมัยเกี่ยวกับสาเหตุของการกระทำผิดและเหตุผลที่จะต้องจัดการหรือปฏิบัติกับคนที่ทำผิด ซึ่งจะเปลี่ยนไปตามยุคตามสมัย ตามสถานการณ์ของแต่ละยุค โดยสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัยจะมีจุดเน้น ในวัตถุประสงค์และวิธีการที่จะปฏิบัติต่อคนที่ทำผิดหรือการลงโทษผู้กระทำผิดที่แตกต่างกันไป อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์ในการปฏิบัติหรือการลงโทษผู้กระทำผิดที่เกิดขึ้นในยุคต่างๆ ที่ผ่านมามีจนถึงปัจจุบัน พอสรุปได้ดังนี้คือ 1. การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution) 2. การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) 3. การลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำผิด (Incapacitation) 4. การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation) วัตถุประสงค์ในการลงโทษทั้ง 4 ประการ เป็นความคิดหรือความเชื่อของสังคมในยุค ต่างๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากวิธีการปฏิบัติหรือการลงโทษผู้กระทำผิด อย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์ในการ ลงโทษทั้ง 4 ข้อนี้ยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน หากแต่จุดเน้นได้เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์

1. การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution)

การลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่เก่าแก่มากมา แต่สมัยที่มนุษย์ยังเป็นสังคมดั้งเดิมโดยมีความเชื่อกันว่าผู้ที่ทำผิดเป็นผู้ที่มีความชั่วร้าย จึงเป็นที่ จะต้องลงโทษให้สาสมกับความชั่วร้าย รูปแบบการลงโทษจึงมีลักษณะรุนแรง ป่าเถื่อน เช่น การตัด อวัยวะ การเขี่ยนตี ทรมาน และการประหารชีวิต แต่การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนก็เป็น วัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียหายและประชาชนโดยทั่วไปที่ต้องการจะเห็นคนที่ทำ ร้ายผู้อื่น ได้รับผลร้ายตอบแทนเช่นกันจึงจะเกิดความยุติธรรม โดยเป็นการลงโทษที่ทดแทนและสาสม กับความผิด ตามหลัก “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” (An eye for an eye, a tooth for a tooth) คือเมื่อ ไปปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไรก็ควรได้รับการปฏิบัติเช่นกันตอบแทน ปัญหาที่มีอยู่ว่าทำไมรัฐต้องเข้าไป ลงโทษผู้กระทำผิด การที่รัฐเข้ามารับหน้าที่ลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อเป็นการทดแทนก็เพื่อเป็นการ

ป้องกันมิให้มีการแก้แค้นกันเอง ทำให้สังคมวุ่นวายเพราะจะมีการแก้แค้นกันเองโดยไม่สิ้นสุด ในขณะที่เดียวกันก็เพื่อช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่าให้ได้รับความเป็นธรรม โดยการลงโทษผู้ละเมิดให้ได้รับผลร้ายที่สาสมและทดแทนกันอย่างยุติธรรม วัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นจึงเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่ยังคงหลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน เพราะเป็นวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับความรู้สึกของประชาชน แต่จะมีมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของปัญหาอาชญากรรมในสังคมนั้นๆ แม้ว่าจะเป็นวัตถุประสงค์ที่ลดความสำคัญลงเพราะสังคมมีเหตุผลหรือวัตถุประสงค์อื่นในการที่จะต้องลงโทษผู้กระทำความผิดเข้ามาประกอบ และวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนก็มีจุดอ่อนหลายประการ คือ

1.1 การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนไม่ได้มองถึงประโยชน์ในอนาคต คือไม่ได้พิจารณาถึงว่าการลงโทษนั้นจะมีผลในการป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นอีกหรือไม่ การลงโทษเพื่อทดแทนมิได้ทำให้เกิดผลอะไรกลับคืนมา

1.2 การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนไม่ได้คำนึงถึงความจำเป็นของสังคม แต่คำนึงถึงความเหมาะสมของโทษกับความผิดที่กระทำ ฉะนั้นเมื่อได้ลงโทษผู้กระทำความผิดตามอัตราโทษแล้ว ก็ต้องปล่อยตัวออกมาทั้งๆ ที่ยังเป็นอันตรายต่อสังคมอยู่ หรือเช่นกรณีการตัดมือผู้กระทำความผิดฐานลักทรัพย์ สังคมจะไม่ได้อะไรจากการลงโทษดังกล่าวนอกจากคนพิการที่สังคมจะต้องเป็นภาระเลี้ยงดูต่อไป

1.3 เป็นการยากที่จะวัดขนาดความรุนแรงของโทษกับความผิดว่ามีความเท่าเทียมกันจริงหรือไม่ เพราะในสภาพความเป็นจริงสังคมยังไม่สามารถมีมาตรการใดๆ ที่จะลงโทษให้ได้สัดส่วนกับความผิดอย่างแท้จริงได้ เช่นกรณีการลักทรัพย์ การจะลงโทษอย่างไรจึงจะสาสม หากจะใช้โทษจำคุกจะต้องจำคุกกี่ปีจึงจะทดแทนกันได้เป็นเรื่องของความรู้สึกทั้งสิ้น ยังไม่มีมาตรฐานใดๆ ที่จะวัดได้ว่าทดแทนกันได้ ปัญหาจึงเกิดว่าผู้กระทำความผิดถูกลงโทษอย่างยุติธรรมหรือผู้เสียหายได้รับการตอบแทนที่ยุติธรรมหรือไม่

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้เองประกอบกับสังคมมีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นและมีการเชิดชูสิทธิมนุษยชนมากขึ้น ทำให้วัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนลดความสำคัญลงในปัจจุบัน แต่ก็ยังคงมีอยู่ ทั้งนี้เพราะยังสอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียหายและประชาชนทั่วไปในการที่จะให้ผู้กระทำความผิดได้รับการลงโทษเพื่อทดแทนให้สาสมกัน เช่นในกรณีการวางระเบิดและฆ่าหมู่รวม 93 ศพ ในประเทศนอร์เวย์ มีประชาชนเรียกร้องให้มีการลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างรุนแรงและนำโทษประหารชีวิตกลับมาใช้

2. การลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้ง (Deterrence)

แนวความคิดของวัตถุประสงค์ของการลงโทษแบบนี้ เป็นผลมาจากแนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม (Classical School) ซึ่งเชื่อว่าการกระทำความผิดเกิดขึ้นจากคนไม่เกรงกลัว

กฎหมายหรือการบังคับใช้กฎหมายอ่อนแอ ทั้งนี้เพราะมนุษย์มีเหตุมีผล และมีเจตจำนงอิสระ (Free Will) ที่จะเลือกหรือไม่เลือกทำอะไรก็ได้ โดยเลือกทำในสิ่งที่จะทำให้ตนเองได้รับประโยชน์และพอใจ แต่ไม่เลือกทำสิ่งที่ทำให้เกิดความทุกข์และความเจ็บปวดมนุษย์จึงต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง การทำความผิดจึงเกิดจากการเลือกกระทำของเขาเองเนื่องจากเห็นว่าได้ประโยชน์มากกว่าจึงกล้าเสี่ยงทำผิด การลงโทษจึงควรมีขึ้นเพื่อป้องกันการกระทำความผิด โดยการทำให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกว่าการกระทำก่อให้เกิดความเจ็บปวดและไม่ก่อให้เกิดผลดีเลย เมื่อมนุษย์ได้รับความเจ็บปวดจากการกระทำความผิดมากกว่าได้รับความพอใจแล้วเขาก็จะหลีกเลี่ยงที่จะกระทำความผิด แนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมเน้นการลงโทษเพื่อป้องกันอาชญากรรมหรือข่มขวัญยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำความผิดขึ้นอีกในอนาคต ซีชาร์ เบ็คคาเรีย กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า การลงโทษต้องมุ่งผลในการป้องกัน ซึ่งผลของการลงโทษก่อให้เกิดการข่มขวัญยับยั้ง 2 ลักษณะ คือ การข่มขวัญยับยั้งโดยทั่วไป (General Deterrence) และการข่มขวัญยับยั้งเฉพาะราย (Special Deterrence) การข่มขวัญยับยั้งโดยทั่วไปเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อข่มขวัญหรือป้องกันไม่ให้คนอื่นในสังคมกระทำความผิดแบบเดียวกัน เพราะเกรงกลัวต่อการลงโทษ เช่น การลงโทษจำคุกจะทำให้คนทั่วไปเห็นว่าทำผิดแล้วต้องติดคุก ต้องลำบาก ทำให้เกิดความเกรงกลัวไม่กล้าทำผิดเพราะเห็นแบบอย่าง ส่วนการข่มขวัญยับยั้งเฉพาะรายเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อให้ผู้กระทำความผิดนั้นเข็ดกลัวต่อการลงโทษ และไม่กล้ากลับมากระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก เนื่องจากได้รู้รสของ ความยากลำบากหรือความเจ็บปวดจากการถูกลงโทษ เป็นผลให้ต้องไตร่ตรองในการกระทำความผิดว่าจะคุ้มค่าหรือไม่กับความเจ็บปวดที่เคยได้รับมาแต่การที่จะทำให้การลงโทษมีผลในการข่มขวัญและยับยั้งจะต้องทำให้การลงโทษนั้น เรย์ เจฟฟอรี กล่าวไว้ว่า จะต้องมีความแน่นอน รวดเร็ว เสมอภาค และโทษที่เหมาะสม กล่าวคือมีลักษณะ 4 ประการ

2.1 การลงโทษต้องมีความแน่นอนในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ กล่าวคือเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วจะต้องทำให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสหลุดรอดจากการถูกจับกุมลงโทษไปได้อย่างน้อยจะมีผลในการข่มขวัญและยับยั้งให้คนทั่วไปและผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวไม่กล้าเสี่ยงกระทำความผิดขึ้นอีก เพราะทำผิดแล้วต้องถูกจับก็ไม่คุ้มค่า

2.2 การลงโทษจะต้องกระทำได้อย่างรวดเร็ว เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วจะต้องสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้อย่างรวดเร็วให้ “เห็นผลทันตา” จึงจะทำให้ผู้กระทำความผิดและคนทั่วไปเห็นเป็นตัวอย่างว่าเมื่อกระทำความผิดแล้วจะได้รับผลร้ายเช่นไร ในทางตรงกันข้ามหากมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว อีก 3 ปีต่อมาจึงจะสามารถจับกุมตัวผู้กระทำความผิดได้ หรืออีก 5 ปีต่อมา กว่าศาลจะลงโทษผู้กระทำความผิด ก็จะทำให้คนทั่วไปลืมถึงเรื่องราวการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น และทำให้การลงโทษไม่มีผลในการข่มขวัญยับยั้งเพราะไม่เห็นผลทันตา ดังนั้น หากเป็นกรณีการกระทำความผิดในคดีที่สะเทือนขวัญประชาชน หรือคดีที่ประชาชนให้ความสนใจ กระบวนการยุติธรรมโดยตำรวจ อัยการ ศาล อาจารย์ร่วมมือกันในการเร่ง

ดำเนินคดี เพื่อให้ผู้ต้องหาได้รับการพิจารณาตัดสินโดยเร็ว ก็จะทำให้การลงโทษมีผลในการข่มขู่ยับยั้งมากขึ้น

2.3 การลงโทษต้องมีความเสมอภาค โดยผู้ที่กระทำผิดจะต้องถูกลงโทษ เท่าเทียมกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติ ซึ่งจะมีผลให้ผู้กระทำผิดหรือผู้ที่คิดจะทำผิดไม่มีโอกาสแก้ตัว หรือหาทางหลีกเลี่ยง หรือหาข้อยกเว้นจากการถูกลงโทษถ้าทำผิด การลงโทษจึงจะมีผลในการข่มขู่ยับยั้ง หากเมื่อมีการกระทำผิดแล้วบางคนได้รับโทษ บางคนมีข้อยกเว้น ก็จะทำให้การลงโทษไม่ศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ต่างหาช่องทางที่จะหลบหลีกหรือหาข้อยกเว้นที่ไม่ต้องรับโทษทำให้ไม่มีความเกรงกลัวต่อโทษ

2.4 การลงโทษจะต้องมีบทลงโทษที่เหมาะสมและตัดเทียมกับความผิด หากบทลงโทษเบาเกินไปไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำผิด ก็จะทำให้ผู้กระทำผิดและคนทั่วไป ไม่เกิดความเกรงกลัวและค้ำค่าที่จะเสี่ยงกระทำผิด แต่หากบทลงโทษหนักเกินไป ก็จะทำให้ผู้กระทำผิดพยายามปกปิดการกระทำผิดของตนเอง โดยการทำร้ายเหยื่อหรือทำให้เหยื่อได้รับผลร้ายมากขึ้น เช่น หากใช้โทษประหารชีวิตกับการปล้นหรือข่มขืนจะกระตุ้นให้มีการปล้นแล้วฆ่าเจ้าทุกข์หรือข่มขืนแล้วฆ่ามากขึ้นเพื่อปกปิดการกระทำผิดของตนเองเพราะโทษเท่ากัน ในขณะที่เดียวกันกระบวนการยุติธรรมจะต้องทำงานหนักมากขึ้นในการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ เพราะยังมีโทษหนักยังต้องการพิสูจน์หรือมีพยานหลักฐานที่ชัดเจน ศาลจึงจะส่งลงโทษ หากพยานหลักฐานหรือการฟ้องร้องดำเนินคดีไม่รัดกุมพอก็จะเป็นโอกาสให้ผู้กระทำผิดหลุดรอดจากการถูกลงโทษไปได้ ดังนั้น โทษจึงต้องมีความเหมาะสมและตัดเทียมกับการกระทำผิด จึงจะมีผลในการข่มขู่ยับยั้ง

อย่างไรก็ตาม แม้หลักการของการลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่ยับยั้งจะมุ่งในการป้องกันอาชญากรรม แต่ก็ปรากฏว่าในประเทศที่มีการลงโทษอย่างเฉียบขาดและรุนแรงก็ยังมีอาชญากรรมเกิดขึ้นอยู่ทั่วไป ทำให้เกิดข้อสงสัยว่าการลงโทษจะมีผลในการข่มขู่ยับยั้งการกระทำผิดได้จริงหรือและแค่ไหน เพียงไร นอกจากนี้ การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งนั้นยังไม่สามารถทำให้ผู้กระทำผิดเกิดความสามารที่จะยับยั้งได้ เพียงแต่ทำให้เกิดความเกรงกลัว อาจไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดการยับยั้งได้ เช่น กรณีผู้กระทำผิดเพราะมีบุคลิกภาพบกร่องหรือขาดความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพอันจะนำไปสู่การกระทำผิด ดังนั้น ไม่ว่าจะลงโทษรุนแรงอย่างไรก็เพียงพอทำให้เกิดความเกรงกลัวแต่ไม่เกิดความสามารที่จะยับยั้งนั้น คือ ไม่ได้ทำให้เหตุผลผลักดันไปสู่การกระทำผิดหมดไป ข้อจำกัดของวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งอีกประการหนึ่งก็คือ การใช้โทษเป็นเครื่องมือในการยับยั้งนั้นเป็นการยับยั้งที่เกิดจากความเกรงกลัว การลงโทษไม่ได้เกิดจากจิตใจที่ติงามหรือการยับยั้งจากภายใน คือ เพราะการเป็นผู้มีวินัยหรือมีจิตใจที่ไม่คิดจะทำผิดแม้มีโอกาส ซึ่งเป็นเรื่องของ การขัดเกลาทางสังคม และเป็นปัจจัย ที่สำคัญในการที่จะป้องกันอาชญากรรม

3. การลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำผิด (Incapacitation)

การป้องกันสังคมหรือการตัดโอกาสกระทำผิดนี้ มีหลักการว่าอาชญากรรมย่อมไม่เกิดขึ้นถ้าไม่มีอาชญากรหรืออาชญากรไม่มีโอกาสที่จะทำผิด การลงโทษเพื่อเป็นการตัดโอกาสกระทำผิด มีวัตถุประสงค์ที่คล้ายกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง คือ เพื่อการป้องกันอาชญากรรม แต่แตกต่างกันว่าตามหลักการของการลงโทษเพื่อการข่มขู่ยับยั้งมุ่งให้เกิดความเกรงกลัวไม่กระทำผิดขึ้นอีก ส่วนการลงโทษเพื่อตัดโอกาสมุ่งป้องกันการกระทำผิดซ้ำโดยการทำให้เขาหมดโอกาสที่จะกระทำผิดซ้ำได้ ซึ่งวิธีการที่จะขจัดผู้กระทำผิดอาจทำได้โดยการเนรเทศเพื่อป้องกันสังคมจากอาชญากรโดยการกันอาชญากรไปอยู่ที่อื่นเพื่อให้สังคมปลอดภัย เช่น อังกฤษเคยส่งนักโทษไปไว้ที่ออสเตรเลีย หรือโดยการทำลายอวัยวะเพื่อตัดโอกาสผู้กระทำผิดในการประกอบอาชญากรรม เช่น ตัดมือพวกลักขโมย ทำให้หมดโอกาสลักขโมย หรือการประหารชีวิต สำหรับวิธีการลงโทษที่สนองต่อวัตถุประสงค์นี้ และใช้กันแพร่หลายในปัจจุบันก็คือ การจำคุกโดยการกันผู้กระทำผิดออกไปจากสังคมให้สังคมปลอดภัย แต่การจำคุกเป็นวิธีที่แยกผู้กระทำผิดออกจากสังคมเป็นการชั่วคราว เพราะการลงโทษจำคุกเพื่อสนองต่อวัตถุประสงค์นี้ไม่ได้เป็นวิธีที่ดีที่สุด เนื่องจากผู้กระทำผิดยังคงต้องกลับมาอยู่ในสังคมในท้ายที่สุด แม้จะเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิตซึ่งมักจะมีการลดโทษ และเมื่อกลับมาแล้วผู้กระทำผิดอาจมีความโกรธแค้นสังคมมากยิ่งขึ้น เป็นผลต่อเนื่องจากการลงโทษที่เขาได้รับ หรือปรับตัวเข้ากับสังคมยากขึ้น เพราะสังคมไม่ยอมรับเนื่องจากมีตราบาปเป็นคนที่คุก

4. การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation)

แนวความคิดเกี่ยวกับการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเป็น แนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม (Positive School) ซึ่งเชื่อในเรื่องเกี่ยวกับเจตจำนงกำหนด (Determinism) กล่าวคือ การกระทำของมนุษย์ถูกกำหนดจากปัจจัยต่าง ๆ มนุษย์ไม่สามารถเลือกกระทำได้อย่างอิสระ ใช้เหตุผลในการเลือก แต่มนุษย์ถูกกดดัน หล่อหลอมจากสิ่งแวดล้อมและปัจจัยต่างๆ จนมีบุคลิกภาพที่บกพร่องและหันไปสู่การกระทำผิด ดังนั้น การกระทำของมนุษย์เป็นผลมาจากปัจจัยหลายอย่างรวมกัน ได้แก่ ปัจจัยทางจิตวิทยา ปัจจัยทางชีวภาค และปัจจัยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม ปัจจัยเหล่านี้อยู่นอกเหนือการควบคุมของมนุษย์ ดังนั้น การกระทำความผิดจึงเกิดจากปัจจัยหลายอย่างร่วมกันด้วย ซึ่งอาจแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล การลงโทษจึงไม่ควรมุ่งเน้นที่การกระทำความผิดเป็นหลัก แต่ควรพิจารณาจากสาเหตุที่ทำให้เกิดการกระทำผิดและการแก้ไขที่สาเหตุนั้น การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด จึงเน้นที่ตัวผู้กระทำผิดมากกว่าการกระทำผิด โดยการเน้นการศึกษาผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคลหรือการจำแนกลักษณะ เพื่อหา สาเหตุการกระทำผิดและแนวทางแก้ไข ทั้งนี้ เพราะสังคมจัดให้มีการลงโทษขึ้นก็เพื่อปิดโอกาสให้สังคมได้แก้ไขผู้กระทำผิด ดังนั้น ระยะเวลาของการลงโทษจำคุกขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้กระทำผิดที่จะแก้ไขตนเอง เช่น ผู้ต้องขังคดีฆ่า อาจได้รับการปล่อยตัวก่อน ผู้ต้องขังคดีลักทรัพย์ที่กระทำผิดซ้ำซาก ถ้าผู้ต้องคดีฆ่าสามารถสำนึกผิดและมีพฤติกรรม

ตามที่สังคมต้องการและมีแนวโน้มว่าจะไม่กระทำผิดซ้ำอีก แนวความคิดในการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูจึงเป็นแนวคิดที่ให้โอกาสคนกลับตัว ให้โอกาสแก้ไขปรับปรุงตัวโดยการทำให้คนที่ทำผิดไม่ให้ถลำตัวลึกไปสู่การกระทำผิดมากขึ้น ทั้งนี้โดยการพยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำผิดถูกลงโทษในลักษณะที่เป็นการทำลายคุณลักษณะหรือศักยภาพในการกลับเข้าสู่สังคมของเขา โดยการใช้มาตรการเลี้ยงโทษจำคุก เช่น การรอกการลงอาญาโดยมีการคุมประพฤติ การใช้โทษปรับและการใช้มาตรการในชุมชนอื่นๆ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้กระทำผิดได้รับผลกระทบในทางลบในเรือนจำ นอกจากนี้ยังใช้วิธีการเลี้ยงโทษจำคุกในกรณีที่ได้เข้าไปปรับโทษในเรือนจำมาระดับหนึ่งแล้วก็ให้อยู่ในเรือนจำให้น้อยที่สุดเพื่อให้ได้รับผลกระทบน้อยที่สุดเช่นกัน โดยใช้วิธีการพักการลงโทษ การลดวันต้องโทษ หรือการทำงานสาธารณะและศูนย์ควบคุม ในขณะที่พวกที่ใช้วิธีการจำคุกในเรือนจำก็ให้การอบรมแก้ไขโดยการฝึกวิชาชีพ ให้การศึกษา การอบรมทางศีลธรรมและศาสนา การจัดสวัสดิการ การให้การบำบัดแก้ไขเป็นกลุ่มและรายบุคคล ทั้งนี้เพื่อมุ่งแก้ไขสาเหตุที่ทำให้ผู้กระทำผิดมีความบกพร่องและเป็นเหตุให้กระทำผิด อย่างไรก็ตาม การแก้ไขผู้กระทำผิดในปัจจุบัน แม้จะเป็นแนวทางที่ยอมรับกันในวงการราชทัณฑ์โดยทั่วไป แต่ก็ยังเป็นที่ยสงสัยว่าจะได้รับผลตามประสงค์เพียงไร เพราะการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดจะมีอุปสรรคหลายประการ กล่าวคือ

4.1 ผู้กระทำผิดบางส่วนเปรียบเสมือนกับแก้วที่แตกไปแล้วยากต่อการที่จะมาต่อให้เหมือนเดิมเพราะได้สูญเสียบุคลิกภาพไปแล้วโดยถูกหล่อหลอมและขัดเกลาให้มีบุคลิกลักษณะเช่นนั้นมาเป็นเวลานาน แต่ใช้เวลาในเรือนจำไม่นาน เพื่อที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้ฟื้นคืนกลับมา และให้ปรับตัวเข้ากับคนโดยทั่วไปในสังคมนั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก

4.2 การลงโทษเพื่อการแก้ไขขัดกับความรู้สึกของคนในสังคมว่าผู้กระทำผิดไม่ควรได้รับการปฏิบัติที่ดีกว่าคนทั่วไป ตามหลักของเจเรมี เบนเทม (Jeremy Bentham) ที่เรียกว่า “หลักการได้รับประโยชน์ที่น้อยกว่า” (Principle of less eligibility) ทั้งนี้เพราะคนโดยทั่วไปจะเห็นว่าเป็นการไม่เป็นธรรมที่ผู้กระทำผิดจะได้รับประโยชน์มากกว่าคนสุจริตโดยทั่วไป เช่น ผู้กระทำผิดจะได้รับการอบรมแก้ไขฝึกวิชาชีพ สวัสดิการ อาหาร ที่อยู่อาศัย ตลอดจนการจัดการศึกษา การหางาน ในขณะที่คนโดยทั่วไปในสังคมอีกจำนวนมากไม่ได้รับบริการดังกล่าว ความรู้สึกของคนทั่วไปดังกล่าวเห็นได้ว่าขัดกับหลักของการแก้ไขฟื้นฟู

4.3 การแก้ไขฟื้นฟูเหมาะสำหรับผู้กระทำผิดบางประเภทเท่านั้น เช่น ผู้กระทำผิดครั้งแรก ซึ่งได้กระทำผิดไปเพราะอารมณ์ชั่ววูบหรือโดยพลั้งพลาด หรือทำไปเพราะความจำเป็น การแก้ไขฟื้นฟูไม่ทำให้กระทำผิดซ้ำขึ้นอีกย่อมมีทางทำสำเร็จได้มาก แต่สำหรับผู้กระทำผิดที่เคยกระทำผิดและถูกลงโทษมาหลายครั้งแล้ว หรือพวกอาชญากรอาชีพหรือพวกทำผิดติดนิสัย โอกาสที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตัวจะยอมเป็นไปได้ยาก ดังนั้น การแก้ไขฟื้นฟูจึงไม่สามารถจะทำให้ผู้กระทำผิดกลับตัวได้ทุกกรณีไป

4.4 การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในเรือนจำ จะทำให้ผู้กระทำผิดได้รับ ทรานาบาป กลายเป็นคนซื่อซื่อตรง เมื่อพ้นโทษออกไปก็จะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม จึงต้องไปคบหาสมาคม กับพวกเดียวกันที่ยอมรับและกลับเข้ามาในเรือนจำใหม่

อย่างไรก็ตาม แม้การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูจะมีข้อจำกัดอยู่หลายประการดังกล่าว แต่ก็ เป็นวัตถุประสงค์ที่ได้รับการยอมรับและปฏิบัติอยู่ในวงการราชทัณฑ์ของประเทศต่างๆ โดยทั่วไปโดย จะต้องทำควบคู่ไปกับหลักการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง เพื่อแยกคนที่สมควรแก้ไขฟื้นฟูมาดำเนินการ อย่างจริงจัง ทั้งนี้ โดยผสมผสานไปกับวัตถุประสงค์ข้ออื่นๆ

วัตถุประสงค์ในการลงโทษทั้งสี่ข้อข้างต้น ยังเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่แพร่หลายอยู่ ในสังคมปัจจุบัน หากแต่จุดเน้นได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เน้นการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนไปสู่ การลงโทษเพื่อการอบรมแก้ไข แต่การลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนก็ยังคงปรากฏอยู่ในความคาดหวัง ของสังคม ซึ่งจะเห็นได้จากการที่ รัฐยังต้องลงโทษเพื่อตอบสนองความรู้สึกของประชาชนในกรณีที่มี อาชญากรรมรุนแรงเกิดขึ้น ในขณะที่เดียวกันการลงโทษยังเป็นการทำให้คนทั่วไปเกิดความเกรงกลัวใน การถูกลงโทษ การลงโทษจึงมุ่งเพื่อข่มขู่ยับยั้งเช่นกัน นอกจากนี้การลงโทษโดยการจำคุกยังถือเป็นการ ลงโทษเพื่อตัดออกจากสังคม ดังนั้น วัตถุประสงค์ในการลงโทษทั้งสี่ข้อจึงยังเป็นวัตถุประสงค์ที่ผสมผสาน ในการลงโทษอยู่ในปัจจุบัน

หลักการปฏิบัติต่อเด็กที่กระทำความผิด

ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เด็ก หมายความว่า บุคคลอายุยังไม่เกินสิบห้าปีบริบูรณ์ เยาวชน หมายความว่า บุคคลอายุ เกินสิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ บุคคลที่อายุเกิน 10 ปี แต่ยังไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ เมื่อต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาจะได้รับการพิจารณาพิพากษาจากศาลเยาวชนและครอบครัว

ขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาต่อเด็กและเยาวชน มีการส่งตัวเด็กหรือเยาวชน มี 2 กรณี คือ

1. กรณีที่แจ้งการจับกุมพนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการถามปากคำเด็ก/เยาวชนให้ แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา 24 ชั่วโมง และนำตัวส่งต่อภายในกำหนดเวลา ไปยังศาลเยาวชนและ ครอบครัว เพื่อตรวจการจับกุม(ว่าชอบด้วยกฎหมายหรือไม่) ภายในช่วงเวลา 08.30-16.30 น. (ไม่เว้น วันหยุดราชการ) จากนั้นจึงส่งหนังสือแจ้งการจับกุมเด็ก/เยาวชนไปยังสถานพินิจฯ เพื่อทราบและจัดทำ สำนวนเพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป ทั้งนี้ ผู้ปกครองของเด็ก/เยาวชนที่ติดตามมาในขณะที่ส่ง ตัวเด็ก/เยาวชนไปยังศาลเยาวชนและครอบครัว สามารถยื่นคำร้องขอประกันตัวชั่วคราว ที่ศาลเยาวชน และครอบครัว ได้เช่นกัน

2. กรณีแจ้งข้อกล่าวหาหรือดำเนินคดีโดยไม่ใช่เป็นการแจ้งการจับกุม ซึ่งเด็กหรือเยาวชนเข้ามาขอตัวเองและไม่มีหมายจับกุมตัว ให้พนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจส่งตัวเด็ก/เยาวชนพร้อมหนังสือแจ้งการดำเนินคดี ไปยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในวันและเวลาราชการเท่านั้น เมื่อสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนรับหนังสือและตัวเด็ก/เยาวชนแล้ว จะจัดตั้งสำนวนและทำประวัติเด็ก/เยาวชนไว้ และส่งเรื่องต่อไปยังพนักงานคุมประพฤติเพื่อสอบปากคำ หรือออกไปนัดเด็ก/เยาวชน และผู้ปกครองให้กลับมาสอบปากคำในวันถัดไป ทั้งนี้สถานพินิจฯ จะไม่ควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนไว้ และไม่มีการยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว(ประกันตัว)แต่อย่างใด

การสืบเสาะ พนักงานคุมประพฤติ ซึ่งได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบ สืบเสาะและพินิจเรื่องอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษา อบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และฐานะของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด และของบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่ด้วย ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนนั้น รวมทั้งสาเหตุแห่งการกระทำความผิดและเสนอความเห็นเพื่อรายงานต่อศาลเยาวชนและครอบครัวการสอบปากคำพนักงานคุมประพฤติถามคำให้การโดยถามจากบุคคลดังต่อไปนี้

1. เด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิด
2. บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนพักอาศัยอยู่ด้วยกัน
3. ผู้เสียหายรวมทั้งบิดามารดาผู้เสียหายกรณีผู้เสียหายยังไม่บรรลุนิติภาวะ
4. ครู อาจารย์หรือนายจ้าง หากเห็นว่าสมควรสอบถาม หรือการสอบถามไม่ก่อให้เกิด

อันตรายต่อเด็กหรือเยาวชน

5. ผู้นำชุมชนหรือบุคคลอื่นที่เห็นว่าการสอบถามจะได้รับข้อเท็จจริงครบถ้วนและสามารถเสนอแนวทางแก้ไขเด็กหรือเยาวชนได้อย่างเหมาะสม

การฟ้องและการผิดฟ้อง เมื่อมีการจับกุมตัวเด็ก/เยาวชนหรือรับมอบตัวเด็ก/เยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดแล้ว(ทั้งในกรณีแจ้งการจับกุม และแจ้งการดำเนินคดี) ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมสำนวนเสนอพนักงานอัยการจังหวัดแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวให้ทันภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนนั้นถูกจับกุม โดยจะผิดฟ้องได้ในกรณีดังนี้

1. ในกรณีความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงให้จำคุก เกินหกเดือนแต่ไม่เกินห้าปี หากเกิดความจำเป็นขอผิดฟ้องต่อไปได้อีกครั้งละไม่เกินสิบห้าวัน แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินสองครั้ง หรือฟ้องภายใน 60 วัน

2. ในกรณีความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงให้จำคุกเกินห้าปีขึ้นไป หากเกิดความจำเป็นขอผิดฟ้องต่อไปได้อีกครั้งละไม่เกินสิบห้าวันแต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินสี่ครั้ง หรือฟ้องภายใน 90 วัน

ยุทธศาสตร์และนโยบายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

1. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 65 บัญญัติให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติ เป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว กอปรกับมาตรา 275 บัญญัติให้มีกฎหมายว่าด้วยการจัดทำ การกำหนดเป้าหมาย ระยะเวลาที่จะบรรลุเป้าหมาย สาระที่พึงมี ในยุทธศาสตร์ชาติและเรื่องอื่นๆ จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าว ส่งผลให้มีการตราพระราชบัญญัติ การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติพ.ศ. 2560 ขึ้นมาเพเพื่อใช้เป็นกรอบการดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติเช่น การแต่งตั้งคณะกรรมการยุทธศาสตร์คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน การติดตามการตรวจสอบและการประเมินผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ชาติ ของหน่วยงานราชการต่างๆ ยุทธศาสตร์ชาติที่จะใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาประเทศตั้งแต่ พ.ศ. 2560-2579 แบ่งยุทธศาสตร์ชาติ ออกเป็น 6 ด้าน คือ 1. ด้านความมั่นคง 2. ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3. ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ 4. ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม 5. ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 6. ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงเป็น 1 ใน 6 ยุทธศาสตร์ชาติที่จะใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาประเทศในระยะ 20 ปี ต่อจากนี้ไป ซึ่งคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงและด้านอื่นๆ ได้ทำการปรับแก้ไขในส่วนของรายละเอียดเนื้อหาในแต่ละร่างยุทธศาสตร์ชาติเสร็จเรียบร้อยแล้ว หลังจากเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 ที่ผ่านมาได้เปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนครบทั้ง 4 ภาค และขั้นตอนต่อไปจะเสนอต่อคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติที่ เพื่อพิจารณารายละเอียดในเดือนเมษายน พ.ศ. 2561 เมื่อ คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ พิจารณาแล้วเสร็จ จะเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา ต่อจากนั้นเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ เมื่อร่างยุทธศาสตร์ชาติที่ได้รับความเห็นชอบจากสภานิติบัญญัติแห่งชาติแล้ว นายกรัฐมนตรีจะนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมเพื่อมีพระราชโองการประกาศใช้เป็นยุทธศาสตร์ชาติต่อไป ซึ่งเป็นที่คาดหวังว่าภายในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2561 นี้จะสามารถประกาศใช้ยุทธศาสตร์ชาติได้ สำหรับงานวิจัยนี้จะขอกกล่าวถึงสาระสำคัญของร่างยุทธศาสตร์ชาติที่เกี่ยวกับงานวิจัยนี้ คือด้านความมั่นคง ซึ่ง “ความมั่นคง” ถือเป็นเป้าหมายสำคัญสูงสุดของทุกสังคมในทุกยุคทุกสมัย โดยกรอบแนวคิดความมั่นคงให้น้ำหนักความสำคัญกับมิติที่เกี่ยวข้องทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหาร ฯลฯ แตกต่างกันไปตามบริบทของสภาวะแวดล้อมในแต่ละช่วงเวลา โดยมีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือ การบริหารจัดการสภาวะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกระดับ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคน

เครื่องมือ เทคโนโลยีและระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ให้มีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยคุกคามและภัยพิบัติ ได้ทุกรูปแบบ โดยใช้กลไกการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการ ทั้งกับส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชาสังคม และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐรวมถึงประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศทั่วโลกบนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล และมีประโยชน์ต่อการดำเนินการของยุทธศาสตร์ชาติด้านอื่นๆ ให้สามารถขับเคลื่อนไปได้ตามทิศทางและเป้าหมายที่กำหนด ทั้งนี้ เป้าหมายของร่างยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ประกอบด้วย 5 เป้าหมายที่สำคัญ คือ 1. ประชาชนอยู่ดีกินดีและมีความสุข 2. บ้านเมืองมีความมั่นคงในทุกมิติและทุกระดับ 3. กองทัพ หน่วยงานด้านความมั่นคง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน มีความพร้อมในการแก้ไขปัญหา 4. ประเทศไทย มีบทบาทเป็นที่ชื่นชมและได้รับการยอมรับโดยประชาคมระหว่างประเทศ และ 5. การบริหารจัดการความมั่นคงมีผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ได้มีการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จไว้ 5 ประการ ดังนี้ 1. ดัชนีชี้วัดความสุขของประชากร (World Happiness Index) สำหรับประเทศไทยดีขึ้นจาก ลำดับที่ 32 ของโลกในปี 2560 ไปอยู่ใน 10 ลำดับแรกของโลกภายในปี 2579 2. ระดับความมั่นคงปลอดภัยภายในประเทศและศักยภาพตำรวจระดับสากล (World Internal Security & Police Index) ดีขึ้นจากลำดับที่ 69 ของโลกในปี 2560 ไปอยู่ใน 20 ลำดับแรกของโลกภายในปี 2579 3. กองทัพและหน่วยงานด้านความมั่นคงมีความพร้อมด้านบุคลากร เทคโนโลยี ยุทธโศปกรณ์แผนระบบการแก้ไขปัญหา และการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการแก้ไขปัญหาที่ครอบคลุมทุกมิติและทุกระดับความรุนแรง รวมถึงมีการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง 4. การนำเสนอแนวความคิดริเริ่มและหนทางแก้ไขปัญหาระหว่างประเทศตามโอกาสที่เหมาะสมของประเทศไทย 5. การพัฒนากลไกรวมถึงระบบการทำงานแบบบูรณาการให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ สาระสำคัญของประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ประกอบด้วยประเด็นยุทธศาสตร์ 5 ประเด็น และประเด็นการดำเนินการที่สำคัญรองรับอีกรวม 17 ประเด็น เพื่อใช้เป็นแนวทางหลักในการปฏิบัติสำหรับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การรักษาความสงบภายในประเทศ เพื่อเป็นการสร้างเสริมความสงบเรียบร้อยและสันติสุขให้เกิดขึ้นกับประเทศชาติบ้านเมือง ให้สถาบันหลัก มีความมั่นคง เป็นจุดศูนย์รวมจิตใจอย่างยั่งยืน ประชาชนอยู่ดีมีสุข มีความมั่นคงปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สิน สังคมมีความเข้มแข็ง สามัคคีปรองดอง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน พร้อมทั้งจะร่วมแก้ไขปัญหาของชาติ โดยมีประเด็นการดำเนินการที่สำคัญ ดังนี้

1.1 การพัฒนาและเสริมสร้าง “คน” ในทุกภาคส่วนให้มีความเข้มแข็ง มีความพร้อม ตระหนัก ในเรื่องความมั่นคง และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา โดยการอำนวยความสะดวกอย่างกว้างขวางและครอบคลุม เสริมสร้างงานและอาชีพ โอกาส ความเสมอภาค และความยุติธรรม ให้เกิดขึ้นกับคนในทุกภาคส่วนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม พัฒนาสมรรถนะ ทักษะ และองค์ความรู้ (Competency) ของคนไทย ให้เหมาะสม สามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 สร้างเสริม

ความรักความสามัคคีความตระหนักรู้ถึงหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความมั่นคงและพัฒนาประเทศ

1.2 การพัฒนาและเสริมสร้างความจงรักภักดีต่อสถาบันหลักของชาติโดยปลูกฝังและสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของสถาบันหลักของชาติธรรมาภิบาลเสริมสร้างความรักและภาคภูมิใจในความเป็นคนไทยและชาติไทย ผ่านทางกลไกต่างๆ น้อมนำและเผยแพร่ศาสตร์พระราชาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนแนวทางพระราชดำริต่างๆ ให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ จัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติและพระราชกรณียกิจอย่างสม่ำเสมอ อุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา อันเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน โดยการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและเผยแพร่หลักธรรมของพระพุทธศาสนา ที่จะช่วยพัฒนาทางจิตใจและปัญญา อุปถัมภ์ค้ำจุนศาสนาอื่นให้มุ่งเน้นการสั่งสอนคนให้เป็นคนดีรักความสงบ สันติสุข พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการสร้างความมั่นคงให้กับประเทศชาติบ้านเมือง และช่วยเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันของคนต่างศาสนาอย่างปรองดองไม่ให้เกิดการแบ่งแยกแตกต่าง

1.3 การพัฒนาและเสริมสร้างการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่มีเสถียรภาพและมีธรรมาภิบาล เห็นแก่ประโยชน์ของประเทศชาติมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว โดยปลูกฝังให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและมีส่วนร่วมอย่างถูกต้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในบริบทของไทย ส่งเสริมให้นักการเมืองมีคุณภาพ เป็นคนดีมีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถ เห็นประโยชน์ของประเทศชาติมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว เสริมสร้างพรรคการเมือง และสถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้มีนโยบาย แนวคิด และการบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพ ตามหลักธรรมาภิบาลสากล ไปจนถึงพัฒนาปรับปรุงระบบการเลือกตั้งให้มีประสิทธิภาพ สามารถจัดการเลือกตั้งได้อย่างสุจริตและเที่ยงธรรม มีกลไกแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและสร้างความสามัคคีปรองดอง จนสามารถคัดกรองคนดีคนเก่ง มีความรู้ความสามารถ และกล้าตัดสินใจเข้ามาบริหารประเทศ

1.4 การพัฒนาและเสริมสร้างกลไกที่สามารถป้องกันและขจัดสาเหตุของประเด็นปัญหาความมั่นคงที่สำคัญ โดยพัฒนาปรับปรุงกลไกและหน่วยงานด้านความมั่นคงที่มีอยู่เดิมหรือที่ต้องออกแบบใหม่ให้มีประสิทธิภาพ พร้อมรองรับปัญหาความมั่นคงทั้งรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่ได้ทุกมิติ กำหนดและเสริมสร้างบทบาทของหน่วยงานองค์กรหรือคณะกรรมการที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน สามารถตรวจสอบวิธีการดำเนินงาน การบูรณาการการปฏิบัติให้สอดคล้องเกื้อกูลและต่อเนื่องกัน ตลอดจนสามารถวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา ที่สาเหตุได้อย่างแท้จริง ยกกระตือรือร้นการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบให้เป็นวาระสำคัญของประเทศ และทำการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบให้สังคมเกิดความเชื่อมั่นอย่างแท้จริง

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่มีอยู่อย่างตรงประเด็นจนหมดไปอย่างรวดเร็ว เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาใหม่เกิดขึ้น อันจะส่งผลให้การบริหารจัดการและการพัฒนาประเทศในทุกๆ ด้าน ดำเนินการไปได้อย่างต่อเนื่องและราบรื่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) ขององค์การสหประชาชาติโดยมีประเด็นการดำเนินการที่สำคัญ ดังนี้

2.1 การแก้ไขปัญหาความมั่นคงในปัจจุบัน โดยผลักดันการวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา ของทุกภาคส่วนในทุกประเด็นอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการหารือวางแผนและยกระดับวิธีการแก้ไขปัญหาที่อาศัยการผนึกกำลังคนและทรัพยากรให้มีส่วนร่วมแบบบูรณาการ ดำเนินการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล อย่างจริงจังต่อเนื่อง เสริมสร้างความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานหลักและรองในการป้องกัน แก้ไขปัญหา และช่วยเหลือประชาชนจากภัยคุกคามและปัญหาที่ส่งผลต่อความมั่นคงต่างๆ เช่น การก่อการร้าย อาชญากรรมทางไซเบอร์การฟอกเงิน การค้ามนุษย์ปัญหาภัยพิบัติสำคัญ เช่น ภัยแล้ง น้ำท่วมการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศสภาพแวดล้อมเป็นพิษ โรคระบาดร้ายแรงต่างๆและปัญหาการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทั้งทางบกและทางทะเล อันทำให้จำเป็นต้องมีการจัดการความมั่นคง รวมไปถึงการส่งเสริม ผลักดันหลักการ นโยบายยุทธศาสตร์ตลอดถึงโครงการที่ เป็นจุดหมายสำคัญของประเทศให้บรรลุผลสำเร็จ ตามเป้าหมายที่กำหนด

2.2 การติดตาม เฝ้าระวัง ป้องกัน และแก้ไขปัญหาที่อาจอุบัติขึ้นใหม่ โดยเสริมสร้างศักยภาพ และความพร้อมในทุกด้าน ทั้งคน เครื่องมือ ยุทธโธปกรณ์แผน งบประมาณ ระบบควบคุมบังคับบัญชา ระบบงานด้านการข่าวกรอง เทคโนโลยีระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ระบบเฝ้าตรวจและแจ้งเตือนต่างๆ ของหน่วยงานหลักและหน่วยงานรอง เสริมสร้างพลังของประชาชนและชุมชนให้ร่วมกับกำลังตำรวจ ทหาร และในงานด้านความมั่นคงอื่นๆ ในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และแก้ไขปัญหาสำคัญต่างๆ ให้ดำเนินการไปตามเป้าหมายการบริหารจัดการและพัฒนาประเทศที่กำหนด

2.3 การสร้างความปลอดภัยและความสันติสุขอย่างถาวรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยยกระดับการแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงอย่างมีเอกภาพ ครอบคลุมทุกพื้นที่และทุกกลุ่มเป้าหมาย บูรณาการความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นเชิงยุทธศาสตร์และเชิงพื้นที่แผนการดำเนินงาน การลงมือปฏิบัติตลอดถึงการติดตาม ประเมิน และรายงานผลอย่างสอดคล้องต่อเนื่องกันทุกระดับ ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกยุทธธรรม รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคประชาสังคมในพื้นที่ อย่างเหมาะสมมุ่งเน้นการขจัดปัญหาความขัดแย้งและความไม่เป็นธรรมให้ได้อย่างจริงจังและถาวร ส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ให้เข้มแข็งจนเป็นพลังสำคัญในการปกป้องและแก้ไขปัญหาต่างๆ รวมไปถึงการพูดคุยกันอย่างเป็นมิตร ผลักดันให้มีการยึดถือคำสอนที่ถูกต้องของศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และป้องกันมิให้มีการบิดเบือนคำสอนของศาสนาไปในทางที่ไม่ถูกต้อง

ยกระดับการพัฒนาในทุกมิติโดยเฉพาะการพัฒนาเพื่อความมั่นคง ส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมร่วมมือกับภาครัฐในการพัฒนาพื้นที่ อย่างเข้มแข็งต่อเนื่องตามยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้ง ศาสตร์พระราชชาติตลอดไปจนถึงสร้างเสริมโอกาสในการเข้าถึงการบริการต่างๆของรัฐ ให้ทัดเทียมกับภูมิภาคอื่นๆ

2.4 การรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งทางบกและทางทะเล โดยส่งเสริมศักยภาพและความเข้มแข็งของกองทัพ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาคประชาชน ให้สามารถพัฒนาความสามารถในการใช้ทรัพยากรทางทะเลและมหาสมุทร เพื่อสร้างความมั่นคงของชาติและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจหรือที่เรียกว่าสมุทธานุภาพ (Sea Power) ควบคู่ไปกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทะเลและมหาสมุทร หรือที่เรียกว่าสมุทราภิบาล (Ocean Governance) ในการบริหารจัดการ ปกป้อง และดูแลรักษาผลประโยชน์ทั้งหมดของชาติเสริมสร้างและบริหารจัดการ ความมั่นคงทั้งชายแดนทางบก ทางทะเล และเขตเศรษฐกิจจำเพาะของไทยอย่างบูรณาการและเป็นระบบ การพัฒนาระบบเฝ้าตรวจติดตามระบบตรวจคนเข้าเมือง การสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกและการเจรจา เพื่อแก้ไขปัญหาเขตแดนทางทะเล กำหนดพื้นที่อนุรักษ์อย่างถูกต้องและเป็นระบบ สร้างความตระหนักรู้ให้แก่ ประชาชนในเรื่องการให้ความสำคัญกับฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ การจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม พัฒนาปรับปรุงกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการบังคับใช้ให้มีประสิทธิภาพทันสมัย และครอบคลุมบริบทของสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป พร้อมส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่และมาตรฐานสากลมาปรับใช้ในการรักษาความมั่นคงของฐาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เข้มแข็ง

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพของประเทศให้พร้อมเผชิญกับภัยคุกคามที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติ เพื่อยกระดับขีดความสามารถของกองทัพและหน่วยงานด้านความมั่นคงทั้งระบบของประเทศ ให้มีความพร้อมในการป้องกันและรักษาอธิปไตย รวมทั้งสามารถติดตามป้องกันแก้ไข และรับมือกับปัญหา ความมั่นคงทุกมิติทุกรูปแบบและทุกระดับแบบบูรณาการ โดยมีประเด็นการดำเนินการที่สำคัญ ดังนี้

3.1 การพัฒนาระบบงานข่าวกรองแห่งชาติแบบบูรณาการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเสริมสร้างพัฒนาและบูรณาการขีดความสามารถของระบบงานข่าวกรอง หน่วยงานข่าวกรอง และประชาคมข่าวกรองในประเทศให้ทันสมัย ทันสถานการณ์ทั้งด้านศักยภาพของบุคลากร ยุทธโศปกรณ์ เทคโนโลยีและระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) มีการบูรณาการข้อมูลและนำผลผลิตด้านข่าวกรองไปใช้ในการบริหารจัดการ ปัญหาและความมั่นคงของชาติในทุกมิติและทุกด้าน

3.2. การพัฒนาและฝึกพลกำลังอำนาจแห่งชาติกองทัพและหน่วยงานความมั่นคง รวมทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ให้พร้อมป้องกันและรักษาอธิปไตยของประเทศ และเผชิญกับภัย

คุกคามในทุกมิติ ทุกรูปแบบและทุกระดับ โดยการจัดทำแผนพัฒนาและผนึกกำลังทรัพยากรรวมถึงขีดความสามารถของกองทัพ หน่วยงานด้านความมั่นคงทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ที่มีประสิทธิภาพเป็นรูปธรรมชัดเจน มีการประเมินขีดความสามารถของแต่ละหน่วยที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง พร้อมพัฒนาโครงสร้างกำลังรบและยุทธโศปกรณ์ให้เหมาะสม สามารถรับมือกับภัยคุกคามได้ทุกมิติทุกรูปแบบและทุกระดับ ยกกระตือรือร้นให้เป็นแบบบูรณาการที่ทันสมัย มีความสมบูรณ์พร้อมนำไปปฏิบัติได้กับสถานการณ์จริง เสริมสร้าง ความสัมพันธ์ในการปฏิบัติการร่วมและการป้องกันภัยคุกคามด้านความมั่นคงกับเพื่อนบ้านและมิตรประเทศ มีกลไกแก้ไขปัญหาความเห็นต่างหรือความขัดแย้ง ผ่านทางการเจรจาและมาตรการทางการทูต ตลอดจนการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีป้องกันประเทศอย่างต่อเนื่อง ให้ประเทศไทยก้าวไปสู่การมีอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบอัจฉริยะ (Smart Defence Industry)

3.3 การพัฒนาระบบเตรียมพร้อมแห่งชาติและการบริหารจัดการภัยคุกคามให้มีประสิทธิภาพ โดยพัฒนาปรับปรุงนโยบาย ระบบกลไกการบริหารจัดการ ตลอดจนแผนการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน มีประสิทธิภาพ ครอบคลุม และพร้อมรองรับภัยทุกประเภททั้งในปัจจุบันและอนาคต ผลักดันให้ทุกภาคส่วน ในการฝึกร่วมกันในทุกชั้นตอนอย่างต่อเนื่องจริงจังจนสามารถปฏิบัติได้จริง เสริมสร้างความร่วมมือกันอย่างบูรณาการของทุกภาคส่วนทั้งในและภายนอกประเทศให้มีประสิทธิภาพชัดเจนเป็นรูปธรรมรวมถึงการพัฒนา ปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการที่เกี่ยวข้องให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 การบูรณาการความร่วมมือด้านความมั่นคงกับอาเซียนและนานาชาติ รวมถึงองค์กรภาครัฐและที่มีใช้ภาครัฐ เพื่อสร้างเสริมความสงบ สันติสุข ความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าให้กับประเทศชาติภูมิภาคและโลกอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศ ที่จะรองรับปัญหาร่วมกันได้โดยมี ประเด็นการดำเนินการที่สำคัญ ดังนี้

4.1 การเสริมสร้างและรักษาคุณภาพสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศ โดยส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ในทุกระดับกับนานาชาติ โดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจและประเทศที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ในมิติต่างๆ อย่างสมดุล พัฒนาและเสริมสร้างระบบ กลไก มาตรการ ตลอดจนถึงความร่วมมือระหว่างประเทศให้สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนการแลกเปลี่ยนแบ่งปัน และใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารด้านความมั่นคงร่วมกันอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง ผลักดันการหารือทั้งแบบทวิภาคีและพหุภาคีในทุกระดับ อย่างสร้างสรรค์รวมทั้งเสริมสร้างความสัมพันธ์ลดความหวาดระแวงระหว่างกัน โดยอาศัยการแลกเปลี่ยนการเยือนในระดับต่างๆ และการจัดเวทีสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จนทำให้บรรยากาศการดำเนินการ ระหว่างประเทศในทุกเรื่องทุกชั้นตอนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ต่อเนื่องและมีเสถียรภาพอย่างแท้จริง

4.2 การเสริมสร้างและธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค โดยส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นของประชาคมอาเซียน (ASEAN Solidarity) และความเป็นแกนกลางของอาเซียน (ASEAN Centrality) อย่างจริงจังและต่อเนื่อง สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประชาชนในทุกมิติและทุกระดับ ทำการแลกเปลี่ยนและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกันอย่างแน่นแฟ้นในทุกๆ ด้าน ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การเมืองและความมั่นคง วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับมิตรประเทศต่างๆ รวมทั้งกรอบความร่วมมือด้านความมั่นคงระดับภูมิภาคอื่นๆ ที่จะช่วยสร้างเสริมเสถียรภาพในภูมิภาค

4.3 การร่วมมือทางการพัฒนากับประเทศเพื่อนบ้าน ภูมิภาค โลก รวมถึงองค์กรภาครัฐและที่มิใช่ภาครัฐ โดยส่งเสริมให้การดำเนินการและความร่วมมือใดๆ ระหว่างประเทศให้เป็นไปตามหลักการปฏิบัติ สากล กฎหมายและความตกลงระหว่างประเทศ พร้อมคำนึงถึงความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างรัฐต่อรัฐ เอกชนต่อเอกชนและประชาชนต่อประชาชน สร้างเสริมความร่วมมือกับนานาชาติในการป้องกันและระงับภัยคุกคามทุกรูปแบบ พร้อมพัฒนาความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทุกระดับของภูมิภาคแม่น้ำโขง อาเซียน รวมถึงระหว่างมิตรประเทศในกรณีที่เกิดวิกฤตการณ์สำคัญ ส่งเสริมบทบาทของไทยในเวทีความมั่นคงระหว่างประเทศและการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติให้นานาชาติตระหนักและให้การยอมรับถึงความสำคัญ รวมไปถึงการเสริมสร้างพลังบวกหรืออำนาจแบบนุ่มนวล (Soft Power) ของไทย โดยอาศัยการส่งเสริมและเผยแพร่ภาพลักษณ์ที่ดีและวัฒนธรรมประเพณีไทย ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ศาสตร์พระราชา ผ่านความสัมพันธ์ทุกรูปแบบ ทุกระดับและทุกช่องทาง พร้อมทั้งเน้นสิ่งที่ประเทศไทยโดดเด่นทั้งทางกิจกรรม วัฒนธรรม กีฬา ศาสนา การบันเทิง

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนากลไกการบริหารจัดการความมั่นคงแบบบูรณาการ เพื่อให้กลไกสำคัญต่างๆ ทำงานหรือยังมีประสิทธิภาพสามารถส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารประเทศและยุทธศาสตร์ชาติด้านต่างๆ ได้อย่างแท้จริงเป็นรูปธรรม เพื่อให้กลไกสำคัญต่างๆ ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารประเทศและยุทธศาสตร์ชาติด้านต่างๆ ได้อย่างแท้จริง มีการใช้หลักธรรมาภิบาลและการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด สามารถจัดปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างจริงจัง รวมทั้งทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าหน่วยงานรับผิดชอบทั้งหลักและรองพร้อมร่วมมือกับภัยคุกคามทุกรูปแบบ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยมี ประเด็นการดำเนินการที่สำคัญดังนี้

5.1 การพัฒนากลไกให้พร้อมสำหรับการติดตาม ฝ้าระวัง แจ้งเตือน ป้องกัน และแก้ไขปัญหา ความมั่นคงแบบบูรณาการอย่างเป็นรูปธรรม โดยเสริมสร้างพร้อมทั้งยกระดับกลไกหน่วยงานและกฎหมาย ที่มีอยู่เดิมหรือที่พัฒนาขึ้นใหม่ผ่านการบูรณาการความร่วมมือและการปฏิบัติกับทุกภาคส่วน มีเป้าหมายและตัวชี้วัดที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม พัฒนาการวางแผนและเตรียมความพร้อมในทุกๆ ด้าน กำหนดหน่วยงานและตัวผู้รับผิดชอบในทุกๆ ระดับ มีการตรวจสอบและประเมินผล

อย่างต่อเนื่องตามหลักธรรมาภิบาลที่สอดคล้อง กับบริบทและความก้าวหน้าของยุคสมัย พร้อมทั้งสามารถสร้างความเชื่อมโยงกันทั้งระบบ รวมไปถึงความเชื่อมโยง กับทุกภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

5.2 การบริหารจัดการความมั่นคงให้อื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศในมิติอื่นๆ โดยพัฒนาส่งเสริมการวางแผนคู่ขนานแบบบูรณาการให้สอดคล้องรองรับยุทธศาสตร์ชาติในทุกๆ ด้าน รวมไปถึงการพัฒนาประเทศที่เกี่ยวข้องในทุกมิติอย่างครบถ้วนสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ เสริมสร้างผลักดันการบริหารจัดการตลอดถึงการบูรณาการการดำเนินการในทุกด้าน ให้ประสานสอดคล้องและสามารถปฏิบัติร่วมกันได้อย่างใกล้ชิดระหว่างหน่วยงานด้านความมั่นคง ด้านเศรษฐกิจ และด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้ง ครอบคลุมการสร้างความมั่งคั่งให้กับประเทศชาติในทุกมิติ

5.3 การพัฒนาเทคโนโลยีและองค์การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง โดยพัฒนาและเสริมสร้างหน่วยงานบุคลากร เครื่องมือ ระบบการบริหารและการจัดสรรงบประมาณในการขับเคลื่อน ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงที่มีอยู่ ให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วน รวมทั้งมีความพร้อม มีขีดความสามารถที่ทันสมัย มีเอกภาพในการปฏิบัติการที่ชัดเจน ตลอดจนมีบทบาทสำคัญในการรับผิดชอบ ดูแลปัญหาความมั่นคงพร้อมรองรับบริบทที่จะเปลี่ยนแปลงต่อไปในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพจนสามารถ บรรลุผลสำเร็จได้ตามที่กำหนดอย่างแท้จริง

บทสรุปยุทธศาสตร์ชาติเป็นแผนแม่บทที่กำหนดเป้าหมายอนาคตประเทศในระยะยาว 20 ปี (พ.ศ. 2560- พ.ศ. 2579) ซึ่งจะวางแนวทางในการพัฒนาและดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะอยู่ภายใต้รัฐบาลใดก็ตาม โดยแผนระยะยาวนี้จะเป็นกรอบที่ช่วยให้แผนการขับเคลื่อนพัฒนาประเทศสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติอย่างเหมาะสม ภายใต้แผนการ 20 ปีซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อบรรลุเป้าหมายในด้านต่างๆ ทุกๆ 5 ปีแบ่งเป็น 4 ระยะ คือ

1. ระยะ 5 ปีแรก จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนระบบต่างๆ ครั้งยิ่งใหญ่ โดยเน้นแก้ไขสิ่งที่ เป็น จุดอ่อนของประเทศ และใช้จุดแข็งของประเทศให้เกิดประโยชน์โดยการใช้นวัตกรรมใหม่ๆ เข้ามาผสมผสาน เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ

2. ระยะ 10 ปีประเทศจะต้องมีระบบเศรษฐกิจที่ดีโดยเริ่มจากการสนับสนุน การวิจัย และการนำเทคโนโลยีมาผสมผสานกับสินค้ากลุ่มเกษตรและสาธารณสุข นอกจากนี้ผู้ประกอบการ จะต้องหันเทคโนโลยีและยังต้องสร้างบุคลากรทางการวิจัย เพื่อรองรับเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่จะเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในอนาคต

3. ระยะ 15 ปีประชากรในประเทศจะต้องเป็นประชากรที่มีคุณภาพ โดยจะพัฒนาให้บุคลากร ทุกช่วงวัยมีศักยภาพสูงมีความรู้และทักษะ นอกจากนี้สังคมไทยจะเป็นสังคมที่เท่าเทียมและลดความเหลื่อมล้ำ โดยการจัดสรรทรัพยากรและกระจายบริการจากภาครัฐอย่างทั่วถึง

4. ระยะ 20 ปีเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต้องมีเสถียรภาพ ระบบราชการของไทยจะเป็นแบบดิจิทัล มีคุณภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ นอกจากนี้ยังได้วางแผนในการฟื้นฟูพื้นที่ป่าไม้ในประเทศ เพื่อความยั่งยืนของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมในประเทศอีกด้วย

ร่างยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงเป็น 1 ใน 6 ร่างยุทธศาสตร์ชาติที่จะใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาประเทศโดยมีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือ ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีสุข โดยเน้นการบริหาร จัดการสถานะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกกระดับ และทุกมิติ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคน เครื่องมือ เทคโนโลยีและระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ให้มีความพร้อมสามารถรับมือ กับภัยคุกคามและภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบ ควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบัน และที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต โดยใช้กลไกการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการกับส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชาสังคม รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศทั่วโลก บนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล เพื่อมุ่งที่จะเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการดำเนินการของยุทธศาสตร์ชาติด้านอื่นๆ ตลอดถึงการบริหารประเทศของรัฐบาล ให้สามารถขับเคลื่อนไปได้ตามทิศทางและเป้าหมายที่กำหนด ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้ร่างยุทธศาสตร์ชาติ ดังกล่าวขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้ บรรลุวิสัยทัศน์ที่ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศ ที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือตามคติพจน์ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ได้นั้น เนื้อหาของร่างยุทธศาสตร์ชาติต้องมีประเด็นและเป้าหมายในการพัฒนาประเทศที่ชัดเจนและครอบคลุมทุกประเด็น มีกฎหมายรองรับและมีระบบการติดตามผลที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติต่างๆ จนนำไปสู่การปฏิบัติด้วยความเข้าใจ คนในสังคมมีส่วนร่วมและมีความเป็นเจ้าของ ยุทธศาสตร์ชาติร่วมกัน จากปัจจัยดังกล่าวหากประสบความสำเร็จจะส่งผลให้ประเทศไทยสามารถก้าวไปข้างหน้า ได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

2. นโยบาย “Thailand 4.0”

นโยบาย “ไทยแลนด์ 4.0” จะเป็นกลไกสำคัญในปฏิรูปประเทศ ที่มีเป้าหมายชัดเจน คือ การนำพาประเทศให้พ้นกับดัก 3 เรื่องด้วยกันก็คือ 1. กับดักรายได้ปานกลาง 2. กับดักความเหลื่อมล้ำ และ 3. กับดักความไม่สมดุล ผ่านโมเดลขับเคลื่อนสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ด้วย 3 เครื่องยนต์ใหม่ก็คือ 1. สร้างความมั่นคงโดยการ “ระเบิดจากข้างใน” 2. สร้างความมั่งคั่ง โดยการส่งเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขัน และ 3. สร้างความยั่งยืน โดยการพัฒนาที่รักษาสมดุล ในด้านมิติเศรษฐกิจและสังคม โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมด้วยหรือที่เขาเรียกว่า “การพัฒนาสีเขียว” กล่าวโดยสรุปก็คือ ให้เริ่มต้นจากสิ่งที่จำเป็นของประชาชนที่สุดก่อน ได้แก่ การสาธารณสุข การดูแลตนเองขั้นต้น เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลให้ตนเองไม่เจ็บป่วย มีสุขภาพที่แข็งแรง เมื่อประชาชนมีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงแล้ว ก็จะสามารถทำประโยชน์ด้านอื่นๆ ต่อไปได้ จากนั้นจะเป็นเรื่องของสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานและ

สิ่งจำเป็นในการประกอบอาชีพ อาชีพ ถนน แหล่งน้ำ เพื่อการเกษตร การอุปโภคบริโภค ที่เอื้อประโยชน์ต่อประชาชน ทั้งนี้ โดยต้องไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการให้ความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีที่เรียบง่าย เน้นการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำไปปฏิบัติได้และเกิดประโยชน์สูงสุด

(Thailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน 2559 : 9 - 15) Thailand 4.0 เป็นโมเดลที่ได้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวคิดหลักในการพัฒนาประเทศ ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำริหลักปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ครั้งแรกในงานพระราชทานปริญญาบัตร ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคมพ.ศ. 2517 ไว้ความตอนหนึ่งว่า

“การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชนเป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกฐานะทางเศรษฐกิจขั้นได้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศ และของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆ ได้ ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวในที่สุด ”

Thailand 4.0 น้อมนำพระราชดำริข้างต้นของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และถอดรหัสออกมาเป็น 2 ยุทธศาสตร์สำคัญคือ

1. การสร้างความเข้มแข็งจากภายใน (Strength from Within)
2. การเชื่อมโยงกับประชาคมโลก (Connect to the World)

หากการสร้าง ความเข้มแข็งจากภายในคือ Competitiveness การเชื่อมโยงกับโลกภายนอกก็คือ Connectivity ซึ่งทั้งการสร้าง ความเข้มแข็งจากภายใน และการเชื่อมโยงกับประชาคมโลก เป็น 2 ปัจจัยที่จะต้องดำเนินควบคู่กันในการสร้างความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืนให้กับประเทศ

การสร้าง ความเข้มแข็งจากภายใน Thailand 4.0 เน้นการปรับเปลี่ยนใน 4 ทิศทางคือ

1. จากการพึ่งพาเศรษฐกิจโลก สู่ การสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจภายในประเทศ
2. จากการเน้นการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ สู่ การผลิตสินค้าเชิงนวัตกรรม
3. จากการเน้นเงินทุนและทุนทางกายภาพ สู่ การเน้นทุนมนุษย์และเทคโนโลยี
4. จากการระงับของ ความมั่งคั่งและโอกาส สู่ การกระจายของ ความมั่งคั่งและโอกาส

โอกาส

การปรับเปลี่ยนใน 4 ทิศทางดังกล่าว จะเกิดขึ้นได้ จา เป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเน้น “การพัฒนาที่สมดุล” ใน 4 มิติ อันประกอบด้วย

1. ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ (Economic Wealth)
2. ความอยู่ดีมีสุขของผู้คนในสังคม (Social Well-beings)

3. การรักษาสีสิ่งแวดล้อม (Environmental Wellness)
4. การยกระดับศักยภาพและคุณค่าของมนุษย์ (Human Wisdom)

3. พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนฯ

พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. 2561 คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. 2561 ตามที่กระทรวงยุติธรรม (ยธ.) เสนอ และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา แล้วส่งให้คณะกรรมการประสานงานสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาก่อนเสนอ สภานิติบัญญัติแห่งชาติต่อไป

สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติฯ

1. กำหนดให้มีคณะกรรมการนโยบายการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นประธานกรรมการและปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นรองประธานกรรมการ กรรมการประกอบด้วยกรรมการโดยตำแหน่งจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ เป็นที่ประจักษ์ด้านจิตวิทยา ด้านสังคมสงเคราะห์ ด้านสาธารณสุข ด้านการศึกษา ด้านสิทธิเด็ก และด้านการคุ้มครองเด็ก โดยให้อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นกรรมการและเลขานุการ
2. กำหนดให้คณะกรรมการฯ มีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบายและทิศทางในการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาแก่รัฐมนตรีในการออกกฎหมาย ระเบียบ และประกาศตามพระราชบัญญัตินี้ พิจารณาให้ความเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด กำหนดหรือเสนอแนะแนวทางกลยุทธ์และมาตรการในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก
3. กำหนดให้อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีอำนาจกำหนดอำนาจและหน้าที่ของเจ้าพนักงานพินิจ
4. กำหนดห้ามมิให้ใช้เครื่องพันธนาการใด ๆ แก่เด็กและเยาวชนที่อยู่ในสถานที่ควบคุม เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็นอย่างอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ เพื่อป้องกันการหลบหนีหรือเพื่อความปลอดภัยของเด็กหรือเยาวชนหรือบุคคลอื่น โดยให้ผู้อำนวยการมีอำนาจสั่งให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่เด็กและเยาวชนที่อยู่ในสถานที่ควบคุมและให้เจ้าพนักงานพินิจบันทึกเหตุผลหรือความจำเป็น
5. กำหนดให้เจ้าพนักงานพินิจจะรับเด็กและเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดไว้ในระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี หรือตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลไว้ควบคุมดูแลเพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหรือฝึกอบรมในสถานที่ควบคุมได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือเมื่อได้รับหมายควบคุมตัวหรือคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล

6. กำหนดให้เพื่อประโยชน์ในการดูแลแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและพัฒนาพฤติกรรมเสียเด็กหรือเยาวชนให้กลับตนเป็นคนดี ให้อธิบดีจัดให้มีระบบการจำแนกเด็กและเยาวชนในสถานที่ควบคุมของสถานพินิจและศูนย์ฝึกและอบรม หลักเกณฑ์และวิธีการจำแนกให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด และให้สถานที่ควบคุมจัดให้มีการจำแนกเด็กหรือเยาวชน เพื่อกำหนดวิธีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน การวางแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และการรายงานข้อเท็จจริง พร้อมทั้งเสนอความเห็นเกี่ยวกับการลงโทษ หรือการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนที่เหมาะสมต่อศาล

7. กำหนดวิธีการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหรือฝึกอบรมเด็กหรือเยาวชน กำหนดวิธีการและเป้าหมายในการกลับคืนสู่ครอบครัวและสังคม และการจัดทำแผนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหรือแผนการฝึกอบรมเด็กหรือเยาวชน ตลอดจนการกำหนดให้สถานพินิจจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน เป็นรายบุคคล

8. กำหนดการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและการติดตามภายหลังปล่อยจากสถานที่ควบคุมตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

9. กำหนดโทษปรับสำหรับผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เข้าไปในสถานที่ควบคุมแต่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ กำหนดโทษสำหรับผู้ที่น่าเข้ามาซึ่งสิ่งของต้องห้ามเข้าไปในสถานที่ควบคุมโดยไม่ได้รับอนุญาตและต้องวางระโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และถ้าผู้กระทำความผิดเป็นเจ้าของพนักงานพินิจหรือเจ้าหน้าที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กและเยาวชน สถานที่ควบคุม ต้องวางระโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชาญศักดิ์ จริยวิทยานนท์ (2536) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดอุบลราชธานี พบว่าสภาพทั่วไปของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดมาจากครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ภาพไม่ดีต่อกัน ครอบครัวมีฐานะยากจนอยู่ในเขตเกษตรกรรม มีร่างกายจิตใจปกติ มีสติปัญญาปานกลาง แม้ได้รับการศึกษาที่แตกต่างแต่ก็มีความคิดเห็นว่าการประพฤตินั้นไม่เหมาะสมกับวัยเป็นสิ่งไม่ดี ชอบเที่ยวเตร่เวลากลางคืนโดยถูกเพื่อนชักนำ และกระทำผิดเป็นครั้งแรกในคดีธรรมดา การกระทำของเด็กและเยาวชนไม่ได้มีสาเหตุจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง มีหลายปัจจัยที่เป็นสาเหตุ คือ ปัจจัยทางครอบครัว ปัจจัยทางการศึกษา ปัจจัยทางเศรษฐกิจและปัจจัยทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัจจัยแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน

กิติพงษ์ พัฒนพงศ์ (2537) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมเบี่ยงเบนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร : การวิเคราะห์เชิงปริมาณทางสังคมจิตวิทยา” โดยทำการศึกษากลุ่มตัวอย่าง 12 โรงเรียน ซึ่งมีจำนวนเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 1,027 คน

พบว่าเด็กนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับปัจจัยดังนี้ ความใกล้ชิดของผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน การยอมรับตัวแบบที่เบี่ยงเบนการเสริมแรงและเพศนักเรียน

ประทีป กิจจะวัฒนะ (2538) ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนด้านยาเสพติดให้โทษในเขตอำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ” โดยศึกษาจากการสัมภาษณ์จากเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดด้านยาเสพติดที่ถูกจับกุมดำเนินคดีในเขตอำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 87 ราย ผลจากการศึกษาพบว่าการกระทำความผิดด้านยาเสพติดให้โทษของเด็กและเยาวชนไม่ได้มีสาเหตุมาจากปัจจัยหนึ่งปัจจัยใด แต่มีหลายปัจจัยที่เป็นสาเหตุให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิด ได้แก่ ครอบครัว ในเรื่องการอบรมเลี้ยงดู การอยู่อาศัยด้านสังคม และสภาพแวดล้อมในเรื่องสภาพที่อยู่อาศัยในชุมชน ส่วนด้านการศึกษาและด้านเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับการกระทำความผิดน้อยหรือไม่มีความสัมพันธ์กันเลย

สุภาทิพย์ จันทรวินศรุต (2538) ได้ศึกษาเรื่อง “สาเหตุของการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน : ศึกษากรณีเด็กและเยาวชนที่ต้องโทษอยู่ในสถานฝึกและอบรมบ้านกรุณา” พบว่าผู้ที่ถูกคุมตัวเป็นเด็กและเยาวชนมีอายุโดยเฉลี่ย 16 ปี สถานภาพสมรส เป็นโสด และมีการศึกษาแค่ชั้นประถมศึกษาเท่านั้น ในขณะที่สถานภาพสมรสของบิดามารดา มีการหย่าร้างสูงและกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นบุตรคนโตของครอบครัว และไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดาอย่างพร้อมหน้ากัน ส่วนใหญ่กลุ่มเป้าหมายมีรายได้โดยเฉลี่ยต่ำมาก เมื่อพิจารณาถึงรายได้หลักของครอบครัวโดยเฉลี่ยประมาณ 8,087 บาทต่อเดือน นับว่าน้อยมากในสังคมปัจจุบันที่มีค่าครองชีพค่อนข้างสูง และรายได้ไม่พอเลี้ยงครอบครัว สภาพบ้านเรือนส่วนใหญ่เป็นบ้านเพิงไม้อยู่ในบริเวณชุมชนแออัดเป็นส่วนใหญ่ และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนโดยเฉลี่ย 7 คน ความสัมพันธ์ควบคุมตัว ส่วนใหญ่จะเป็นความผิดเกี่ยวกับการลักทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย เป็นต้น

รุ่งรวี รัตน์ดำรงอักษร (2540) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ภูมิหลังทางครอบครัว” กระบวนการสังคมกรรมและการเปิดรับรายการโทรทัศน์ประเภทสารคดีเชิงสืบสวนสอบสวนของเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน โดยวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน ซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนที่อยู่ในบ้านเมตตา บ้านกรุณา บ้านมุกทิศา และบ้านปราณี ผลการศึกษาพบว่า

1. เด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ส่วนมากมีภูมิหลังทางครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ เช่น บิดามารดาแยกทางกัน บิดามารดาหรือคนใดคนหนึ่งเสียชีวิต บิดามีภรรยาหลายคน และการที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดา เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนส่วนมากมาจากครอบครัวที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ

2. เด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ส่วนมากมาจากครอบครัวที่มีสมาชิกในครอบครัวที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน (ร้อยละ 92.5) เช่น เล่นการพนัน ดื่มสุรา เสพยาเสพติดการทะเลาะวิวาท และกระทำความผิดกฎหมาย รองลงมาเป็นครอบครัวที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (ร้อยละ

ละ 52.5) และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุมที่ลงโทษทางกาย (ร้อยละ 40) ตามลำดับ

3. การศึกษาการเปิดรับและแรงจูงใจ ในการเปิดรับรายการโทรทัศน์ พบว่าเด็ก และเยาวชนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนเปิดรับรายการละครมากที่สุด รองลงมาเป็นรายการวาไรตี้ ทอล์คโชว์ และรายการเกมโชว์ ตามลำดับ สำหรับแรงจูงใจในการเปิดรับรายการโทรทัศน์ พบว่ามีการเปิดรับเพื่อฆ่าเวลามากที่สุด รองลงมาเป็นการเปิดรับเพื่อการพักผ่อนและความสนุกสนาน เพื่อรับข่าวสารและนำไปเป็นหัวข้อสนทนากับเพื่อนและเพื่อหลีกเลี่ยงสังคม ตามลำดับ นอกจากนี้ยังชื่นชอบละครหรือภาพยนตร์แนววัยรุ่นมีปัญหาเกี่ยวกับครอบครัว ดิฉันเสพติดและมีการต่อสู้กัน เนื่องจากเห็นว่ามีความสอดคล้องกับชีวิตตนเอง และยังมีการเลียนแบบทั้งพฤติกรรมที่ดีและไม่ดีของตัวละคร เช่น การกระทำผิดกฎหมาย การพุดจา การแต่งกาย และการรวมกลุ่มก่อความวุ่นวายต่างๆ ตื่นเต้นรองลงมาเป็นการเปิดรับเพื่อเรียนรู้ ทักษะ การกระทำผิดกฎหมาย เพื่อนำไปเป็นหัวข้อสนทนากับเพื่อนเพื่อรับทราบข่าวสาร เพื่อป้องกันตัวและเปิดรับเนื่องจากเห็นว่ามีความสอดคล้องกับชีวิตของตนเอง

นิพนธ์ เจริญงาน (2542) ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์สาเหตุการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนตามแนวพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะสถานฝึกอบรมเด็กและเยาวชนหญิงบ้าน ปรานี ผลการวิจัยพบว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับประถมศึกษาไม่มีรายได้ มาจากครอบครัวที่ยากจน บิดามารดาประกอบอาชีพเป็นลูกจ้างและรับจ้างทั่วไป เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่กับเพื่อน สภาพแวดล้อมส่วนใหญ่ของที่พักอาศัยเป็นแหล่งซื้อขายยาเสพติดให้โทษ บิดามารดาหย่าร้าง ขาดความเอาใจใส่ และไม่ว่ากล่าวตักเตือนเด็กและเยาวชน จากการศึกษาวิจัยตามแนวความคิดทฤษฎีทางพระพุทธศาสนา พบว่าเด็กและเยาวชนกระทำผิดมาจากปัจจัยทางจิตใจ ได้แก่ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ปัจจัยทางด้านสังคมได้แก่การคบหาสมาคมกับคนชั่ว ความตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมของผู้กระทำผิด ในส่วนการติดการพนัน การติดสุรายาเสพติดประเภทต่างๆ ปัจจัยแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ สถานที่ที่เสี่ยงภัยหรือเหมาะสมในการกระทำผิด สิ่งเสพติด อาวุธ และวัตถุที่รัก

สรุป

จากการทบทวน แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าแนวทางการพัฒนาระบบการแก้ไขบำบัดและฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรม จะต้องอาศัยปัจจัยหลายด้านที่เกี่ยวข้องมาบูรณาการแก้ไขให้ตรงจุด ตลอดจนความร่วมมือทุกภาคส่วนไม่ใช่แค่ระดับภาครัฐเพื่ออย่างเดียวเท่านั้น แต่จะต้องร่วมมือกันทุกด้านโดยเฉพาะสำคัญอย่างยิ่งคือสถาบันครอบครัว ซึ่งจะต้องดูแลเอาใจใส่เด็กให้มากขึ้น เพื่อป้องกันปัญหาที่เด็กจะกระทำผิดกฎหมายของสังคมจนต้องเข้าไปสู่กระบวนการยุติธรรมในศาล ซึ่งจะเป็นปัญหาสังคมต่อไปในภายภาคหน้า

บทที่ 3

ข้อจำกัด ปัญหาและอุปสรรคต่อแนวทางการพัฒนา

การดำเนินงานการวิจัยแนวทางการพัฒนากระบวนการแก้ไขบำบัดและฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรม ผู้วิจัยได้พบว่าปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อแนวทางการพัฒนา กระบวนการแก้ไขบำบัดและฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรม โดยรวมแล้วจะมีสาเหตุ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ซึ่งได้แยกออกดังนี้

สถานการณ์ด้านเด็กและเยาวชน

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แนวคิดในการพัฒนาประเทศไทย มีรากฐานมาจากการเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจในระบบทุนนิยมเป็นหลัก ซึ่งเป็นการพัฒนาที่ไม่ได้คำนึงการพัฒนาระบบสังคมเท่าที่ควร ทั้งยังขาดความสมดุลจึงก่อให้เกิดภาวะทุกข์ทางสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนซึ่งจะเป็นกำลังที่สำคัญของประเทศชาติในอนาคตโดยจะเห็นได้จากพฤติกรรมและการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชนที่มีความแตกต่างจากในอดีตอย่างเห็นได้ชัด อาทิ ปัญหาสุขภาพกาย และสุขภาพจิต ปัญหาการมีพฤติกรรมทางเพศของเด็กและเยาวชนก่อนวัยอันควร ปัญหายาเสพติด ปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น ซึ่งก่อให้เกิดสถานการณ์ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนที่มีความรุนแรง มีความหลากหลายทางคดี มีปริมาณและมีพฤติกรรมซับซ้อนมากขึ้น ได้แก่ ลักทรัพย์ จำหน่ายและครอบครองสารเสพติดประเภทที่ 1 (เมดแอมเฟตามีน) พรากผู้เยาว์ ข่มขืน กระทำชำเรา อนาคต รุมโทรม ฯลฯ ทั้งนี้สาเหตุของปัญหาเหล่านี้มักจะสัมพันธ์กับสภาพปัญหาในสังคม เช่นการพฤติกรรมการใช้สารเสพติด การคบกลุ่มเพื่อน ครอบครัวชุมชน และสิ่งแวดล้อมรอบตัวของเยาวชน ทั้งนี้โดยมีปัจจัยเสริม คือ พฤติกรรมการเล่นแบบความคึกคะนอง ตามช่วงวัย และการขาดทักษะในการจัดการปัญหา ซึ่งโดยส่วนใหญ่ตัวเยาวชนผู้กระทำความผิดก็ขาดความสำนึกขาดความตระหนักรู้ว่าการกระทำของตนเองนั้นก่อความเดือดร้อนหรือเสียหายให้กับผู้อื่นและสังคมอย่างไรบ้างทั้งนี้อาจเนื่องมาจากขาดความรู้ ความเข้าใจ ไม่รู้จักวิธีการยับยั้ง ขาดตัวแบบ และไม่ได้รับการปลูกจิตสำนึกจากสถาบันหลักที่มีส่วนสำคัญในการหล่อหลอมเด็กและเยาวชน (Socialization) ในทางที่เหมาะสม ซึ่งหากจะรอให้เยาวชนกระทำความผิดและเข้ามาสู่กระบวนการของสถานพินิจฯ เสียก่อนก็จะกลายเป็นการแก้ไขที่ปลายเหตุของปัญหา ดังนั้นป้องกันน่าจะเป็นวิธีการที่จะช่วยลดการกระทำความผิด แต่หากเด็กและเยาวชนพลั้งพลาดกระทำความผิด และเข้ามาสู่กระบวนการของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน การบำบัด แก้ไข และฟื้นฟู ก็จะเป็นวิธีการสำคัญที่จะช่วยแก้ไข

พฤติกรรมเสียหายของเด็กและเยาวชน เพื่อพร้อมที่จะกลับไปอยู่กับสังคมภายนอกได้อย่างปกติสุข และยังเป็น การช่วยตัดวงจรการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนซึ่งอาจจะส่งผลให้เด็กและเยาวชนกลายเป็น อาชญากรในวัยผู้ใหญ่ต่อไป

ดังนั้น การจะแก้ไขปัญหาคือของเด็กและเยาวชน ทั้งที่ยังอยู่ในสังคมปกติ และเยาวชนที่กระทำผิด จึงมีความจำเป็นที่ต้องได้รับความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมของคนในสังคมทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม โดยต้องตระหนักและให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง ดังที่กล่าวในข้างต้นว่า “การป้องกัน” เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพที่สุดในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนที่พฤติกรรมเสี่ยง นอกจากนี้ หากเด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมที่เสียหาย กระทำผิด และเข้ามาสู่กระบวนการของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนแล้ว ทั้ง 3 ภาคส่วนในสังคมต้องมีความตระหนักเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากการป้องกันว่า ควรจะ “บำบัด แก้ไข และฟื้นฟู” พฤติกรรมต่างๆ เหล่านั้นอย่างไร เพื่อมิให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมกระทำผิดซ้ำซากจนกลายเป็นธรรมชาติชานาญ สัมเป็นอาชญากรวัยผู้ใหญ่ในอนาคต ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมในอนาคตต่อไป

สาเหตุของการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน

สาเหตุแห่งการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนนั้น เป็นสาเหตุเฉพาะบุคคล บางคนอาจจะมีเพียงสาเหตุเดียว ในขณะที่บางคนก็มีหลายสาเหตุประกอบกัน สาเหตุแห่งการกระทำผิดมีอยู่หลายประการ อย่างไรก็ตามสามารถแยกแยะสาเหตุแห่งการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนเป็น 2 สาเหตุใหญ่ด้วยกัน คือ

1. สาเหตุจากสิ่งที่อยู่รอบข้างตัวเด็กและเยาวชน เช่น ครอบครัว สถานที่อยู่อาศัย บุคคลรอบข้าง สถานเจริญวัย สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ การขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นหรือบังเกิดความวุ่นวายในสังคม ซึ่งแบ่งออกได้เป็นตามปัจจัยต่างๆ ดังนี้

- 1.1 ปัจจัยด้านครอบครัว ประวัติการกระทำผิดของพ่อแม่จะทำให้บุตรมีโอกาสกระทำผิดร้ายแรงได้ เมื่อเปรียบเทียบกับครอบครัวที่ไม่มีการกระทำผิดของพ่อแม่ การทารุณกรรมและละเลยเด็กจะสัมพันธ์กับการมีพฤติกรรมรุนแรงต่อมา แต่ระดับของความรุนแรงขึ้นอยู่กับลักษณะของการทารุณกรรม เช่น เด็กที่ถูกทำร้ายร่างกายจะมีการกระทำผิดรุนแรงบ้างเล็กน้อย ในขณะที่เด็กที่ถูกละเลยทอดทิ้งจะกระทำผิดรุนแรงมากกว่า การจัดการที่ไม่เหมาะสมของครอบครัว ครอบครัวที่ขาดการตั้งเป้าหมายพฤติกรรมที่ชัดเจน ขาดการควบคุมดูแล มีระเบียบวินัยที่เข้มงวดหรือไม่แน่นอน และขาดทักษะการเป็นพ่อแม่ เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความรุนแรงในเด็กได้ การขาดการมีส่วนร่วมของเด็กและพ่อแม่ทำให้เด็กมีพฤติกรรมรุนแรง เช่น พ่อแม่ที่ไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในการศึกษาของลูก พ่อแม่ที่ไม่เข้าร่วมในกิจกรรมยามว่างของบุตร และการไม่สื่อสารกันระหว่างพ่อแม่กับลูกในวัยรุ่น ความขัดแย้งในครอบครัว การแสดงออกซึ่งความขัดแย้งอย่างรุนแรงในชีวิตครอบครัวจะเพิ่มความเสี่ยงต่อการมี

พฤติกรรมรุนแรงของบุตร โดยเฉพาะหากแสดงความขัดแย้งให้บุตรที่อยู่ในช่วงอายุ 14 ถึง 16 ปีเห็นจะทำให้เพิ่มพฤติกรรมรุนแรงเมื่ออายุ 18 ปี การถูกแยกจากพ่อแม่ ความสัมพันธ์ที่ไม่ดีระหว่างบุตรกับพ่อแม่จะทำให้พฤติกรรมรุนแรงมากขึ้น โดยพบว่าเมื่อเด็กมีปัญหาเกี่ยวกับพ่อแม่ตั้งแต่อายุก่อน 10 ขวบ หรือลูกออกจากบ้านก่อนอายุ 16 ปี จะมีโอกาสเสี่ยงยิ่งขึ้น การมีพี่น้องกระทำความผิดจะเพิ่มความเสี่ยงต่อพฤติกรรมรุนแรง เพราะพี่น้องที่กระทำความผิดจะมีความสัมพันธ์อย่างมากกับการมีพฤติกรรมรุนแรงในวัยรุ่น โดยเฉพาะจะมีอิทธิพลสูงต่อหญิงมากกว่าชาย

อย่างไรก็ตามสาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน มิใช่มีแต่เฉพาะครอบครัวที่มีความบกพร่องดังเช่นที่กล่าวข้างต้นเพียงอย่างเดียว แต่สามารถเกิดขึ้นกับครอบครัวที่มีความสมบูรณ์ก็ได้ ซึ่งกรณีนี้อาจเกิดจากครอบครัวที่บิดามารดาตั้งความหวังหรือสร้างความกดดันให้กับเด็กและเยาวชนสูงเกินไป จึงเข้มงวดกวดขันเป็นผลให้เกิดความกดดันกับเด็กและเยาวชน เมื่อเด็กและเยาวชนไม่ได้เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ก็จะระบายออกมาดื้อไม่รู้ตัว ซึ่งมีผลกระทบต่อจิตใจเด็กและเยาวชน จนอาจทำให้เด็กและเยาวชนรู้สึกว่าคุณค่าตัวเองไม่มีคุณค่า จึงปล่อยตัวประพฤติตนไปตามสภาพแวดล้อมที่ไม่ดีหรือที่เรียกว่าเป็นการประชดชีวิต

1.2 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ครอบครัวของชนชั้นล่างที่มีความยากจนและผู้ใช้แรงงานชนชั้นล่างที่มีความยากไร้ และผู้ใช้แรงงานซึ่งมีรายได้ไม่เพียงพอที่จะใช้จ่ายในการดำเนินชีวิต ทำให้เกิดกาขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็น ซึ่งจะพบว่าเด็กและเยาวชนมักจะกระทำความผิดในข้อหาลักทรัพย์จำนวนมาก หรือพบว่าผู้ใหญ่ชักจูงให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิด โดยเด็กและเยาวชนหวังเพียงค่าตอบแทน เช่น ชักจูงให้นำยาเสพติดไปส่งต่อหรือจำหน่าย โดยให้เงินเป็นค่าตอบแทน

1.3 ปัจจัยด้านชุมชน มีการศึกษาแสดงถึงการเติบโตท่ามกลางความยากจน มีโอกาสเสี่ยงต่อการมีพฤติกรรมรุนแรง การเติบโตในครอบครัวที่มีรายได้ต่ำจะเพิ่มโอกาสเป็นวัยรุ่นที่ใช้ความรุนแรงความไร้ระเบียบในชุมชน การขาดความผูกพันกับเพื่อนบ้าน การมีเพื่อนบ้านผู้ใหญ่ที่กระทำความผิดและมีความสะดวกในการได้ยาเสพติดมาใช้ จะเพิ่มความเสี่ยงต่อการกระทำผิดและรุนแรง

2. สาเหตุที่เกิดจากตัวเด็กและเยาวชนเอง ซึ่งแยกเป็นสาเหตุย่อยๆ ได้ดังนี้

2.1 เกิดจากพันธุกรรม เด็กและเยาวชนได้รับการถ่ายทอดมาจากบิดามารดา เช่น โรคปัญญาอ่อน หรือระดับสติปัญญาต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ หรือมีร่างกายพิการ ก็จะทำให้เด็กและเยาวชนรู้สึกว่าตนเองมีปมด้อย เกิดความน้อยเนื้อต่ำใจและอาจถูกเด็กและเยาวชนวันเดียวกันล้อเลียน จนทำให้เด็กและเยาวชนรู้สึกว่าตนเองถูกซ้ำเติมและเกิดอารมณ์ค่อนข้างรุนแรง จึงแสดงออกในทางก้าวร้าว เช่น ทำร้ายร่างกายผู้ล้อเลียนหรือเด็กและเยาวชนที่อ่อนแอกว่า หรือหากไม่สามารถตอบโต้ได้ก็จะเกิดการเก็บกดสะสมไปเรื่อยๆ และแสดงออกเมื่อมีโอกาส

2.2 เกิดจากภาวะทางจิตใจหรืออารมณ์บกพร่อง เด็กและเยาวชนจะมีวุฒิภาวะทางด้านจิตใจและอารมณ์แตกต่างจากผู้ใหญ่ ทั้งเด็กและเยาวชนแต่ละคนจะมีวุฒิภาวะของจิตใจและ

อารมณ์ไม่เท่ากัน เด็กและเยาวชนบางกลุ่มมีวุฒิภาวะทางจิตใจและอารมณ์ไม่ปกติ ซึ่งอาจเกิดจากประสบการณ์และการเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน ในวัยรุ่นเด็กและเยาวชนมักจะมีอารมณ์คึกคะนอง ขาดความอดทนต่อสิ่งเร้าหรือสภาพแวดล้อม บางคนไม่ชอบถูกบังคับและมักแสดงออกกับการถูกบังคับอย่างไม่ถูกต้อง โดยเฉพาะในวัยนี้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและจิตใจ รวมถึงฮอร์โมนทางเพศที่เพิ่มขึ้น หลายคนมีการแสดงออกในทางรุนแรง ก้าวร้าว และใช้วิธีรุนแรงในการแก้ปัญหา

2.3 เกิดจากความอ่อนด้อยสติปัญญาหรือประสบการณ์ เด็กและเยาวชนยังมีสติปัญญาและประสบการณ์น้อย จึงมักถูกชักจูงไปในทางที่ผิดได้โดยง่าย หรืออาจจะกระทำไปด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ โดยยังไม่มีความคิดที่รอบคอบ หรือยังไม่สามารถแยกแยะว่าสิ่งใดควรหรือไม่ควรทำ เช่น ถูกชักจูงให้ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด หรือถูกชักจูงให้ประกอบอาชีพที่ไม่เหมาะสมแต่มีรายได้ดี

2.4 เกิดจากระดับการศึกษา เด็กและเยาวชนที่มีระดับการศึกษาต่ำจะไม่แสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง หรือไม่มีความกระตือรือร้นที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่แก้ปัญหาของตนเองด้วยเหตุผลเพื่อเลี้ยงตนเองได้ ทำให้เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้อยู่ในกลุ่มเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดการทำความผิดได้โดยง่าย

ปัญหาด้านทางกฎหมายเกี่ยวกับระบบจำแนก บำบัด แก้ไข ฟื้นฟูและติดตามเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

กฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมด้านเด็กและเยาวชนได้มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง โดยในช่วงหลังนี้ได้มีความพยายามในแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติจัดตั้งและวิधिพิจารณาดีเยาวชนและครอบครัว โดยมีการนำหลักการสากลที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเด็กและเยาวชนมาใช้ไว้หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นหลักการเรื่องประโยชน์สูงสุดของเด็ก เรื่องการจัดการเด็กและเยาวชนโดยระบบเปิด รวมทั้งเรื่องมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาที่ถูกออกแบบขึ้นจากแนวคิดเรื่องกระบวนการยุติธรรมสมานฉันท์ (Restorative Justice) และการหันเหคดีอาญา (Diversion) หลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชน (Participation) ในกระบวนการจำแนก บำบัด แก้ไข ฟื้นฟู และติดตาม หลักความเป็นมืออาชีพ (Professionalization) จนอาจจะเรียกได้ว่าเป็นการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมด้านเด็กและเยาวชนครั้งใหญ่

จะเห็นได้ว่า ระบบกฎหมายที่ดี จำเป็นที่จะต้องมีการวางมาตรการในการควบคุมการใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนให้เหมาะสม มิฉะนั้นปัญหาจะเกิดเพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีใช่แค่ปัญหาต่อตัวเด็กและเยาวชน แต่อาจจะเป็นปัญหาต่อสังคมด้วย ตัวอย่างเช่นเด็กที่ควรจะถูกบำบัด แต่ถูกปล่อยออกไปอย่างไม่ถูกต้อง ก็อาจไปก่อความเสียหายให้แก่บุคคลอื่นได้ สำหรับเด็กดีที่พลัดหลงเข้าไปในกระบวนการยุติธรรม ก็สมควรจะได้รับมาตรการที่เหมาะสมกับปัญหาของเขา ดังนั้น มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา จึงมีใช่แค่เรื่องไกลเกลี่ยให้คดีจบไป แต่ยังคงหมายถึงการพยายามสร้างความ

สมานฉันท์ให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง เพื่อผู้เสียหายได้รับการเยียวยาความเสียหาย เด็กและเยาวชนสำนึกผิดไม่หวนกลับมากระทำความผิดซ้ำ คนในสังคมกลับมาอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขอีกครั้ง หากทำการศึกษาด้านนิติพัฒนาการทางกฎหมายของไทย ที่แม้จะมีวิวัฒนาการมาโดยลำดับประกอบกับมีพลังขับเคลื่อนจากพันธะกรณีในประเทศไทยทำความตกลงเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและในฐานะประเทศสมาชิกของสหประชาชาติในอันที่จะยอมรับกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก แต่ก็มีอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การพัฒนาการด้านกฎหมายเกิดความล่าช้าอย่างไม่น่าเชื่อ ดังจะเห็นว่ากระบวนการในการจัดทำร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว เริ่มมีการดำเนินการตั้งแต่ปี 2545 แต่มาผ่านกระบวนการทางนิติบัญญัติในเดือน กันยายน 2553 นับเป็นเวลายาวนานถึง 8 ปี ซึ่งเป็นบทเรียนที่มีคุณค่าต่อการนำมาศึกษาเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาระบบปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในอนาคตเป็นอย่างยิ่ง ข้อที่น่าหวั่นวิตกขึ้นพิจารณาว่าเป็นสาเหตุของปัญหา ที่ปฏิเสธไม่ได้ก็คือนโยบายของรัฐบาลที่แยกสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนออกจากสังกัดของศาลเยาวชนและครอบครัวโดยไม่มีจุดยึดโยง ทำให้ทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานในศาลเยาวชนและครอบครัวและกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนถูกบิดผันจากการดำเนินงานร่วมกัน ไปสู่การดำเนินงานในลักษณะคู่ขนานกัน มีการแบ่งพื้นที่การทำงานถึงขนาดว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวมีหน้าที่เพียงพิจารณาพิพากษาคดี การดำเนินการหลังคำพิพากษาเป็นบทบาทหน้าที่ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งต่อมาเปลี่ยนสถานะเป็นกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งขัดกับหลักการสากลที่มองเด็กเป็นศูนย์กลาง การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเป็นเรื่องที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องร่วมกันดำเนินการโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ

ผลพวงจากสถานการณ์ดังกล่าวจึงนำมาซึ่งความขัดแย้งทางความคิดที่แสดงออกและปรากฏให้เห็นในร่างกฎหมายที่มีการเสนอโดยสำนักงานศาลยุติธรรมและกระทรวงยุติธรรมเข้าสู่การพิจารณาของสภา จนต้องใช้ระยะเวลายาวนานกว่าที่จะสามารถตกลงหลักแนวคิดไปในทิศทางเดียวกันได้ ซึ่งการร่างกฎหมายภายใต้สภาวะการดังกล่าวย่อมมีข้อจำกัดในการดำเนินการ อันส่งผลให้บทบัญญัติของกฎหมายในบางมาตราถูกออกแบบขึ้นโดยยังไม่สอดคล้องกับหลักการที่ควรจะเป็น ซึ่งเป็นกรณีที่เหมาะสมควรมีการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติของกฎหมายกันต่อไป

นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ว่า แม้ร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวฉบับนี้ เมื่อมีการประกาศใช้ ย่อมถือเป็นก้าวอย่างสำคัญด้านพัฒนาการทางกฎหมายในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมของไทย แต่ถ้ายังไม่มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมไปสู่แนวคิดหลักการพัฒนาระบบยุติธรรมเพื่อการบำบัด (Therapeutic Justice) ซึ่งเป็นพัฒนาการแนวใหม่ที่มองระบบยุติธรรมในการแก้ไขปัญหาแบบองค์รวม โดยยึดเด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลาง ภายใต้อาณัติของทุกองคาพยพใน

สังคม พระราชบัญญัติฉบับนี้ก็ไม่ได้เพียงภาพฝันในทางแนวคิดทฤษฎี มีอาจเกิดผลที่เป็นจริงได้ในทางปฏิบัติ อย่างไรก็ตามแนวคิดดังกล่าวนี้ยังเป็นเรื่องใหม่และมีผลกระทบต่อ การปรับเปลี่ยนบทบาทของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ย่อมไม่ใช่เรื่องง่ายในการดำเนินการ จำต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายขับเคลื่อนให้เกิดกระแสความเปลี่ยนแปลงในเรื่องนี้ อย่างจริงจัง

ปัญหาด้านหน่วยงานและองค์กรในการดูแลเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม

สำหรับในประเทศไทยก็มีพัฒนาการมาอย่างยาวนาน กล่าวคือ ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2450 มีการตั้งโรงเรียนดัดสันดานเด็กขึ้น ในปี พ.ศ. 2479 มีการจัดตั้งโรงเรียนฝึกอาชีพ ตามพระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก ในปี พ.ศ. 2495 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเด็กและเยาวชน และในปี พ.ศ. 2534 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว โดยแต่เดิมศาลเด็กและเยาวชนเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำภารกิจที่เกี่ยวข้อง โดยมีสถานพินิจและคุ้มครองเด็กเป็นผู้ปฏิบัติการภายใต้การกำกับดูแลของศาล ต่อมา ภายหลังจากการแยกศาลออกจากกระทรวงยุติธรรม ได้มีการจัดตั้งกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ทำให้ภาระหน้าที่หลายประการได้แยกออกจากงานของศาลเป็นการเฉพาะ ภายหลัง เมื่อมีการแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองประพฤติ ก็ทำให้กรมคุ้มครองประพฤติเข้าไปมีบทบาทในส่วนของการสอดส่อง ติดตาม รวมทั้งคุ้มครองประพฤติเด็กและเยาวชนด้วย และนอกเหนือจากหน่วยงานยุติธรรมแล้ว กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ก็ยังเป็นอีกหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลเด็กและเยาวชนที่มีความเสี่ยงตามกฎหมายคุ้มครองเด็กและเด็กที่จำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ กล่าวคือ เด็กและเยาวชนที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์กระทำความผิด ไม่ต้องรับโทษ รวมทั้งมีการกิจหลักในเรื่องของการสงเคราะห์เด็กอีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้น องค์กรสหวิชาชีพ ต่างก็เข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือในการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู เยียวยาเด็กและเยาวชนควบคู่กันไปด้วย โดยโรงพยาบาลตุลาการเฉลิมพระเกียรติ ถือเป็นองค์กรด้านสุขภาพที่ขึ้นกับศาลยุติธรรมและเป็นหน่วยงานที่พัฒนาองค์ความรู้ในด้านนี้มาอย่างยาวนาน นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานด้านสุขภาพจิตของเด็ก หรือด้านการบำบัดยาเสพติด หรือด้านการดูแลสุขภาพเด็กในภาพรวมในส่วน of กระทรวงสาธารณสุขมาร่วมพัฒนาในเรื่องนี้ด้วย และนอกเหนือจากหน่วยงานภาครัฐดังกล่าวแล้ว ในปัจจุบัน ก็ยังมีหน่วยงานภาคประชาสังคมที่เข้าไปมีบทบาทมากขึ้นในการดำเนินงานพัฒนาในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

ปัญหาที่สำคัญเกี่ยวกับเรื่องหน่วยงานและองค์กรในการดูแลเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมของไทยซึ่งมีความหลากหลาย จึงเกิดปัญหาในเรื่องการขาดการประสานงานกันอย่างจริงจัง โดยเฉพาะองค์กรในภาครัฐนั้นยังขาดการทำความร่วมมือ ความเข้าใจกัน ขาดการ

แลกเปลี่ยนข้อมูล และขาดการวางแผนงานร่วมกัน นอกจากนี้ ประเด็นเรื่องการใช้อำนาจที่ขัดแย้งกัน หรือทับซ้อนกันในบางเรื่อง ก็สามารถนำไปสู่ความขัดแย้งในการดำเนินการได้ในบางครั้งบางคราว ทำให้การพัฒนาที่เป็นเอกภาพเกิดขึ้นได้ยาก สำหรับองค์กรภาคเอกชน ยังขาดการสนับสนุนที่จะให้สามารถพัฒนาศักยภาพให้มีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม

ศูนย์ฝึกอบรมในสังกัดกรมพินิจ

ความเป็นมา ก่อนเกิดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ขณะที่ใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มีการควบคุมเด็กที่กระทำผิดโดยในปี พ.ศ. 2450 ได้จัดตั้งโรงเรียนดัดสันดานขึ้นที่เกาะสีชัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรีเพื่อควบคุมผู้กระทำผิดซึ่งมีอายุระหว่าง 10-16 ปี อยู่ในความดูแลของกรมตำรวจและในเวลาต่อมาได้ออนไปอยู่ในความดูแลของกรมราชทัณฑ์ หลังจากนั้นเมื่อพระราชบัญญัติราชทัณฑ์พุทธศักราช 2479 และพระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวกพุทธศักราช 2479 วางหลักปฏิบัติต่อนักโทษผู้ใหญ่กับนักโทษเด็ก และเปลี่ยนชื่อจากโรงเรียนดัดสันดานมาเป็นโรงเรียนฝึกอาชีพพร้อมทั้งย้ายมาตั้งที่ตำบลเกาะใหญ่ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเมื่อปี 2501 กรมราชทัณฑ์ได้ออนกิจการโรงเรียนฝึกอาชีพไปให้ กรมประชาสงเคราะห์ดำเนินการซึ่งกรมประชาสงเคราะห์ ได้รับเด็กไว้ฝึกอบรม ณ เยาวชนสถาน บ้านห้วยโป่ง จังหวัดระยอง รัฐบาลเห็นว่าการปฏิบัติต่อเด็กในระหว่างจับกุมหรือพิจารณาคดีโดยใช้วิธีการเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ นั้นเป็นวิธีการที่ไม่เหมาะสม และเป็นผลเสียต่อเด็กจึงได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และกระทรวงยุติธรรม ได้เปิดดำเนินการศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง กับสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2495 มีที่ทำการชั่วคราวที่ศาลแขวงพระนครใต้ (เดิม) ตำบลตลาดน้อย อำเภอสัมพันธวงศ์ จังหวัดพระนคร ซึ่งภายหลังได้ย้ายมาอยู่อาคารที่ถนนราชินี ใกล้ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ต่อมาเห็นความสำคัญของสถาบันครอบครัวว่ามีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาคดีเด็กและเยาวชนจึงนำคดีครอบครัวมาพิจารณาในศาลนี้ด้วย โดยยกเลิกกฎหมายเดิมทั้งสองฉบับและให้ใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 แทน พร้อมทั้งเปลี่ยนชื่อศาลคดีเด็กและเยาวชนและสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก มาเป็น ศาลเยาวชนและครอบครัว และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เมื่อกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเกิดกรมก่อกำเนินโดยมาตรา 33 (6) แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119 ตอนที่ 99 ก. เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2545 ซึ่งมีผลบังคับใช้วันที่ 3 ตุลาคม 2545 และได้มีกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม พ.ศ.2545 มีหน่วยงานในสังกัด 5 หน่วยงาน ได้แก่สำนักงานเลขาธิการกรม ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน สถานพินิจและคุ้มครอง

เด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัด สำนักพัฒนาระบบงาน ยุติธรรมเด็กและเยาวชนโดยภารกิจของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเดิมนั้นถูกแยกส่วนการ ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนไปอยู่ที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแทน และกรมได้เปิดดำเนินการสถาน พินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนครบทุกจังหวัด เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2549 ส่วนศูนย์ฝึกและอบรมเด็ก และเยาวชนมีกระจายอยู่ทั่วประเทศ รวม 19 ศูนย์ ภายหลังกรมเกิดแล้วมีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายอีก ครั้งหนึ่ง คือ ได้ยกเลิกกฎหมายเดิมและ ใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณา คดีเด็กและเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2553 โดยมีผลให้ใช้บังคับเมื่อพ้นหนึ่งร้อยแปดสิบวัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

สรุป

ที่กล่าวมาข้างต้นจากศึกษาการทำงานแนวทางการพัฒนา กระบวนการแก้ไขบำบัดและ ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่าการจัดกิจกรรมในเชิงบำบัด ฟื้นฟูเป็นจำนวนมากและมีการทำงานร่วมกับเครือข่ายชุมชนอยู่บ้าง แต่การทำงานยังคงเป็นแบบศาล เยาวชนและครอบครัวเป็นศูนย์กลาง การร่วมมือกันทำงานยังมีน้อยอาจเป็นเพราะยังไม่มี ความเข้าใจใน เรื่องการทำงานกับเครือข่ายชุมชน ทำให้การทำงานร่วมกันมีขั้นตอนไม่ชัดเจน หรือเครือข่ายชุมชนยังไม่ เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน ไม่เห็นความสำคัญของภารกิจทำให้ยังไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมหรือ บทบาทในกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนโดยตรงแต่ ตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้เพิ่มบทบาทขององค์กรเครือข่ายใน กระบวนการแก้ไขบำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชน โดยมี พ.ร.บ.การบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและ เยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ.2561 เป็นตัวช่วยควบคู่กัน เนื่องจากการแก้ไขปัญหาของเด็กหรือเยาวชนที่ กระทำผิด ไม่สามารถดำเนินงานโดยหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมได้โดยลำพัง แต่ต้องอาศัยความ ร่วมมือทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ชุมชน สถานศึกษาของเด็กและเยาวชน ดังนั้นต้อง ร่วมกันในการพัฒนากระบวนการเพื่อให้มีประสิทธิผลมากขึ้น ดังนั้นกระบวนการที่จะพัฒนาจึงมีความ เป็นอย่างยิ่ง

บทที่ 4

การพัฒนากระบวนการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน

จากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามผู้ปฏิบัติงานในศาลเยาวชนและครอบครัวและกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เห็นว่าการ แก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเป็นอีกส่วนที่สำคัญซึ่งจากการดำเนินการวิเคราะห์ (SWOT Analysis) โดยการพิจารณาข้อมูลพื้นฐาน สังคม แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและบริบทการพัฒนาสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้ององค์ประกอบภายใน องค์ประกอบภายนอก และกำหนดเป็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ปรากฏผลดังนี้

- S จุดแข็ง (Strengths)

- มีการจัดโครงสร้างแบบกระจายอำนาจ
- มีการกำหนดค่านิยมร่วมในการปฏิบัติงาน
- บุคลากรมีความรู้และประสบการณ์เฉพาะทาง
- บุคลากรมีความอดทน เสียสละ ความรับผิดชอบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน
- มีการกำหนดขั้นตอน กระบวนการตามภารกิจหลักโดยมีกฎหมายรองรับ
- มีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน เฉพาะบางหน่วยงาน
- มีงานวิจัยรองรับการปฏิบัติงานต่อเด็กและเยาวชน

- W จุดด้อย (Weaknesses)

- ไม่มีวิธีการควบคุมแนวทางการบริหารงานให้สอดคล้องกัน
- ไม่ได้นำค่านิยมร่วมมาใช้ในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจนและไม่ได้ติดตามผล
- ไม่ได้ใช้แผน (Action Plan) ในการควบคุมการปฏิบัติงาน
- ไม่ได้รับการสนับสนุนทรัพยากรในการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอต่อการใช้งาน
- อาคารและสถานที่ไม่เพียงพอต่อการให้บริการ
- บุคลากรทำงานนอกเหนือภาระงาน
- อัตรากำลังไม่เพียงพอ
- การสื่อสารภายในองค์กรขาดความชัดเจน
- บุคลากรไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการในการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามความเหมาะสม
- บุคลากรไม่ได้รับการพัฒนาตามความจำเป็นในการปฏิบัติงาน

- บุคลากรขาดความชัดเจนในความก้าวหน้าในสาขาอาชีพ
- ไม่ได้ปฏิบัติงานตามคู่มือที่กำหนดไว้
- ขาดการบูรณาการในการปฏิบัติงานทั่วถึง
- ไม่ได้นำวิธีการควบคุมและประเมินผลการปฏิบัติงานมาใช้ให้ครอบคลุม
- ไม่ได้นำงานวิจัยมาพัฒนาระบบงานอย่างเต็มที่

- O โอกาส (Opportunities)

- มีแผนด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนและมีงบประมาณที่สามารถให้การสนับสนุนได้
- สังคมมีความตระหนักในการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาของเด็กและเยาวชน
- ผู้ปกครองยังมีความห่วงใย และติดตามดูแลเอาใจใส่ต่อเด็กและเยาวชน
- มีหน่วยงานให้การสนับสนุนในการรับดูแลเด็กและเยาวชนที่มีปัญหาเฉพาะทาง
- มีเทคโนโลยีและระบบการจัดการสมัยใหม่ ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานและช่วยในการบริหารจัดการภาครัฐได้ง่ายขึ้น
- มีการสัมมนาพัฒนาระบบอาเซียน

- T อุปสรรค (Threats)

- นโยบายจำกัดกำลังคนภาครัฐ ไม่สอดคล้องกับปริมาณงานที่เพิ่มขึ้น
- ความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ทำให้นโยบายด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนไม่ต่อเนื่อง
- สภาพเศรษฐกิจปัจจุบันเป็นสาเหตุของปัญหาทางสังคมและปัญหา อาทิ ปัญหาครอบครัว ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความรุนแรงและเยาวชน
- สังคมยังมีมุมมองในการแก้ไขปัญหาเด็กโดยเน้นการลงโทษให้เด็ดขาดมากกว่าการบำบัดฟื้นฟู
- เด็กกระทำผิดมีแนวโน้มอายุเฉลี่ยลดลง ลักษณะการกระทำผิดมีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้น
- กฎหมายเด็กและเยาวชนส่งผลให้กลุ่มอาชญากรใช้เด็กและเยาวชนเป็นเครื่องมือได้ง่ายเพราะกำหนดโทษต่ำ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นทำให้ทราบถึงปัญหาในด้านต่างๆ ซึ่งทำให้ได้ผลการวิจัยโดยแบ่งผลการวิจัยเป็นบทสรุปโดยได้ข้อสรุปแบ่งออกเป็น 5 ด้านได้แก่

1. ด้านการป้องกันเด็กและเยาวชนกระทำผิด

1.1 ส่งเสริมสนับสนุนสถานศึกษาและเครือข่ายในการป้องกันปัญหาพฤติกรรมและการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนอย่างยั่งยืน (1พินิจ 6 สถานศึกษา) และยกระดับไปสู่ความร่วมมือ

กับศูนย์ยุติธรรมชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นศูนย์เรียนรู้ในการป้องกันเด็ก ๆ กระทำ ความผิดทางอาญา

1.2 รมรณรงค์เพื่อสร้างความตระหนักและความรู้ความเข้าใจของครอบครัวและสังคมใน การอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กแต่ละช่วงวัยอย่างมีคุณภาพให้รอดพ้นจากความเสี่ยงในการกระทำ ความผิดทางอาญา

1.3 ยกระดับการบริการให้คำปรึกษา แก่ประชาชน ครอบครัวของเด็กและเยาวชน รวมทั้งเด็กและเยาวชนที่มีความเสี่ยงด้านพฤติกรรมให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่เข้าสู่กระบวนการ ยุติธรรม ผ่านคลินิกให้คำปรึกษาของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และศูนย์ฝึกและอบรมเด็ก และเยาวชน 77 จังหวัด

1.4 ศึกษาวิเคราะห์และวิจัยสถานการณ์การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนเพื่อ นำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญห

2. ด้านการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนและการจัดการศึกษา

2.1 เพิ่มประสิทธิภาพและความเข้มแข็งในระบบความมั่นคงปลอดภัย ทั้งในด้านการ ป้องกันและแก้ไขปัญหเด็กและเยาวชนหลบหนี การก่อเหตุ การสร้างความรุนแรง การประพฤติดัด ระเบียบวินัยทั้งภายในและภายนอกสถานที่ควบคุมโดยให้ความสำคัญทั้งการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ มาตรการ ระบบ ระเบียบ เครื่องมืออุปกรณ์ สิ่งแวดล้อม สถานที่และทางกายภาพ การเรียนรู้วัฒนธรรม ของความมีระเบียบวินัย รวมทั้งนำยุทธศาสตร์ต้นแบบและมาตรการปฏิบัติขององค์กรสหประชาชาติว่า ด้วยการจัดการความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนในสาขาป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรมทางอาญามา ปรับใช้ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความปลอดภัยให้กับเด็กและเยาวชน รวมทั้งบุคลากร ผู้ปฏิบัติงานและสังคมมนุษย์

2.2 ยกระดับคุณภาพด้านสุขอนามัย ความเป็นอยู่การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน สิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์ที่จะทำให้เด็กและเยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและเกิดความเชื่อมั่น

2.3 ปรับปรุงและพัฒนาระบบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนให้มีความครอบคลุม ครบถ้วนมีความเชื่อมโยงตั้งแต่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนและศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและ เยาวชน ที่จะนำไปสู่ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู การจัดการศึกษา การ เตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและการดูแลช่วยเหลือภายหลังปล่อย

2.4 การจำแนกแยกบำบัด ตามสภาพปัญหา โดยดำเนินการ ดังนี้

2.4.1 พัฒนาระบบแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่ป่วยทางจิตเวช เพื่อรองรับ เด็กและเยาวชนที่ป่วยเป็นจิตเวชในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล และขยายผลระบบการ บำบัด แก้ไข ฟื้นฟูเด็กจิตเวชดังกล่าวไปยังศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนและสถานพินิจและ คุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ

2.4.2 พัฒนาระบบแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่วัยผู้ใหญ่ (18 ปี ขึ้นไป) โดยนำร่องที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านอุเบกขา และขยายผลไปยังศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ

2.4.3 การจำแนก แยกบำบัด แก้ไข ฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนด้วยเครื่องมือประเมินทางจิตวิทยาเชิงลึก (FCBT) ที่สามารถจำแนกเด็ก ออกเป็น 4 กลุ่ม คือ เสี่ยงมาก (H) เสี่ยงปานกลางค่อนข้างสูง (M+) เสี่ยงปานกลาง (M) เสี่ยงน้อย (L) เพื่อประสิทธิภาพในการบำบัดตามสภาพปัญหาโดยการผลักดันให้ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 8 สุราษฎร์ธานี เป็นศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนต้นแบบอย่างต่อเนื่องและขยายผลแบบคู่ขนานไปยังศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ

2.4.4 เพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาตรา 86 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2559) เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู ที่ดีสามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข

2.5 พัฒนาและขยายผลระบบการบำบัดแก้ไข ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนแบบต่อเนื่อง (IRC : Individual Routing Counselor) ไปยังศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนทั่วประเทศในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีความเสี่ยงระดับ C (มีปัญหาด้านความประพฤติแต่ครอบครัวมีความพร้อมดูแล) และกลุ่มเด็กและเยาวชนระดับที่มีความเสี่ยงระดับ D (มีปัญหาพฤติกรรม และครอบครัวไม่พร้อมดูแล) เนื่องจากเป็นระบบที่สร้างความเปลี่ยนแปลงและสร้างความแข็งแกร่งให้กับเด็กและเยาวชน ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ซึ่งจากการติดตามผลพบว่าเด็กและเยาวชนที่ผ่านระบบดังกล่าว เมื่อปล่อยตัวไปภายใน 1 ปี กระทำความผิดเพียงร้อยละ 7 - 11

2.6 นำวิทยาการและเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์และระบบการสื่อสารมาใช้ในการแก้ไขบำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชน เช่น การตรวจสารเสพติดจากร่างกาย การตรวจวินิจฉัยและการบำบัดทางจิตเวช การตรวจเพื่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและป้องกันการกระทำความผิดระเบียบวินัย การตรวจวินิจฉัยทางการแพทย์เพื่อการรักษาการควบคุมและป้องกันโรค และการเทคโนโลยีการสื่อสารเพื่อความปลอดภัย เป็นต้น

2.7 เพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดด้วยระบบการบำบัดทางการแพทย์ เครื่องมือทางจิตวิทยาควบคู่ระบบชุมชนบำบัด (Therapeutic Community) พร้อมทั้งยกระดับโครงการ To Be Number One ในการสร้างแรงบันดาลใจและสร้างภูมิคุ้มกันด้านยาเสพติด

2.8 จัดตั้งศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนขนาดเล็กในภูมิภาคเพื่อลดภาระและเพิ่มประสิทธิภาพของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนขนาดใหญ่รวมทั้งกระจายการบริการไปยังประชาชน

2.9 พัฒนาการจัดการศึกษาสายสามัญ การศึกษาด้านสายอาชีพและด้านกีฬา โดยดำเนินการดังนี้

2.9.1 จัดการศึกษาสายสามัญที่มีคุณภาพและมาตรฐานให้กับเยาวชนทุกกลุ่ม สัปดาห์ละ 20 ชั่วโมงควบคู่กับการฝึกวิชาชีพพื้นฐาน โดยมีเป้าหมายให้เด็กและเยาวชนที่ยังไม่พ้นการฝึกอบรมต้องจบการศึกษาชั้นมัธยมต้น เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับโอกาสทางการศึกษาที่จะเป็นรากฐานของการสร้างอนาคตที่ดี ส่วนผู้ที่จบมัธยมตอนต้นแล้วให้มีทางเลือก 2 ทางคือ ศึกษาสายวิชาชีพหรือศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนผู้ที่กำลังเรียน มัธยมศึกษาตอนปลายหรือจบมัธยมศึกษาตอนปลายแล้ว ให้เรียนปริทัศน์ระดับอุดมศึกษาควบคู่กับการเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือให้เรียนปริญญาตรีตามความประสงค์ โดยใช้หลักสูตรสามัญ ของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) หรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) หรือการเรียนวิชาชีพตามมาตรฐานของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานหรืออาชีวศึกษา โดยเชื่อมโยงกับความต้องการของตลาดแรงงาน และผู้ประกอบการ ดังนั้น ใน 1 สัปดาห์ เด็กและเยาวชนจะได้รับการศึกษาสายสามัญ การศึกษาสายอาชีพ และการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามโปรแกรม รวมทั้งการส่งเสริมความสามารถทางวิชาชีพ วิชาการ ดนตรีและกีฬา

2.9.2 พัฒนาระบบการจัดการศึกษาสายสามัญและสายวิชาชีพให้มีประสิทธิภาพ คุณภาพและมาตรฐานด้วยการพัฒนาครูผู้สอน ห้องเรียน สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน ห้องสมุด การเรียนรู้จากภายนอกทบทวนปรับปรุงการฝึกวิชาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน การส่งเสริมและสร้างความพร้อมในการประกอบอาชีพอิสระ รวมทั้งพัฒนาระบบการเรียนการสอนทางไกล

2.9.3 สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานด้านการศึกษาสายสามัญและสายวิชาชีพของภาครัฐและภาคเอกชน ในการสนับสนุนการจัดการศึกษา การเรียนหรือฝึกวิชาชีพให้กับเด็กและเยาวชน โดยกำหนดบทบาทและความร่วมมือที่ชัดเจน ที่มีความต่อเนื่องตั้งแต่ระยะการการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและการสงเคราะห์ภายหลังปล่อย

2.9.4 สร้างความร่วมมือกับองค์กรเครือข่ายการสื่อสารและเจ้าของสื่อต่างๆ พร้อมทั้งพัฒนาสื่อสร้างสรรค์เพื่อใช้ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในรูปแบบ DJOP Channel

2.9.5 พัฒนาการจัดการศึกษาสายสามัญและฝึกวิชาชีพให้เหมาะสมกับบริบทของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ดังนี้

2.9.5.1 ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านมุทิตา จัดการศึกษาสายสามัญให้กับเด็กและเยาวชนอายุไม่เกิน 18 ปี

2.9.5.2 ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนอุเบกขา จัดการฝึกวิชาชีพพื้นฐานให้กับเด็กและเยาวชนที่จบการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น

2.9.5.3 ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านสิรินธร จัดฝึกอาชีพขั้นสูงให้กับเด็กและเยาวชนที่จบการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นจากทั่วประเทศ

2.9.5.4 ให้ความสำคัญกับการเล่นกีฬาเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ สร้างความมีระเบียบวินัยและพัฒนาพฤติกรรมที่สร้างสรรค์พร้อมเร่งขับเคลื่อนการยกระดับการเสริมสร้างทักษะด้านกีฬาให้แก่เด็กและเยาวชนเพื่อความเป็นเลิศ

2.10 ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจเด็กและเยาวชนในรูปแบบของโครงการ การจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยร่วมมือกับสถาบันและหน่วยงานทางศาสนา เช่น การจัดหลักสูตรจุลลสาสมาธิตามแนวทางพระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยังค์สิรินโร และกรมการศาสนา) เป็นต้น

2.11 ยกระดับและเพิ่มประสิทธิภาพในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยสำหรับเด็กและเยาวชนเพื่อให้มีความพร้อม ทั้งความคิด จิตใจ พฤติกรรม ทักษะชีวิต สังคม ความรู้และการประกอบอาชีพ พร้อมทั้งการเตรียมความพร้อมของครอบครัว องค์กร หน่วยงาน ผู้ประกอบการ เครือข่ายและชุมชนที่เกี่ยวข้อง โดยมีจุดมุ่งหมายให้เด็กและเยาวชนทุกคนได้รับการดูแล สงเคราะห์ ช่วยเหลือภายหลังปล่อย เพื่อให้สามารถกลับไปอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข (มีงานทำ/ศึกษาต่อ มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง มีสัมพันธภาพกับครอบครัวที่ดี มีการคบเพื่อนที่ดี การใช้เวลาวางให้เป็นประโยชน์)

3. การเพิ่มประสิทธิภาพดูแลสิทธิและสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม

3.1 สร้างหน่วยงานต้นแบบในการดูแลสิทธิและสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน โดยการพัฒนาระบบงานคดีครอบครัวและการกำกับกำกับการปกครองผู้เยาว์รวมทั้งการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนในคดีอาญาเพื่อขยายผลไปยังหน่วยงานทั่วประเทศ

3.2 พัฒนาและขยายผลการเบิกจ่ายเงินในกำกับการปกครองด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ ตัดบัญชีอัตโนมัติ

4. ด้านการติดตามดูแลช่วยเหลือและสงเคราะห์ภายหลังปล่อย

4.1 เพิ่มประสิทธิภาพและพัฒนาระบบในการติดตามดูแลช่วยเหลือ การแก้ไขปัญหา และให้การสงเคราะห์เด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยตัวร่วมกับครอบครัว หน่วยงาน องค์กร ผู้ประกอบการ เครือข่ายและชุมชนที่หน้าที่ในการดูแลเด็กและเยาวชนหรือที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เด็กดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข พ้นจากความเสี่ยงที่จะไปกระทำความผิดซ้ำ

4.2 จัดหาสถานที่หรือที่อยู่ให้กับเยาวชนที่มีความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำ หากกลับไปยังสภาพแวดล้อมหรือชุมชนเดิม เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข

5. ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนภารกิจและยุทธศาสตร์กรมพินิจฯ

5.1 พัฒนาทรัพยากรบุคคลโดยในปีแรกเน้นระดับหัวหน้าหน่วยงานและรองหัวหน้าหน่วยงานให้มีความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะในการปฏิบัติราชการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ สร้างขวัญ

กำลังใจให้กับผู้มีผลงานดีเด่นด้วยการเชื่อมโยงผลงานกับการเลื่อนเงินเดือนที่จูงใจ พร้อมทั้งสร้างความก้าวหน้าในสายงานต่างๆ ที่เท่าเทียมตลอดจนดำเนินการทางวินัยอย่างเฉียบขาด รวดเร็วต่อข้าราชการและเจ้าหน้าที่ที่กระทำความผิด

5.2 พัฒนาความรู้ทางวิชาการและการศึกษางานวิจัยโดยดำเนินการจัดมหกรรมความรู้ทางวิชาการการแสดงผลงาน ของภาครัฐและเอกชน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ภายใต้กระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในงาน Juvenile Justice Month รวมทั้งดำเนินการศึกษาวิจัยด้านการบำบัดแก้ไข ฟื้นฟู เด็กและเยาวชน

5.3 พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยดำเนินการพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับผู้บริหาร การพัฒนาและต่อยอดระบบปฏิบัติงานของสถานพินิจฯ ศูนย์ฝึกและอบรมฯ และหน่วยงานสนับสนุนให้สามารถปฏิบัติงานระบบอิเล็กทรอนิกส์และระบบสารสนเทศ การพัฒนาระบบสารสนเทศด้านการบริหารจัดการ และด้านการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู เด็กฯ พร้อมกับการพัฒนาระบบเครือข่ายความเร็วสูงการจัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็นและการเชื่อมโยงเครือข่ายกับระบบ DXC เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลกับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมและภายนอก รวมทั้ง พัฒนาระบบฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ

5.4 ปรับปรุง กฎหมาย กฎระเบียบ การปฏิบัติงานโดยประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย กฎ ระเบียบในการปฏิบัติงาน เพื่อปรับปรุงแก้ไข ให้สอดคล้องกับสถานการณ์และบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป และเพื่อประสิทธิภาพในการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู เด็กฯ เช่น การปรับระยะเวลาการลาเยี่ยมบ้านที่สร้างแรงจูงใจไม่ให้เกิดการทำผิดระเบียบและการออกระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยในสถานที่ควบคุม เป็นต้น เร่งออกกฎหมายกระทรวงในการอนุญาตให้ส่วนราชการหรือเอกชนจัดตั้งศูนย์ฝึกและอบรมฯ ตามมาตรา 55 แห่ง พรบ.ศาลเยาวชนและครอบครัวฯ พ.ศ.2553 และปรับปรุงประกาศกระทรวงยุติธรรม เรื่องการจัดตั้งศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนและการกำหนดเขตพื้นที่ของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ฉบับเดิมเพื่อกำหนดเขตท้องที่ของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

5.5 ยกกระดับมาตรฐานการปฏิบัติงานของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ทั้งทางด้านการกักขังอยู่ล้นนอน ด้านการศึกษา ด้านการจัดสภาพแวดล้อมและด้านการเคลื่อนย้ายเด็กและเยาวชน รวมทั้ง การยกระดับการดูแลเด็กและเยาวชนหญิง เช่น การดูแลเด็กและเยาวชนหญิงตั้งครรภ์ การจัดกิจกรรมส าหรับเด็กและเยาวชนหญิง เป็นต้น

สรุปผลการสัมภาษณ์

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กับผู้ที่เกี่ยวข้องจึงมีข้อสรุปและเสนอแนะเพื่อพัฒนาระบบการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมด้านการจำแนก ดังนี้

1. ด้านกระบวนการการปฏิบัติงาน หน่วยงานหลักในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กหรือเยาวชนทั้งสี่หน่วยงานควรมีการบูรณาการการดำเนินงานในการจำแนกเด็กหรือเยาวชนแต่ละคนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมให้เป็นกระบวนการเดียวกัน ด้วยการทำความเข้าใจในการสร้างระบบการปฏิบัติงานร่วมกันโดยยึดเด็กหรือเยาวชนเป็นศูนย์กลาง ให้เกิดกระบวนการจำแนก

2. ด้านข้อมูลที่ได้จากการจำแนกเด็กและเยาวชนของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กหรือเยาวชน ควรพัฒนาให้มีการเพิ่มข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเด็กให้รอบด้านและมีรายละเอียดเชิงลึกมากขึ้น ตลอดจนมีเนื้อหาครอบคลุมถึงข้อมูลจำเป็นที่ศาลเยาวชนและครอบครัว กรมคุมประพฤติ โรงพยาบาล ตูลาการเฉลิมพระเกียรติต้องใช้ โดยสามารถนำข้อมูลไปใช้ได้โดยไม่จำเป็นต้องสัมภาษณ์เด็กซ้ำอีก โดยมีข้อเสนอแนะจากบุคลากรในศาลเยาวชนและครอบครัวว่าต้องการข้อมูลเพิ่มเติมในหัวข้อต่อไปนี้ เช่น ข้อมูลสุขภาพร่างกายและจิตใจของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุ พฤติกรรม และลักษณะในการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ข้อมูลที่วิเคราะห์ศักยภาพเด็กและเยาวชนในเชิงบวก และเชิงลบ เพื่อเสริมสร้างและแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชน ข้อมูลผลการประเมินความเสี่ยงและความต้องการของเด็กและเยาวชน ข้อมูลที่แสดงศักยภาพในการดูแลเด็กและเยาวชนของครอบครัว ชุมชน โรงเรียน ที่ละเอียดและชัดเจน เพื่อใช้ประกอบการจัดทำแผนการแก้ไข บำบัด เด็กและเยาวชนต่อไป ข้อมูลจากผู้ปกครอง

3. ด้านการพัฒนาเทคนิควิธีการจำแนก ด้วยการขยายกลุ่มเป้าหมายที่จะไปหาข้อมูล รวมทั้งมีการพัฒนาความรู้ ความสามารถและจริยธรรมในการทำงานของเจ้าหน้าที่ให้มีมาตรฐานมากยิ่งขึ้น ตลอดจนในทางปฏิบัติ รัฐมักจะขาดแคลนบุคลากรที่เกี่ยวข้องเฉพาะทางเช่น นักจิตวิทยา นักจิตวิทยาคลินิก นักจิตเวชศาสตร์ และจิตแพทย์ ดังนั้น พัฒนาเครื่องมือในการจำแนกที่ง่ายต่อการดำเนินการและการฝึกอบรมบุคลากรอื่นๆ ให้ช่วยปฏิบัติงานด้านการจำแนก จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง

4. ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานการจำแนกเด็กหรือเยาวชนในระหว่างหน่วยงานหลักในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กหรือเยาวชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ข้อมูลที่เป็นองค์ความรู้แก่บุคลากรของศาลเยาวชนและครอบครัวให้มีความเข้าใจถึงกระบวนการของการจำแนกว่าจะสามารถใช้ในการกำหนดมาตรการแก้ไข บำบัด พื้นฟูเด็กหรือเยาวชนได้ตรงกับสภาพปัญหาที่แท้จริงได้ อย่างไร จะทำให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีความเชื่อมั่นในข้อมูลที่ได้รับและสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบดุลพินิจในการกำหนดวิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชนนั้นได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น เป็นการติดต่อพัฒนาการกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กหรือเยาวชนในภาพรวม

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

ข้อสรุปแนวทางการพัฒนากระบวนการการแก้ไข บำบัด และฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมในปัจจุบันทุกฝ่ายมีความตื่นตัวในเรื่องของการพัฒนาระบบ แก้ไข บำบัด และฟื้นฟูเด็กและเยาวชน แต่ก็ยังขาดองค์ความรู้และการพัฒนาทักษะให้เป็นมืออาชีพ และในภาพรวมยังขาดนโยบายที่จะพัฒนาเรื่องนี้อย่างเป็นทางการ ซึ่งจำเป็นจะต้องมีการพัฒนาในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาโปรแกรมการบำบัดฟื้นฟู ตั้งแต่ศาลเยาวชนและครอบครัวได้ปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่จากการสงเคราะห์ไปสู่การแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ก็ได้มีการจัดกิจกรรมให้แก่เด็กและเยาวชนอย่างหลากหลาย ได้แก่ การจัดทำหลักสูตรค่ายอบรมเยาวชนและสร้างกระบวนการติดตามเด็กหรือเยาวชนโดยเครือข่ายชุมชนในโครงการรัฐราษฎร์ ร่วมใจพัฒนาเยาวชนเฉลิมพระเกียรติฯ การจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาในรูปแบบของห้องกิจกรรมเด็กและเยาวชน (Common Room) และจัดเป็นศูนย์ Hot Line เยาวชน ในศาลเยาวชนและครอบครัว โครงการส่งเสริมอาชีพเด็กและเยาวชน โครงการส่งเสริมสุขภาพและการกีฬาให้กับเยาวชน กองทุนอาหารเสริมเพื่อเด็กและเยาวชน โครงการพัฒนาระบบการฝึกอบรม แก้ไข และฟื้นฟูเด็กและเยาวชน เช่น โครงการค่ายอบรมเยาวชนเพื่ออนาคตของชาติ กิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ โครงการให้คำปรึกษาแนะนำ โครงการสร้างชีวิตใหม่เด็กและเยาวชน 1 ต่อ 3 รวมทั้งโครงการบรรพชาสามเณร เป็นต้น ซึ่งการพัฒนาระบบการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ศาลเยาวชนได้จัดทำขึ้นยังรวมถึงการพัฒนาระบบใกล้เคียงและการระงับข้อพิพาทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการประชุมกลุ่มเยียวยาเชิงสมานฉันท์และการประชุมกลุ่มสหวิชาชีพต่างๆ และการสร้างเครือข่ายพิทักษ์เด็กเยาวชนและครอบครัวในระดับชาติ และระดับท้องถิ่นทั่วประเทศ เพื่อให้ทุกภาคส่วนมีบทบาทในการดูแลเด็กและเยาวชนควบคู่กันไป ในส่วนของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และกรมคุมประพฤติ ก็ได้มีความพยายามในการพัฒนาโปรแกรมการบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนควบคู่กันไปด้วย โดยมีกิจกรรมเสริมสร้างแรงจูงใจเพื่อเข้ารับการบำบัด กิจกรรมสร้างความตระหนักรู้ตนเองและผู้อื่น กิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพครอบครัว และกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม ตั้งแต่ก่อนการพิจารณาคดีในสถานแรกรับเด็กและเยาวชนก่อนการพิจารณาคดี การบำบัดในช่วงของการทัณฑ์โทษ การบำบัดในศูนย์ฝึกและอบรม รวมทั้งการมีกิจกรรมแบบพิเศษในบ้านกาญจนาภิเษก และกิจกรรมการบำบัดในระหว่างการคุมประพฤติ

เพื่อให้เด็กเกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งร่างกาย จิตใจ และจิตสำนึก ก็นับเป็นความพยายามที่สำคัญ อย่างไรก็ตาม กิจกรรมดีๆ ทั้งหลาย จักต้องถูกนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพจากผู้ที่มีความรู้และมีความมุ่งมั่นในการทำงานด้านเด็ก ในทุกพื้นที่ของประเทศ ซึ่งเป็นเรื่องที่กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจำเป็นต้องพัฒนาให้มีความทันสมัยและเหมาะสมมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ ในอนาคต

เกี่ยวกับเรื่องโปรแกรมการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนี้ ในต่างประเทศได้มีการพัฒนาไปอย่างก้าวหน้า ซึ่งกิจกรรมการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูมิใช่พุ่งเป้าไปที่ตัวเด็กหรือเยาวชนแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่รวมไปถึงการบำบัดบิดามารดา โรงเรียนและชุมชนที่เกี่ยวข้องกับเด็กหรือเยาวชนด้วย ดังนั้น ในอนาคตก็น่าจะได้มีการส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมใหม่ๆ มากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำโครงการหรือทำหลักสูตรการเรียนแบบพิเศษ (Classroom Curricula) การเข้าค่ายเดินป่า (Wilderness Camp) การให้อยู่บ้านเป็นกลุ่ม (Group Home) โครงการพี่เลี้ยง (Mentoring) โครงการพัฒนาภาวะผู้นำ (Leadership Development) การจัดทำกิจกรรมศาลที่ดำเนินการโดยเยาวชน (Teen Court) กิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการความโกรธ (Anger Management) ที่ในปัจจุบันมีหลากหลายวิธีที่จะสามารถแก้ไขปัญหาเด็กที่เก็บบด มีความเครียดแค้น และชอบใช้ความรุนแรงได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ การใช้ศิลปะเพื่อการบำบัด (Art Therapy) ที่อาจจะมีการให้เด็กได้ใช้การวาดเขียนหรือการปั้นเพื่อเป็นการระบาย และพัฒนาอารมณ์ความรู้สึก การใช้ดนตรีหรือการรำยาแบบ Eurhythmy ซึ่งเป็นเรื่องของกายบำบัดและจิตบำบัดควบคู่กันไป การจัดทำโปรแกรม “ปิ่น” เพื่อแก้ไขปัญหาผู้กระทำผิดที่ใช้ปิ่น เป็นตัวอย่างกิจกรรมสร้างสรรค์ของต่างประเทศ เพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความรู้สึก และความรู้สึกนึกคิด (Cognitive Behavioral Therapy) อันเป็นกิจกรรมที่มีฐานทางวิชาการที่ดีและสามารถพิสูจน์ได้แบบเป็นวิทยาศาสตร์ และเน้นกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงภายในของเด็กและเยาวชน (Spiritual Transformation Process) ที่น่าจะนำมาพัฒนาอย่างจริงจังในประเทศไทยโดยจำเป็นต้องศึกษาวิจัยในรายละเอียด จนถึงขั้นนำมาปรับใช้เพื่อการปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย

2. การพัฒนาองค์กรแก้ไขบำบัดฟื้นฟู การก่อตั้งศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพเด็ก เยาวชนและครอบครัว ของโรงพยาบาลตุลาการเฉลิมพระเกียรติ การก่อตั้งมูลนิธิเพื่อการพัฒนากระบวนการด้านเด็กและเยาวชน รวมทั้งการก่อตั้งโรงเรียนฟ้าใสวิทยาและศูนย์ฝึกอาชีพฟ้าใสปันน้ำใจ นับเป็นตัวอย่างของการพัฒนาองค์กรที่เกี่ยวข้องให้มีความพร้อมที่จะรองรับกิจกรรมของเด็กและเยาวชนอย่างรอบด้าน ซึ่งยังต้องกระทำอย่างจริงจังมากขึ้นในโอกาสต่อไป เพราะในปัจจุบัน แต่ละหน่วยงานข้างต้นยังประสบปัญหาในการดำเนินงาน โดยเฉพาะปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรด้านบุคลากร และงบประมาณสำหรับการพัฒนาในส่วนของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และกรมคุมประพฤติ ที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูและดูแลเด็กและเยาวชนนั้น จำต้องเป็นหน่วยงานกลางที่จะพัฒนาบุคลากรทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ พนักงานพินิจ พยาบาล ซึ่งต้องให้สามารถทำงานแบบประสานงานกับฝ่ายอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นกรรมการสงเคราะห์ กรรมการคุ้มครอง

เด็ก ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนกระทรวงแรงงาน ตัวแทนกระทรวงสาธารณสุข ตัวแทนกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการ และเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ รวมทั้งการทำงานในเชิงรุกเพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นด้วย นอกเหนือจากการพัฒนาหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมแล้ว การพัฒนาหน่วยงานภายนอกก็เป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก เพราะหลักการใหม่ในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมเน้นระบบการบำบัดแบบเปิด (Open System) หมายความว่าควรให้โอกาสเด็กและเยาวชนมีอิสรภาพให้มากที่สุด ไม่เน้นการควบคุมตัว และไม่เน้นการอยู่ภายใต้การดูแลของรัฐ ดังนั้น หากครอบครัวของเด็กและเยาวชนมีความพร้อม ครอบครัวอาจให้การดูแลเพื่อการแก้ไขบำบัดเอง และหากชุมชนพร้อม ชุมชนก็อาจเข้ามาช่วยดูแลเด็กและเยาวชนนั้นด้วย โดยผ่านผู้นำหรืออาสาสมัครของชุมชน และนอกเหนือจากนั้น การพัฒนาองค์กรสหวิชาชีพ โดยเฉพาะโรงพยาบาลและมหาวิทยาลัยก็เป็นเรื่องสำคัญ เช่น การพัฒนาให้เกิดหน่วยงานพิเศษด้านการบำบัดเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดโดยเฉพาะ เช่น การตั้งศูนย์สุขภาพจิตเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ในโรงพยาบาลเพื่อดูแลเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น หากการบำบัดแบบเปิด ไม่ได้อยู่ในความดูแลของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ต้องให้ศาลพิจารณาความเหมาะสมในการดำเนินการ ในกรณีที่ให้หน่วยงานภายนอกเข้ามาดำเนินการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูและเด็กหรือเยาวชนในระบบปิด ต้องให้กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนรับรองมาตรฐาน และให้อำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวในการติดตามการฝึกอบรมเด็กและเยาวชนแบบมีการควบคุมตัวด้วย ในประเทศไทยแม้จะมีองค์กรภาคประชาสังคมทำหน้าที่นี้อยู่บ้าง แต่ก็ยังมีอยู่น้อยมาก จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการให้การสนับสนุนให้มีการพัฒนามากขึ้น ควบคู่ไปกับการทำงานของภาครัฐ เพื่อให้ชุมชนต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูเด็กและเยาวชนไปพร้อมกัน ซึ่งการสนับสนุนอาจเป็นได้ทั้งการให้เงินสนับสนุนอย่างจริงจังตามความเป็นไปได้และผลงานที่เกิดขึ้น รวมทั้งอาจให้การสนับสนุนในเชิงการให้บุคลากร การให้องค์ความรู้ ทักษะ เครื่องมือในการดำเนินการและงบประมาณอย่างจริงจัง ซึ่งอาจจัดให้ตามผลงานที่ได้กระทำให้เกิดขึ้นแก่ระบบยุติธรรมตามความเหมาะสม ซึ่งการพัฒนาหน่วยงานภายนอกเพื่อการบำบัดนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจจะต้องตั้งองค์กรใหม่ขึ้นมาเพื่อเป็นผู้ประสานงาน และทำการพัฒนาในเรื่องนี้ให้เกิดเป็นรูปธรรมขึ้นโดยเร็ว

ดังนั้นการพัฒนาองค์กรแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจึงต้องกระทำทั้งในหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมและหน่วยงานภายนอกหรือองค์กรภาคเอกชน ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาทั้งหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมและองค์กรภาคเอกชน ได้พยายามพัฒนากิจกรรมต่างๆ ที่หลากหลาย แต่ยังไม่เห็นหน่วยงานกลางในการรวบรวมข้อมูลและพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้และการดำเนินกิจกรรมเหล่านั้นอย่างเป็นระบบ อาจจะต้องตั้งองค์กรใหม่ขึ้นมาเพื่อเป็นผู้ประสานงานและทำการพัฒนาในเรื่องนี้ให้เกิดเป็นรูปธรรมขึ้นโดยเร็ว โดยทำหน้าที่รับผิดชอบรวบรวมข้อมูลองค์กรต่างๆ ที่มีศักยภาพในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชน และบูรณาการการปฏิบัติงานขององค์กรเหล่านั้น จัดทำเป็นแผนยุทธศาสตร์ในการบำบัด

แก้ไข พื้นฟูเด็กและเยาวชน รวมทั้งจัดทำคู่มือในการดำเนินการแก้ไข บำบัด พื้นฟูเด็กและเยาวชน ซึ่งหน่วยงานนี้ต้องจัดทำภารกิจในภาพรวมที่จำเป็น ไม่เพียงแต่เป็นการรวบรวมองค์ความรู้ แต่ต้องเป็นการทำงานวิจัยในเชิงวิชาการ เพื่อพัฒนาความรู้ต่างๆ ไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง

3. การพัฒนาระบบการประเมินผลการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ที่ผ่านมา การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่มีอยู่มากมาย ทั้งในส่วนของศาลเยาวชนและครอบครัวและส่วนของหน่วยราชการอื่น และขององค์กรภายนอก ยังไม่ถูกประเมินอย่างจริงจังและเป็นระบบ ในอนาคต จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการประเมินที่เป็นระบบและได้มาตรฐาน ซึ่งอาจจะกระทำโดยหน่วยงานภายนอกที่มีความเป็นกลาง สำหรับการดำเนินงานของหน่วยงานภายนอกศาลเยาวชนนั้น หากมีการเปิดโอกาสให้ศาลเยาวชนและครอบครัว โดยผู้พิพากษา ผู้พิพากษาสมทบ หรือเจ้าหน้าที่ของศาล มีบทบาทเข้าไปร่วมประเมินผลการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ไม่ว่าจะเป็นการตรวจรายงานการดำเนินการ หรือการเข้าเยี่ยมชมนกกิจกรรม หรือการพบปะกับเด็กและเยาวชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง ก็ย่อมทำให้มีการช่วยพัฒนางานให้ดีขึ้นได้ด้วยการมีส่วนร่วม ซึ่งการพัฒนางานต่างๆ เป็นเรื่องที่มีความจำเป็นเพื่อให้การทำงานของทั้งระบบมีความสมบูรณ์ขึ้น การพัฒนาระบบข้อมูลกลางที่ใช้ร่วมกันระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนอย่างเป็นระบบ การพัฒนาระบบข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเก็บและการจัดทำฐานข้อมูล ทั้งในส่วนของเด็กและเยาวชน รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับโปรแกรมการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และข้อมูลอื่นๆ ของศาลเยาวชนและครอบครัว และขององค์กรภาคประชาสังคมและชุมชน เช่น รายชื่อหน่วยงาน และองค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่จะส่งเด็กไปบำบัดฟื้นฟู รายชื่อผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กและเยาวชนน่าจะได้มีการจัดทำระบบการจัดการความรู้ (Knowledge Management) เพื่อนำไปเผยแพร่และถ่ายทอดความรู้ทั้งระบบอย่างเหมาะสม โดยจัดทำระบบเอกสารและฐานข้อมูลกลางที่ใช้ร่วมกันระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนอย่างเป็นระบบ ซึ่งการพัฒนาในเรื่องนี้อาจหมายรวมถึงการพัฒนาห้องสมุด และศูนย์ข้อมูลสารสนเทศด้านกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนด้วย การพัฒนาความร่วมมือและการประสานงาน โดยสรุปการพัฒนาความร่วมมือและการประสานงานใน 2 มิติ

มิติที่หนึ่ง : การพัฒนาด้านการปฏิบัติงานร่วมกันของหน่วยงานหลักในกระบวนการยุติธรรมอย่างเป็นองค์รวม มีเด็กหรือเยาวชนเป็นศูนย์กลาง โดยยึดประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ ที่ผ่านมา ประเทศไทยได้รับบทเรียนจากการปฏิบัติงานภายใต้ทัศนคติที่บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กต่างคนต่างทำงานภายใต้แนวคิดในการรักษาพื้นที่อำนาจของตนเอง จนกระทั่งการปฏิบัติงานของหน่วยงานด้านเด็กและเยาวชนขาดความร่วมมือกันระหว่างองค์กรของรัฐด้วยกันเอง และกับองค์กรภายนอก ส่งผลกระทบต่อพัฒนาทางด้านกฎหมายและพัฒนาการทางด้านแนวปฏิบัติของระบบปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนของไทยอย่างมากดังที่ได้นำเสนอมาแล้ว ดังนั้น การพัฒนาความร่วมมือของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมด้านเด็กและเยาวชน จึงเป็น

หัวใจสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาระบบการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนในทุก ๆ ด้าน และเป็นเรื่องที่จะต้องทำอย่างจริงจัง โดยการทำลายกำแพงพื้นที่อำนาจของแต่ละองค์กร แล้วมาร่วมกันออกแบบระบบการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชน ทั้งด้านการจำแนก แก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และติดตามเด็กหรือเยาวชนที่มีความเหมาะสม สามารถแก้ไขปัญหาเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ให้สามารถกลับคืนสู่สังคมและใช้ชีวิตได้อย่างสร้างสรรค์อย่างแท้จริงกัน ด้วยการบริหารจัดการที่ดี การปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยงานไม่ซ้ำซ้อนกันในทุกกระบวนการ มีการพัฒนางานในเชิงคดี โดยเฉพาะการพัฒนาระบบส่งต่อ จากหน่วยงานหนึ่งสู่หน่วยงานหนึ่ง ซึ่งอาจจะต้องมีผู้จัดการคดี (Case Manager) ที่เป็นผู้ประสานงานอย่างจริงจังกับทุกฝ่าย ซึ่งการปฏิบัติงานร่วมกันในลักษณะดังกล่าวจะต้องมีรูปแบบอย่างไรนั้น เป็นโจทย์ที่คณะวิจัยโครงการระบบปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมด้านการจำแนก การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูและการติดตามเด็กและเยาวชนต้องร่วมกันค้นหาคำตอบจากผลงานวิจัยที่จะเกิดขึ้นต่อไป

มิติที่สอง : การพัฒนาในเชิงนโยบาย สำหรับการพัฒนาในเชิงนโยบาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกระบวนการยุติธรรมด้านเด็กและเยาวชนทั้งหมดควรมีโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการประสานงานระหว่างหน่วยงาน ควรมีนโยบายการบริหารที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และควรบูรณาการแผนการดำเนินงานร่วมกัน และมีระบบการเชื่อมโยงแผนการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพ กิจกรรมที่จะทำให้เกิดการพัฒนาความร่วมมือและการประสานงาน ได้แก่ การประชุมประจำปีร่วมกัน การพบปะเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์อย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการปรึกษาหารือเพื่อจัดทำแผนแม่บทด้านเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมร่วมกัน โดยทุกฝ่ายจะต้องรู้สึกเป็นเจ้าของงานที่จะพัฒนาเด็กและเยาวชนร่วมกัน โดยไม่มีหน่วยงานใดสำคัญไปกว่ากัน ดังนั้น การพัฒนานโยบาย กฎหมาย หรือแนวปฏิบัติในเรื่องที่เกี่ยวข้อง ควรจะเป็นเรื่องความร่วมมือกันพัฒนาอย่างจริงจัง ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างเป็นเจ้าของแต่ผู้เดียว ในอนาคตจึงมีความเป็นไปได้ที่จะจัดตั้งองค์กรใหม่เพื่อการพัฒนาในเชิงนโยบายเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมด้านเด็กและเยาวชน ในรูปแบบของคณะกรรมการแห่งชาติเพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน หรือสถาบันวิจัยและพัฒนาด้านกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ในลักษณะของสถาบันเพื่อการปฏิรูประบบยุติธรรมด้านเด็กและเยาวชนอย่างเป็นองค์รวม เพื่อให้เกิดความรู้และข้อมูลที่ต้องการในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กหรือเยาวชนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบต่อไป

4. การพัฒนาทักษะความเป็นมืออาชีพ เนื่องจากงานด้านการจัดทำระบบการจำแนก แก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และติดตามเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมยังถือเป็นเรื่องใหม่สำหรับทุกองค์กรที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาทักษะความเป็นมืออาชีพในการดำเนินการจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น การพัฒนาองค์ความรู้ทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติจึงต้องกระทำอย่างจริงจังกับทุกส่วนและทุกระดับ การฝึกอบรมบุคลากรจากทุกฝ่ายไปพร้อมๆ กัน ทำให้เกิดการศึกษาร่วมกันไปด้วยกัน โดยไม่แยกหน่วยงานแต่ให้ถือเด็กเป็นศูนย์กลาง นอกเหนือจากนี้ การพัฒนาระบบสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาศักยภาพองค์กรด้านเด็กและเยาวชน การพัฒนาองค์กรชุมชนด้านเด็กและเยาวชน การพัฒนาเครือข่ายองค์กรด้านเด็กและเยาวชน เป็นเรื่องที่ต้องพัฒนาควบคู่กันไปด้วย

ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาศาลเยาวชนและครอบครัวในภาพรวมให้เกิดความพร้อมในการจัดทำระบบการจำแนก บำบัด ฟื้นฟู และติดตามเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม อาจทำได้ด้วยการพัฒนาบุคลากร การพัฒนาระบบงาน และการเพิ่มการสนับสนุนด้านงบประมาณ

1. การพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาบุคลากร ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารศาลในระดับอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวหรือระดับผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัว ผู้พิพากษา ผู้พิพากษาสมทบ หรือเจ้าหน้าที่ของศาลเป็นเรื่องที่มีความจำเป็น ตั้งแต่เรื่องของการคัดเลือกบุคลากรเข้าสู่ศาลเยาวชนและครอบครัว ระบบโยกย้าย และระบบการฝึกอบรมต่างๆ ในส่วนของผู้บริหารศาล นอกจากจะจำเป็นต้องได้ผู้พิพากษาที่มีความรู้ ความสามารถและความสนใจเข้าไปทำงานด้านเด็กและเยาวชนแล้ว ยังต้องมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาระบบงาน ตลอดจนมีศักยภาพในการประสานเครือข่ายความร่วมมือในการปฏิบัติงานกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกกระบวนการยุติธรรม รวมถึงองค์กรภาคเอกชนและประชาสังคม เพราะหากผู้บริหารศาลเยาวชนและครอบครัวขาดคุณสมบัติดังกล่าวนอกจากไม่สามารถนำศาลเยาวชนและครอบครัวไปสู่มาตรฐานที่สามารถแก้ไขปัญหาเด็กหรือเยาวชนได้อย่างบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวแล้ว ยังกลับกลายเป็นอุปสรรคสำคัญในการดำเนินงานของศาลเยาวชนและครอบครัวเสียเอง ในส่วนของผู้พิพากษานั้น จำเป็นต้องได้ผู้พิพากษาที่มีความรู้ ความสามารถและความสนใจเข้าไปทำงาน โดยต้องสร้างความต่อเนื่องของการพัฒนาระบบงาน เพราะการย้ายผู้พิพากษา บ่อยๆ ย่อมทำให้การพัฒนาที่ดีขาดความต่อเนื่อง สำหรับผู้พิพากษาสมทบนั้น บทบาทของผู้พิพากษาสมทบในปัจจุบันนี้ ไม่สมควรจะทำหน้าที่แค่เป็นผู้คอยปลอบประโลม หรือเป็นแค่ผู้สงเคราะห์บริจาคเงินหรือทรัพย์สินให้แก่กิจกรรมของศาลเยาวชนและครอบครัว แต่สมควรจะมีส่วนร่วมมากกว่านั้น ทั้งในส่วนของการทำงาน แก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และติดตาม โดยเฉพาะการทำหน้าที่ผู้ไกล่เกลี่ย การมีส่วนร่วมค้นหามาตรการดำเนินการที่เหมาะสมกับเด็ก การเพิ่มบทบาทในการติดตามผลการทำแผนเกี่ยวกับเด็ก และเมื่อภาระหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบก้าวหน้าไปถึงเรื่องการใช้ความรู้ทางวิชาการหรือวิชาชีพอย่างจริงจัง ในอนาคตก็อาจจะต้องพิจารณาคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบที่มีความรู้ทางวิชาชีพเกี่ยวกับเด็กมาโดยเฉพาะเป็นการพิเศษ เพราะในปัจจุบันผู้พิพากษาสมทบส่วนใหญ่ยังมีอาชีพประกอบกิจการส่วนตัว และส่วนหนึ่งเป็นข้าราชการบำนาญ หรือมีบางคนไม่ได้ประกอบอาชีพ ดังนั้นศาลเยาวชนและครอบครัวอาจจะต้องมีการพิจารณาหาหนทางคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบจากบุคคลที่มีประสบการณ์และความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง เพื่อที่จะได้เข้ามาพิจารณา

พิพากษาคดีเด็กและเยาวชนให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว ในอันที่จะสามารถแก้ไขพฤติกรรมเด็กหรือเยาวชนให้กลับคืนสู่สังคมอย่างสร้างสรรค์ เป็นเรื่องที่มีความจำเป็น ที่ผ่านมาระบบการคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบยังมีข้อบกพร่องที่อาจทำให้ไม่ได้บุคคลที่มีความเหมาะสมเข้ามาในบางครั้งคราว ซึ่งในประเด็นนี้น่าจะได้นำมาพิจารณาปรับปรุงในวาระที่จะต้องมีการออกระเบียบคณะกรรมการตุลาการในการคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบตามร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ในส่วนของเจ้าหน้าที่ศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น จำเป็นต้องมีการพัฒนาเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเด็กและเยาวชนมากยิ่งขึ้น เพื่อจะได้มาช่วยงานผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบแบบองค์รวม สำหรับการประสานงานด้านคดีและการจัดการคดีนั้น ซึ่งในอนาคตอาจมีความจำเป็นต้องเพิ่มตำแหน่ง “ผู้จัดการคดี” (Case Manager) ขึ้นมารับผิดชอบติดตามและประสานงานเกี่ยวกับการจำแนก แก้ไข บำบัด ฟื้นฟู หรือติดตามเด็กหรือเยาวชน อย่างจริงจังในอนาคต การพัฒนาบุคลากรโดยการฝึกอบรมและการจัดกิจกรรมต่างๆ เป็นเรื่องจำเป็น ทั้งในช่วงการเตรียมการก่อนดำรงตำแหน่ง ตลอดจนการฝึกอบรมให้ความรู้หรือการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาดูงานต่างๆ นั้น จำต้องกระทำอย่างต่อเนื่องด้วยวิธีที่เหมาะสม ที่จะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้เข้าใจทั้งปรัชญา กฎหมาย และวิธีปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง ที่ผ่านมศาลยุติธรรมยังไม่มีกรฝึกอบรมหลักสูตรเฉพาะสำหรับบุคลากรที่ปฏิบัติงานในศาลเยาวชนและครอบครัวอย่างเป็นระบบ ทำให้บุคลากรยังขาดองค์ความรู้ที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน

2. การพัฒนาระบบงาน

แม้ศาลเยาวชนและครอบครัวทั่วประเทศจะได้มีความตื่นตัวที่จะพัฒนาและปรับปรุงงานด้านเด็กและเยาวชนมาโดยตลอด โดยมีหลายศาลมีผลงานที่ดีเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป แต่ระบบงานในภาพรวมยังต้องการการพัฒนาอีกหลายด้านการพัฒนาการจัดทำนโยบายด้านเด็กและเยาวชน ในปัจจุบันยังขึ้นอยู่กับอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางหรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวแต่ละศาลที่จะนำพาศาลไปตามดุลพินิจของแต่ละท่าน ไม่มีความยั่งยืน และไม่ใช่ออกภาพทำให้ศาลบางศาลมีความก้าวหน้า ในขณะที่ศาลอีกหลายศาลยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวข้อง ทำให้เด็กหรือเยาวชนไม่ได้รับการปฏิบัติที่ดีโดยเสมอภาคกัน นอกจากนี้การพัฒนานโยบายการปฏิบัติงานของศาลเยาวชนและครอบครัวให้เป็นระบบและยั่งยืน จะต้องจัดทำแผนปฏิบัติการในแต่ละช่วงระยะเวลาให้มีการพัฒนาต่อเนื่องกันภายใต้ยุทธศาสตร์แผนงานการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนที่ถูกกำหนดขึ้นจากการระดมความคิดเห็นของบุคลากรในศาลเยาวชนและครอบครัวและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันเสนอแนวทางในการพัฒนานโยบายเกี่ยวกับระบบการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนให้มีมาตรฐานอันเป็นที่ยอมรับและมีความเป็นเอกภาพ ไม่เพียงแต่กำหนดขึ้นจากแนวคิดของผู้บริหารจากส่วนกลางเท่านั้น สำหรับการพัฒนาโปรแกรมการดำเนินการแบบใหม่ๆ เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนนั้น ศาลเยาวชนและครอบครัวอาจจะต้องลงทุนใช้งบประมาณจำนวนมากในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ในเรื่อง

เกี่ยวข้องเช่น การจ้างให้ผู้เชี่ยวชาญมาคิดค้นเครื่องมือที่เหมาะสมในการดำเนินงาน ซึ่งอาจเป็นนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญในการทำงานแบบสหวิชาชีพ เพื่อให้เกิดความรู้ที่เพียงพอในการดำเนินการอย่างเหมาะสม นอกเหนือจากนี้ การพัฒนาระบบข้อมูลของศาลเยาวชนและครอบครัวให้เอื้อต่อการทำงานเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก คู่มือในการปฏิบัติงานในด้านต่างๆ ข้อมูลเกี่ยวกับโปรแกรมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเด็ก หรือข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นับเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การทำงานของศาลเยาวชนและครอบครัวมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. การเพิ่มการสนับสนุนด้านงบประมาณ

สำหรับเรื่องงบประมาณของศาลเยาวชนและครอบครัวและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนและเด็กนั้น เป็นเรื่องที่ยากลำบากและไม่ได้เพียงพอมาโดยตลอด ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาโยบายระบบการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนของศาลเยาวชนและครอบครัวในภาพรวม ดังจะเห็นได้จากการบางยุคบางสมัยที่ผู้บริหารศาลเยาวชนและครอบครัวกลางมีความพยายามกำหนดแผนงานและประกาศเป็นนโยบายให้ศาลเยาวชนและครอบครัวทั่วประเทศปฏิบัติอย่างเป็นเอกภาพ แต่ก็เป็นเรื่องปฏิบัติได้ยาก เนื่องจากขาดการสนับสนุนการจัดสรรงบประมาณจากสำนักงานศาลยุติธรรมในจำนวนที่เพียงพอต่อการดำเนินงานศาลเยาวชนและครอบครัวทั่วประเทศตามยุทธศาสตร์ของแผนงานนโยบายดังกล่าวได้ ดังนั้น ผู้บริหารศาลยุติธรรมต้องตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาระบบการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชน และพยายามทำให้รัฐบาลเห็นความสำคัญของเรื่องดังกล่าว จัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอที่จะเอื้อต่อการพัฒนาระบบการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนอย่างเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัวตามวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวอย่างแท้จริง สำหรับการพึ่งพาเงินและทรัพยากรต่างๆ ของผู้พิพากษาสมทบเพื่อใช้ในการดำเนินงานราชการด้านเด็กและเยาวชน แม้จะเป็นความเสียหายด้วยความสมัครใจของท่านผู้พิพากษาสมทบแต่ก็น่าจะถือเป็นแนวทางที่ถูกต้องในการพัฒนางานอย่างถูกหลักการจัดการที่ดี

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

เอกสารวิจัยส่วนบุคคล

กิติพงษ์ พัฒนพงศ์. “พฤติกรรมเบี่ยงเบนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขต กรุงเทพมหานคร : การวิเคราะห์เชิงปริมาณทางสังคมจิตวิทยา”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

ชาญศักดิ์ จรรย์วิทยานนท์. “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ในสถาน พินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดอุบลราชธานี”. ภาคนิพนธ์พัฒนบริหารศาสตร มหาบัณฑิต คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2536.

นิพนธ์ เจิมจำนง. “การศึกษาวิเคราะห์สาเหตุการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนตามแนวพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะสถานฝึกอบรมเด็กและเยาวชนหญิงบ้านปราณี”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าธนบุรี, 2542.

ประทีป กิจจะวัฒนะ. “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนด้านยาเสพติดให้ โทษในเขตอำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ”. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2538.

รุ่งรวี รัตน์ดำรงอักษร. “ภูมิหลังทางครอบครัว กระบวนการสังคมกรรม และการเปิดรับรายการโทรทัศน์ ประเภทสารคดีเชิงสืบสวนของเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน”. วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

สุหาทิพย์ จันทร์วิสูตร. “สาเหตุของการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน : ศึกษากรณีเด็กและ เยาวชนที่ต้องโทษอยู่ในสถานฝึกและอบรมบ้านกรุณา”. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวชลลดา พรหมเดชไพบูลย์
วัน เดือน ปีเกิด	1 มิถุนายน 2509
การศึกษา	สำเร็จการศึกษา ระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนอัสสัมชัญพาณิชย สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาตรีในสาขาการตลาด มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาโทในสาขารัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ประวัติการทำงาน	ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ประจำคณะกรรมการการศึกษา วุฒิสภา, อนุกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานวุฒิสภา ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการการเงิน การคลัง และธนาคาร สภาผู้แทนราษฎร ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ อนุกรรมการเสริมสร้างธรรมาภิบาลวุฒิสภา ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ประจำคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจสภาผู้แทนราษฎร ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ประจำคณะกรรมการกิจการเยาวชน สตรีและผู้สูงอายุรัฐสภา ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ประจำคณะกรรมการการพนันชย์ รัฐสภา ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ประจำคณะกรรมการการทหาร รัฐสภา ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ประจำคณะกรรมการการเกษตร รัฐสภา ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการการเงิน การคลัง และธนาคาร รัฐสภา
ตำแหน่งปัจจุบัน	กรรมการผู้จัดการบริษัท วิริยะกิจ จำกัด, ประธานมูลนิธิชลลดา, ผู้พิพากษา สมทบศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปทุมธานี

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

เรื่อง แนวทางการพัฒนากระบวนการแก้ไขบำบัดและฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

ผู้วิจัย นางสาวชลลดา พรหมเดชไพบูลย์ หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 61

ตำแหน่ง กรรมการผู้จัดการ บริษัท วิริยะกิจ (1995) จำกัด

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“เยาวชนคืออนาคตของสังคมไทย” ด้วยสภาพแวดล้อมของสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไปและด้วยเหตุและปัจจัยหลายประการ ทำให้รูปแบบความเป็นอยู่ตลอดจน ขนบธรรมเนียมที่เคยปฏิบัติ สืบต่อกันมานั้นเปลี่ยนแปลงไปมากเช่น การมีบุตรในขณะที่ครอบครัวหรือพ่อแม่ไม่พร้อม มักนำไปสู่ปัญหาในเด็กและเยาวชนได้ ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาประเทศไทยมุ่งการพัฒนาประเทศในลักษณะแบบทุนนิยม กล่าวคือ เน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ โดยเชื่อว่าเมื่อเศรษฐกิจของประเทศดีขึ้นจะส่งผลต่อการพัฒนาในด้านอื่นๆ ให้เจริญตามไปด้วย แต่ในความเป็นจริงไม่เป็นเช่นนั้น การพัฒนาเศรษฐกิจโดยไม่คำนึงถึงความพร้อมของคนในชาติ ตลอดจนไม่คำนึงถึงความเหมาะสมของภูมิสังคมของประเทศ จึงนำไปสู่ภาวะวิกฤตในที่สุดและส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในหลายๆ ด้าน นับตั้งแต่ครอบครัว ซึ่งเป็นหน่วยทางสังคมที่เล็กที่สุด ความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของครอบครัวเริ่มเปลี่ยนไป พ่อแม่ ผู้ปกครองต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในต่อการทำงาน ต้องแข่งขันกันทำงานหารายได้ เพื่อนำมาเลี้ยงดู สมาชิกในครอบครัว เป็นเหตุให้ชีวิตในแต่ละครอบครัวใช้เวลาอยู่ร่วมกันน้อยลง โอกาสที่จะมีเวลาเอาใจใส่อบรมเลี้ยงดูบุตรหลานน้อยลง บิดามารดาต้องแยกตัวออกมาจากครอบครัวใหญ่ เพื่อเข้ามาประกอบอาชีพ กลายเป็นครอบครัวเดี่ยว เมื่อบิดามารดาไม่มีเวลาอยู่กับบุตรก็ทำให้เด็กมีเวลาอยู่นอกบ้านอยู่กับเพื่อนมากขึ้น ซึ่งมีความเสี่ยงในการถูกมอมเมาจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก ที่พยายามจะแสวงหาผลประโยชน์จากเด็กที่ขาดความอบอุ่น หรือถูกชักชวนให้เดินไปในทางเสื่อมได้ง่าย

เด็กและเยาวชนเป็นสมาชิกที่สำคัญยิ่งกลุ่มหนึ่งของสังคม ดังนั้นสถาบันต่างๆ จึงต้องทำหน้าที่ย่างเข้มแข็งจริงจังเพื่อหล่อหลอมและสร้างเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดีตามที่สังคมประสงค์ ในทางตรงข้าม หากสถาบันทางสังคมทำหน้าที่อย่างย่อหย่อนไม่เต็มพลังของสถาบันในการขัดเกลา เด็กและเยาวชน ปัญหาที่เกิดขึ้นคือการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ผลที่ตามมาคือภาระ ของสังคม ทำให้สถาบันที่เข้าไปขัดเกลาเด็กและเยาวชนที่หลงผิดเหล่านี้ คือสถาบันทางการปกครอง ซึ่งได้แก่ ศาลเยาวชนและครอบครัวและองค์กรอื่นๆ ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ต้องช่วยกันเยียวยาและทำงานหนักขึ้น เมื่อ

กล่าวถึงเด็กและเยาวชน อาศัยความที่มีบัญญัติไว้ในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติ จัดตั้งศาลและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 “เด็ก” หมายถึง บุคคลที่มีอายุไม่เกินสิบสี่ปีบริบูรณ์ “เยาวชน” หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกินสิบสี่ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ การดำเนินคดีอาญาแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ตามที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดมิได้มีเป้าหมายจำกัดเพียงวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป แต่ยังรวมไปถึงการค้นหาสาเหตุแห่งการกระทำความผิด สภาพแวดล้อมและสภาพของเด็กและเยาวชน อันเป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนเหล่านั้นกระทำความผิด ทั้งนี้เพื่อให้เจ้าพนักงานหรือศาลทราบถึงข้อเท็จจริง และหาวิธีการที่เหมาะสมเพื่อเปลี่ยนแปลงเด็กและเยาวชนเหล่านั้นให้กลับตัวเป็นคนดี เนื่องจากการที่เด็ก และเยาวชนแต่ละคนที่กระทำความผิดย่อมมีสาเหตุที่แตกต่างกันไป ดังนั้นการที่จะแก้ไขและพัฒนาเด็กและเยาวชนเหล่านั้นให้กลับตัวเป็นคนดีกลับคืนสู่สังคม จึงจำเป็นต้องใช้วิธีการที่เหมาะสมแก่ผู้กระทำความผิดเป็นรายไปไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการที่เหมือนกันหรือต้องให้การลงโทษเสมอไป ซึ่งสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีอำนาจหน้าที่ดำเนินเกี่ยวกับคดีของเด็กและเยาวชนอย่างครอบคลุมในทุกเรื่อง เมื่อเด็กและเยาวชนกระทำความผิดย่อมจะได้รับการดูแล และปกป้องคุ้มครองตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้เป็นอย่างดี และหากเมื่อคดีถึงที่สุดเด็กและเยาวชนที่ถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิด สถานพินิจฯ ก็ยังคงให้การสงเคราะห์หรือบำบัด แก้ไข เด็กและเยาวชนโดยจัดการศึกษา การฝึกและอบรม การดูแลและสั่งสอนเด็กและเยาวชนที่อยู่ในความควบคุมอีกด้วย แต่ยังมีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำภายหลังการปล่อยตัว ได้ก่อปัญหาและถูกจับดำเนินคดีเกิดขึ้นอีก ทำให้สังเกตเห็นว่ากระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ ไม่สามารถแก้ไขปัญหาก็กำลังเผชิญอยู่ได้ ซึ่งปัญหานี้เป็นปัญหาที่กระทบต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และกระทบต่อการดำรงอยู่ในสังคมของเด็กและเยาวชนที่เป็นอนาคตของชาติ และเป็นปัญหาที่น่าสนใจว่า เพราะเหตุใดเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวกลับคืนสู่สังคมและสภาพแวดล้อมของตนแล้ว เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ได้เผชิญกับสิ่งใดที่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจกระทำความผิดซ้ำ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นพบว่า เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำมีจำนวนสูง ถึงร้อยละ 19.03 ของคดีที่ถูกดำเนินคดีทั้งหมด ผู้ก่อคดีซ้ำส่วนใหญ่เป็นเยาวชนที่มีอายุ 15-18 ปี เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง และก่อคดีซ้ำในฐานความผิด 3 อันดับแรก คือ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ อันดับสอง คือ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ อันดับสาม คือ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย และสาเหตุของการกระทำความผิดมาจากการคบเพื่อน ความศรัทธา ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ สภาพฐานะ ทางเศรษฐกิจและสภาพครอบครัว การที่เด็กและเยาวชนได้หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกภายหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัวจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เป็นเรื่องที่น่าสนใจและน่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนกลุ่มที่กระทำความผิดซ้ำ และในการแก้ไขปัญหาระบบการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนก็คือการส่งตัวกลับไปยังสถานพินิจฯ อีก เพื่อให้การสงเคราะห์ บำบัด แก้ไข พื้นฟู รวมถึงการจัด การศึกษา การฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนให้รู้จักการพัฒนาตนเอง โดยการเรียนรู้ที่สถานฝึกและ อบรมเด็กและ

เยาวชนสังกัดสถานพินิจฯ ได้จัดให้เด็กและเยาวชนเพื่อได้รับการพัฒนาทักษะ และศักยภาพทางด้านร่างกาย บุคลิกภาพ การปรับพฤติกรรมให้เข้ากับสภาพแวดล้อมต่างๆ รู้วิธีที่จะแก้ไขปัญหาบางประการที่จะช่วยส่งผลให้เด็กและเยาวชนกลับคืนสู่ครอบครัว สังคมและ สภาพแวดล้อมได้อย่างมีคุณภาพ

ถึงแม้จะมีวิธีการที่เหมาะสมเพื่อใช้ในการเปลี่ยนแปลงเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นคนดีของสังคม ก็ยังสำคัญน้อยกว่าการค้นหาสาเหตุหรือรากเหง้าที่แท้จริงของปัญหาที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำให้พบ และหาหนทางแก้ไขเพื่อขุดรากเหง้าของปัญหานั้น รวมถึงการวางแผนทางป้องกันมิให้เกิดซ้ำหรือถ้าเกิดซ้ำก็ให้เกิดน้อยที่สุด หรือทำให้การกระทำ ความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนภายหลังการปล่อยตัวลดน้อยลง รวมทั้งการผลักดันที่จะพัฒนาเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำให้กลับตัวเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติสืบไปในอนาคต

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัย ได้เล็งเห็นความสำคัญต่อกระบวนการแก้ไข บำบัด และฟื้นฟูเยาวชนขณะที่อยู่ในความดูแลของศูนย์ฝึกอบรมและสถานพินิจ ซึ่งจากปัญหาที่ผ่านมาในกระบวนการแก้ไขไม่ให้เด็กและเยาวชนกลับมากระทำความผิดซ้ำนั้น เป็นปัญหาที่ซับซ้อนและดำเนินการแก้ไขยากขึ้น อันเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและมีสิ่งเร้าแรงจูงใจปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลทำให้เด็กเกิดการชักนำให้เข้าสู่วังวนของการกระทำผิดกฎหมายซ้ำ โดยกระบวนการ บำบัดและฟื้นฟู ในศูนย์อบรมนั้น อาจจะมีปัญหาหรือข้อบกพร่องต่างๆ ซึ่งจะทำให้เด็กมีการกลับมากระทำความผิดอีก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจะศึกษาและหาแนวทางการพัฒนา กระบวนการแก้ไขบำบัดและฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรม ว่าสามารถจะแก้ไขเรื่องนี้อย่างไร เพื่อให้อนาคตเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้กลับมามีประสิทธิภาพเป็นคนดีของสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทและขั้นตอน ตลอดจนข้อจำกัดของศูนย์ฝึกอบรมฯ ในสังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
2. เพื่อศึกษาสาเหตุและแรงจูงใจการกระทำผิดหรือกระทำความผิดซ้ำ ของเด็กและเยาวชน
3. เพื่อเสนอแนวทางการแก้ปัญหาและพัฒนากระบวนการขั้นตอนต่างๆ ของเด็กและเยาวชนที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมของศาล

ขอบเขตของการวิจัย

โดยจะศึกษาเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่อยู่ในการดูแลของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งจะทำการสัมภาษณ์สาเหตุและแรงจูงใจในการกระทำผิด ตลอดจนสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในส่วนต่างๆ ที่มีผลต่องานวิจัยในครั้งนี้ รวมไปถึงในส่วนขอบเขตด้านเนื้อหาจะทำการศึกษาเฉพาะในด้าน

กระบวนการการแก้ไขบำบัดและฟื้นฟูให้เด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมให้กลับไปสู่สังคม ตลอดจนการค้นคว้าด้านเอกสารผลงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่ผ่านมา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งการศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนากระบวนการแก้ไขบำบัดและฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรม” เป็นการวิจัยแบบสำรวจ (Survey Research) การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) โดยการศึกษารวบรวมข้อมูล จากหนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและเอกสารต่างๆ การศึกษาภาคสนาม (Field Research) เป็นการศึกษา และรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยการใช้แบบสอบถามสำหรับเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง คือ เยาวชนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องวิจัยนี้ในด้านต่างๆ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานของหน่วยงานในกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งอยู่ในสังกัดกระทรวงยุติธรรม มีภารกิจหน้าที่ พิทักษ์คุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน ผู้เยาว์และครอบครัวที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม โดยส่งเสริมการใช้กระบวนการยุติธรรม ทางเลือกและมาตรการอื่นๆ ดำเนินการด้านคดี ด้านการป้องกัน บำบัด แก้ไข ฟื้นฟู พัฒนาและสงเคราะห์และติดตามประเมินผล ประสานความร่วมมือและสร้างเครือข่ายกับชุมชน เป็นองค์กรมภาครัฐ ภาคเอกชนทั้งภายในและต่างประเทศ เพื่อสนับสนุนกระบวนการยุติธรรมและป้องกันการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน รวมถึงการศึกษา วิเคราะห์ วิจัยและพัฒนากฎหมาย รูปแบบและวิธีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน และพัฒนาการบริหารจัดการและบุคลากรด้วยระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี จากการปฏิบัติงานที่ผ่านมาของกรมพินิจฯ นั้น ได้พบปัญหาของเด็กผู้กระทำผิดซ้ำเข้ามาในศูนย์ฝึกอบรมฯ โดยจำแนกออกเป็น 2 ปัจจัยด้วยกัน

1. ปัจจัยภายใน ซึ่งในตัวเด็กผู้ที่กระทำผิดความผิดยังมีปมลึกในใจ ขาดความมั่นใจ ไม่เห็นคุณค่าของตัวเอง และขาดความรู้ความสามารถในการที่จะไปอยู่ร่วมกันในสังคมข้างนอก โดยจากสภาพแวดล้อมของครอบครัวและสภาพแวดล้อมต่างๆ เป็นปัญหาสำคัญของเด็กที่ออกจากศูนย์ฝึกฯ แล้ว กลับมากระทำความผิดซ้ำจนต้องกลับมาใหม่ โดยจุดนี้ทางศูนย์ฝึกฯ สามารถให้ความรู้ส่งเสริมและช่วยเหลือในเบื้องต้น แต่พอเด็กได้ออกจากศูนย์ฝึกฯ แล้ว จะอยู่ที่ตัวเด็กเองที่จะตัดสินใจไปในทิศทางใด จากปัญหาจุดนี้ ทางกรมพินิจฯ ต้องมีการประสานติดต่อหน่วยงานต่างๆ เพื่อประสานในการติดตามตัวเด็กที่กระทำผิด โดยให้มีนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ช่วยดูแลเป็นพิเศษ เพื่อไม่ให้เด็กกระทำผิดซ้ำ และประคับประคองให้เด็กอยู่ในสังคมให้เป็นคนดีต่อไปได้

2. ปัจจัยภายนอก โดยส่วนใหญ่เด็กที่กระทำผิดซ้ำจะเข้ามาที่ศูนย์ฝึกอบรมฯ นั้น ล้วนแต่จะมาจากด้านปัจจัยภายนอกทั้งสิ้นไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือว่าทางอ้อม โดยจำแนกออกเป็นดังนี้

2.1 สังคมไม่ให้โอกาส โดยสังคมภายนอกมองว่าเด็กที่เข้ามาศูนย์ฝึกอบรมฯ คือเด็กที่มีปัญหาและกระทำผิดมาเหมือนกับเคยเข้าคุกมาก่อน จึงเป็นเหตุทำให้สังคมมองว่าเด็กๆ เหล่านี้คือผู้ที่กระทำผิด พ้อออกจากศูนย์ฝึกอบรมฯ มาแล้ว สังคมภายนอกไม่ค่อยให้โอกาสกับเด็กเหล่านี้ ทำให้เด็กมีปมด้อยและวกกลับมากระทำผิดซ้ำซึ่งเป็นปัญหาของสังคม

2.2 ครอบครัว ปัญหาครอบครัวของเด็กกระทำผิดเป็นปัญหาสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งจากการสำรวจพบว่า ครอบครัวของเด็กผู้กระทำผิดที่ได้เข้าศูนย์ฝึกอบรมฯ นั้น ไม่มีความพร้อม ไม่เข้าใจเด็ก และมีปัญหาทะเลาะกันเองในครอบครัว ซึ่งเด็กเป็นวัยที่เปราะบางทำให้เด็กเกิดความคิดไปในทางที่ผิด ถ้าคนในครอบครัวไม่เอาใจใส่ดูแลเด็กแล้ว ก็จะทำให้เด็กเกิดปัญหาทั้งในครอบครัวเองและสังคมด้วย

2.3 การกลับไปสู่สภาวะแวดล้อมเดิม ซึ่งเป็นปัญหาของเด็กที่อยู่ในศูนย์ฝึกอบรมฯ ที่พอพ้นจากศูนย์แล้ว สภาพแวดล้อมสังคมเดิมไม่ค่อยให้การยอมรับและปัจจัยของสังคมแวดล้อมที่เปลี่ยนไปตามเวลา ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกแค้นและไม่ดีกับสังคมที่ไปใช้ชีวิตอยู่เดิม จึงเป็นเหตุทำให้เด็กเกิดการกระทำผิดซ้ำและเข้ามาที่ศูนย์ฝึกอบรมฯ

2.4 เด็กไม่มีครอบครัว จากปัญหาสังคมในปัจจุบันเด็กที่เข้ามารับการฝึกอบรมในสถานพินิจแล้วปกติมีส่วนหนึ่งที่เด็กไร้ที่อยู่อาศัยและไม่มีครอบครัว ขาดพ่อแม่ ญาติ พี่น้อง จึงทำให้เด็กเกิดความเค้งคว่าง ขาดความอบอุ่น ซึ่งจากที่ได้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์นั้น เด็กๆ ในศูนย์ฝึกอบรมฯ จะเปรียบเสมือนอยู่บ้าน ซึ่งจากจุดนี้ทำให้เด็กที่ไม่มีครอบครัวไร้ที่อยู่อาศัย พอพ้นระยะที่อยู่ในศูนย์ฝึกอบรมฯ จึงไม่ค่อยอยากออกไปใช้ชีวิตในสังคมภายนอก และอาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กเกิดการกระทำผิดซ้ำเพื่อที่จะได้อยู่ในศูนย์ฝึกอบรมฯ ต่อไป

ซึ่งโดยจากกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของไทยที่ผ่านมาได้มีมาตรการในด้านการจำแนกเด็กและเยาวชนเป็นไปในทิศทางเดียวกันต่อการปฏิบัติงาน อันเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสัมฤทธิ์ผลในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กหรือเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม ให้สามารถกลับคืนสังคมและใช้ชีวิตได้อย่างสร้างสรรค์ แต่ยังคงอยู่ในสถานการณ์ที่ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กซึ่งเป็นหน่วยงานแรกในการจำแนกเด็กและเยาวชนเพื่อรวบรวมข้อมูลจัดทำรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนเสนอต่อศาลเยาวชนและครอบครัว ยังไม่สามารถดำเนินการเพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนเพียงพอต่อการกำหนดมาตรการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูและติดตามเด็กหรือเยาวชนนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและในบางครั้งยังขาดความน่าเชื่อถือ

ข้อเสนอแนะ

การพัฒนากระบวนการแก้ไขบำบัดและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เยาวชนและครอบครัวในภาพรวมให้เกิดความพร้อมในการจัดทำระบบการจำแนก บำบัด ฟื้นฟู และติดตามเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ข้อเสนอแนะที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงจากกระบวนการปฏิบัติงานด้านนี้ มีดังนี้

1. ด้านการพัฒนาและบำบัดเด็กที่เข้ามาสู่กระบวนการ

ในบำบัดและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนสำหรับผู้ที่ยังไม่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม จัดให้มีการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับผู้ไม่รู้หนังสือ จนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมถึงสายวิชาชีพ โดย

๑.๑ พัฒนาระบบแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่ป่วยทางจิตเวช เพื่อรองรับเด็กและเยาวชนที่ป่วยเป็นจิตเวชในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล และขยายผลระบบการบำบัดแก้ไข ฟื้นฟู เด็กจิตเวชดังกล่าวไปยังศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนและสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ

๑.๒ การจำแนก แยกบำบัด แก้ไข ฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนด้วยเครื่องมือประเมินทางจิตวิทยาเชิงลึก (FCBT) ที่สามารถจำแนกเด็ก ออกเป็น ๔ กลุ่ม คือ เสี่ยงมาก (H) เสี่ยงปานกลางค่อนข้างสูง (M+) เสี่ยงปานกลาง (M) เสี่ยงน้อย (L) เพื่อประสิทธิภาพในการบำบัด ตามสภาพปัญหาโดยการผลักดันให้ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

๑.๓ พัฒนาและขยายผลระบบการบำบัดแก้ไข ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนแบบต่อเนื่อง (IRC : Individual Routing Counselor) ไปยังศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนทั่วประเทศในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีความเสี่ยงระดับ C (มีปัญหาด้านความประพฤติแต่ครอบครัวมีความพร้อมดูแล) และกลุ่มเด็กและเยาวชนระดับที่มีความเสี่ยงระดับ D (มีปัญหาพฤติกรรม และครอบครัวไม่พร้อมดูแล) เนื่องจากเป็นระบบที่สร้างความเปลี่ยนแปลงและสร้างความแข็งแกร่งให้กับเด็กและเยาวชนในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม

๑.๔ นำวิทยาการและเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์และระบบการสื่อสารมาใช้ในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชน เช่น การตรวจสารเสพติดจากร่างกาย การตรวจวินิจฉัยและการบำบัดทางจิตเวช การตรวจเพื่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและป้องกันการกระทำความผิดระเบียบวินัย การตรวจวินิจฉัยทางการแพทย์เพื่อการรักษาการควบคุมและป้องกันโรค และการเทคโนโลยีการสื่อสารเพื่อความปลอดภัย เป็นต้น

๑.๕ จัดการศึกษาสายสามัญที่มีคุณภาพและมาตรฐานให้กับเยาวชนทุกกลุ่ม สัปดาห์ละ ๒๐ ชั่วโมงควบคู่กับการฝึกวิชาชีพพื้นฐาน โดยมีเป้าหมายให้เด็กและเยาวชนที่ยังไม่พ้นการฝึกอบรมต้องจบการศึกษาชั้นมัธยมต้นเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับโอกาสทางการศึกษาที่จะเป็นรากฐานของการสร้างอนาคตที่ดี ส่วนผู้ที่จบมัธยมตอนต้นแล้วให้มีทางเลือก ๒ ทางคือ ศึกษาสายวิชาชีพหรือศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนผู้ที่กำลังเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายหรือจบมัธยมศึกษาตอนปลายแล้ว ให้เรียนพรีดีกรีระดับอุดมศึกษาควบคู่กับการเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือให้เรียนปริญญาตรีตามความประสงค์ โดยใช้หลักสูตรสามัญ ของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) หรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) หรือการเรียนวิชาชีพตามมาตรฐานของสถาบัน

พัฒนาฝีมือแรงงานหรืออาชีวศึกษา ดังนั้น ใน ๑ สัปดาห์ เด็กและเยาวชนจะได้รับการศึกษาสายสามัญ การศึกษาสายอาชีพ และการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามโปรแกรม รวมทั้งการส่งเสริมความสามารถทาง วิชาชีพ วิชาการ ดนตรีและกีฬา

๑.๖ จัดหาสถานที่หรือที่อยู่ให้กับเยาวชนที่มีความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำ หาก กลับไปยังสภาพแวดล้อมหรือชุมชนเดิม เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข

2. ด้านหน่วยงานในการพัฒนาระบบงานในการปฏิบัติงาน

๒.๑ ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพและพัฒนาระบบในการติดตามดูแลช่วยเหลือ การ แก้ไขปัญหาและให้การสงเคราะห์เด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยตัวร่วมกับครอบครัว หน่วยงาน องค์กร ผู้ประกอบการ เครือข่ายและชุมชนที่หน้าที่ในการดูแลเด็กและเยาวชนหรือที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เด็กฯ ดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข พ้นจากความเสี่ยงที่จะไปกระทำผิดซ้ำ

๒.๒ ด้านการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยดำเนินการ พัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับผู้บริหาร การพัฒนาและต่อยอดระบบปฏิบัติงานของสถานพินิจฯ ศูนย์ ฝึกฯ และหน่วยงานสนับสนุนให้สามารถปฏิบัติงานระบบอิเล็กทรอนิกส์และระบบสารสนเทศ การพัฒนา ระบบสารสนเทศด้านการบริหารจัดการ และด้านการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู เด็กฯ พร้อมกับการพัฒนา ระบบเครือข่ายความเร็วสูง การจัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็นและการเชื่อมโยงเครือข่ายกับระบบ DXC เพื่อ แลกเปลี่ยนข้อมูลกับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมและภายนอก รวมทั้ง พัฒนาระบบฐานข้อมูลและ ระบบสารสนเทศเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ

2.3 ในด้านงบประมาณ มีความเหมาะสมแต่ควรปรับเรื่องการจัดสรรงบประมาณที่ เน้นคือเรื่องการกินอยู่หลับนอนของเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่สถานพินิจ หรือศูนย์ฝึก เนื่องจากเป็น ปัจจัยพื้นฐานที่เด็กควรจะได้รับตามมาตรฐาน หากเยาวชนมีที่อยู่ที่ดี กินอิ่ม นอนหลับ ก็จะมีกำลังใจ และเห็นโอกาสในการพัฒนาตนเอง แต่ทั้งนี้งบประมาณที่จัดสรรให้ถ้าเป็นไปได้ก็ขอให้อยู่ในระดับ มาตรฐานของเด็กและเยาวชนข้างนอกทั่วไป แต่ไม่ใช่มาตรฐานต่ำสุด งบประมาณสนับสนุนการบำบัด แก้ไขฟื้นฟูเยาวชน เนื่องจากการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนของกรมพินิจฯ เกี่ยวข้องกับภารกิจ งานหลายด้านจากหลายกระทรวง เช่น การจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ) การฝึกวิชาชีพ (กระทรวงแรงงาน) การสงเคราะห์ดูแลช่วยเหลือภายหลังปล่อยตัว (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์) แต่งบประมาณที่ได้รับไม่สามารถส่งต่อมาถึงอย่างแท้จริง ซึ่งภารกิจงานที่กล่าวถึงเป็น ส่วนสำคัญในการบำบัดแก้ไขเพื่อไม่ให้เด็กและเยาวชนกระทำผิดซ้ำอย่างแท้จริง ซึ่งหากสามารถจัดสรร งบประมาณมาได้บ้าง จะช่วยให้การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเยาวชนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.4 ด้านบุคลากรหน่วยปฏิบัติงาน ไม่เพียงพอเนื่องจากจำนวนข้าราชการหรือ เจ้าหน้าที่ ไม่สอดคล้องกับจำนวนหน่วยวิชาชีพที่มีอยู่ ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการจัดสรรไม่ตรงกับอาชีพที่ ขาดแคลน หากคิดสัดส่วนจำนวนข้าราชการทุกตำแหน่งใน ศูนย์ฝึกฯ เทียบกับจำนวนเด็กและเยาวชน จะอยู่ที่เจ้าหน้าที่ 1 ต่อเด็กและเยาวชน 30 คน ถือว่าเพียงพอต่อการดูแล แต่ในความเป็นจริงการทำ หน้าที่ดูแลเด็กและเยาวชนจะแบ่งออกเป็นฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายที่ทำงานกับเด็กและเยาวชนโดยตรง

ดังนั้น ในสถานการณ์ปัจจุบันที่ไม่สามารถเพิ่มบุคลากรที่ปฏิบัติงานกับเด็กและเยาวชนได้ จำเป็นต้องพัฒนาความรู้และทักษะเจ้าหน้าที่ทุกคนให้สามารถดูแลเด็กและเยาวชนได้ทุกตำแหน่ง

3. ด้านภาครัฐ

3.1 ทฤษฎีเรียกการลดปริมาณข้าราชการ แบบ “หลักการเดียวใช้กับทุกหน่วยงาน” ควรแก้ไข เพราะในบทบาทงานของหน่วยงานที่ต้องทำงานกับประชาชน ในทุกมิติ จำเป็นต้องใช้บุคลากรจำนวนมากในสาขาเฉพาะทาง ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อการปฏิบัติงานในวิชาชีพ ดังนั้น ภาครัฐควรจะต้องและให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกันกับคนหรือผู้ที่ผู้ประสบปัญหาที่เกี่ยวข้อง

3.2 การจัดสรรงบประมาณในกลางทุนด้านการพัฒนาเยาวชนที่ก้าวพลาดควรได้รับการจัดสรรงบประมาณเป็นพิเศษ เพราะจะทำให้เกิดการมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน

3.3 การพิจารณาลดภาษีให้กับผู้ประกอบการที่ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือรับเยาวชนในศูนย์ฯ ที่กระทำความผิดเข้ามาทำงานประกอบอาชีพในกิจการของตนเอง เพื่อเป็นการสร้างโอกาสให้กับเด็กที่หลงผิดให้กลับคืนสังคมเป็นคนดีของสังคมต่อไป

3.4 จัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมพิเศษให้ครบวงจร โดยทำการพัฒนาศูนย์ฝึกอบรมให้มีความทันสมัยและมีที่พักสำหรับเยาวชนที่เคยก้าวพลาดให้เพียงพอ และทำให้เหมือนกันทุกๆ ศูนย์ฝึกอบรม

3.5 จัดให้มีศูนย์ฝึกอาชีพหรือมีอุตสาหกรรมเล็กๆ ในศูนย์ฝึกฯ จะทำให้เด็กเกิดความมีส่วนร่วม มีอาชีพและได้เงินจากการประกอบอาชีพ ซึ่งจะช่วยให้เด็กๆ ในศูนย์ฝึกฯ พอกจากศูนย์แล้วจะได้มีความรู้มีความอาชีพติดตัวและจะลดการกระทำผิดซ้ำได้

3.6 ควรให้ทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีนโยบายให้ความระมัดระวังในการปกปิดหรือเผยแพร่ข้อมูลเยาวชนที่กระทำความผิด เพราะเป็นเรื่องละเอียดอ่อนต่อเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิด

3.7 ควรพิจารณาปรับแก้ไขกฎหมาย ด้านการจ้างแรงงานเด็กและเยาวชนให้มีความยืดหยุ่นยิ่งขึ้น เพราะเยาวชนจำนวนไม่น้อยต้องทำงานเพื่อหารายได้ในการศึกษาเรียนต่อและช่วยเหลือครอบครัว

3.8 การเข้ารับราชการโดยเฉพาะข้าราชการในกระทรวงกลาโหม ควรยกเลิกเรื่องรอยสัก ไม่ควรเป็นอุปสรรคให้กับเยาวชนผู้ที่เคยก้าวพลาดและเยาวชนทั่วไป ไม่ให้เข้าสอบบรรจุเป็นข้าราชการทหาร

3.9 รัฐควรพัฒนาให้หน่วยงานของกระทรวงพัฒนาสังคมและมนุษย์ ทำงานในเชิงลึกในพื้นที่ให้มากขึ้น เพื่อนำเสนอข้อมูลที่แท้จริงโดยสะท้อนปัญหาที่เป็นจริง เพื่อนำเสนอหนทางป้องกันตลอดจนช่วยประคอง ให้เยาวชนกลับคืนเป็นคนดีของสังคมได้สำเร็จและยั่งยืน

